

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Υιοθεσία και Αναδοχή σήμερα

Χαιρετισμός	4
Το θυματοποιημένο παιδί, η προστασία του, η αναδοχή και η τεκνοθεσία	5
<i>Γιώργος Νικολαΐδης, Ψυχίατρος, MD, MA, MSc, PhD, Διευθυντής της Δ/νσης Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού</i>	
«Οιδίπους πατρός νόθου, μητρός δε αγνοουμένη λέχως», Σοφοκλής	11
<i>Μαίρη Θεοδωροπούλου, Υιοθετημένο άτομο και εκπρόσωπος του Κέντρου Ερευνών Ρίζες ΑμΚΕ</i>	
Αναδοχή & τεκνοθεσία: Νέο θεσμικό πλαίσιο και νέες διαδικασίες με έμφαση σε πολιτικές αποϊδρυματοποίησης	13
<i>Γιώτα Μάνθου, Κοινωνική Λειτουργός MSW - Ψυχολόγος, Δ/νση Κοινωνικών Παρεμβάσεων ΕΚΚΑ, Υπεύθυνη Επιχειρησιακής Συντονιστικής Υπηρεσίας Δράσεων Παιδικής Προστασίας, Τμήμα ΚΚΣ & Ξενώνων</i>	
Κριτήρια & προϋποθέσεις θετών και αναδόχων γονέων	17
<i>Ράνια Σπυρίδωνος, Επιστημονική Συνεργάτης Αντιπ/χη ΠΕ Αχαΐας Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω - Διαμεσολαβήτρια ΥΔΔΑΔ</i>	
...Λίγα λόγια για την αναδοχή	19
<i>Άννα Μεργούπη, Κλινική ψυχολόγος - Ψυχοθεραπεύτρια</i>	
Θεσμοί Υιοθεσίας και Αναδοχής	21
<ul style="list-style-type: none">• <i>Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της ΠΔΕ</i>• <i>Έλλη Μπέτση, Κοινωνική Λειτουργός, Προϊσταμένη Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας</i>• <i>Βασιλική Κονίδα, Κοινωνική Λειτουργός Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας</i>	
Σκιαγραφώντας το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού των Περιφερειακών Ενοτήτων στην εφαρμογή και προώθηση των θεσμών της Παιδικής Προστασίας	23
<i>Μαρία Φραγκιουδάκη, Κοινωνική λειτουργός, Αν. Προϊσταμένη Τμήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Δ/νσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Ηρακλείου</i>	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'	27
Συνήγορος του παιδιού	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'	31
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ	
Από το ίδρυμα στην κοινότητα: εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών	
<i>Συνήγορος του πολίτη - Ανεξάρτητη Αρχή</i>	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'	95
Αλφαβητάρι νομικών εννοιών και συμβουλών για υποψηφίους αναδόχους γονείς και αναδόχους γονείς	
<i>Χαρά Γαλανού, Νομικός</i>	

 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Χαράλαμπος Μπονάνος
 Αντιπεριφερειάρχης ΠΕ Αχαΐας

Χαιρετισμός

Είναι αλήθεια ότι στη χώρα μας για πολλά χρόνια, δεν αντιμετωπίζαμε στα σοβαρά, κοινωνικά ζητήματα όπως είναι η αναδοχή και η υιοθεσία.

Προτεραιότητά μας δεν ήταν η συγκέντρωση της προσοχής μας στα δικαιώματα ταλαιπωρημένων ψυχών, αλλά αφήναμε στην ευθύνη ενός απρόσωπου κράτους, ενός ιδρύματος, την ανατροφή άτυχων παιδιών. Η εμπειρία μας όμως, όπως και οι γνώμες όλων των διεθνώς αναγνωρισμένων παιδαγωγών, είναι ότι τα ιδρύματα δεν είναι ο κατάλληλος χώρος να μεγαλώνει ένα παιδί.

Η απουσία της αποκλειστικότητας, του ενδιαφέροντος, του συναισθήματος και της θαλπωρής που δίνει μια οικογένεια, δημιουργεί πολίτες που δυσκολεύονται να ενταχθούν σε μια κοινωνία με απαιτήσεις, σε ένα ανθρώπινο σύνολο που πρέπει να είναι το ταμείο είσπραξης και ανταπόδοσης αγάπης.

Η υιοθεσία και η αναδοχή, θεσμοί που θα έπρεπε να είναι στην κορυφή των επιλογών μιας πολιτείας, για χρόνια είχαν υποβαθμιστεί και ταλαιπωρηθεί από άστοχες ρυθμίσεις, μια συγκεχυμένη κατάσταση που δεν μπορούσε να ενώσει δύο υπαρκτές ανάγκες.

Είναι οξύμωρο και απαράδεκτο να υψώνονται γραφειοκρατικά εμπόδια, από την μια παιδιά για υιοθεσία και από την άλλη οικογένειες πρόθυμες να υποδεχτούν αυτές τις αθώες ψυχές και να μην μπορεί να υπάρξει ένας κοινός και σύντομος βηματισμός.

Ο Ν. 4538/18 είναι μια καινούργια αρχή, ένα νέο, λειτουργικό και ασφαλές πλαίσιο που πρέπει να υποστηριχτεί, για να μπορέσει κάθε παιδί να αποκτήσει μια οικογένεια.

Επιβάλλεται να δείξουμε εμπράκτως τη σταθερότητα, τη θαλπωρή και την αγάπη μιας κοινωνίας, που θα επιτρέψει την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, όχι στο παγερό περιβάλλον ενός ιδρύματος αλλά στο πρωταρχικό κύτταρο της οργανωμένης κοινωνίας μας που είναι η οικογένεια.

Σίγουρα, τα στοιχεία στη χώρα μας, τα οποία δεν είναι και ακριβή, δε διευκολύνουν την όλη διαδικασία. Η ηλεκτρονική πλατφόρμα όμως, με τη σύγχρονη δυνατότητα ψηφιοποίησης είναι ένα μεγάλο βήμα για να διευκολυνθεί η υιοθεσία και η αναδοχή.

Στην Περιφέρειά μας και με την καθοδήγηση του Περιφερειάρχη μας Νεκταρίου Φαρμάκη, το προσωπικό της Δ/σης Κοινωνικής Μέριμνας, που ασχολείται με το ευαίσθητο αυτό ζήτημα, έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο και την αποστολή του.

Δεν είναι μόνο το συνταίριασμα μεταξύ θετών/αναδόχων γονέων και παιδιού, αλλά και η εκπαιδευτική προετοιμασία των υποψηφίων γονέων που θα πρέπει να προηγηθεί με τη βοήθεια ειδικών εκπαιδευτών (νομικών, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων), ώστε η νέα οικογενειακή δομή που θα δημιουργηθεί να υποδεχτεί με τους καλύτερους όρους το παιδί.

Αυτή η συλλογική προσπάθεια θα συνεχιστεί και θα ενταθεί, για να πετύχουμε την αποϊδρυματοποίηση, για να αποδείξουμε ότι είμαστε μια συνεκτική κοινωνία και ότι κύριο μέλημά μας είναι τα δικαιώματα των παιδιών, ιδιαίτερα αυτών που δεν είχαν την τύχη να απολαύσουν τη ζεστασιά μιας οικογένειας.

Το θυματοποιημένο παιδί, η προστασία του, η αναδοχή και η τεκνοθεσία

Συζητώντας για τους θεσμούς της αναδοχής παιδιών και της τεκνοθεσίας κανείς οφείλει πρώτα από όλα να κάνει τον κόπο να δει πως ένα παιδί φτάνει στο να έχει ανάγκη να τοποθετηθεί σε μια ανάδοχη ή θετή οικογένεια. Και να το δει αυτό πρώτα από όλα από την οπτική του ίδιου του παιδιού και όχι από την οπτική των ενηλίκων που αναζητούν παιδιά ή των επαγγελματιών που απασχολούνται σε υπηρεσίες παιδικής προστασίας.

Το πρώτο τραύμα...

Κάθε παιδί αγαπά άνευ όρων και απεριόριστα τους δυο γονείς του. Ιδιαίτερα με τη μητέρα τους τα παιδιά έχει αποδειχθεί πως αναπτύσσουν σχέση ήδη από τους τελευταίους μήνες της ενδομήτριας ζωής. Αυτή η απεριόριστη και άνευ όρων αγάπη των παιδιών προς τους βιολογικούς τους γονείς παραμένει ακόμα και όταν παιδιά περνούν τα πάνδεινα από εκείνους. Κι ακόμα και όταν αυτή μεταστρέφεται σε θυμό, οργή, επιθετικότητα, μόνο όποιος δεν έχει μάτια δεν μπορεί να σε δει σε αυτές τις εκδηλώσεις την αγάπη του παιδιού «ανεστραμμένη»: το πληγωμένο παιδί που αγάπησε τόσο πολύ και περίμενε ανταπόδοση σε αυτή του την αγάπη, ανταπόδοση που δεν εισέπραξε ποτέ ή που, ακόμα, χειρότερα, αντ' αυτής

«...να το δει πρώτα από όλα από την οπτική του ίδιου του παιδιού...»

εισέπραξε βία, κακοποίηση, παραμέληση.

Και είναι αλήθεια πως τα παιδιά στις ανεπτυγμένες κοινωνίες θυματοποιούνται συχνότερα από οποιονδήποτε άλλο από τους ίδιους τους βιολογικούς τους γονείς. Η συντριπτική πλειοψηφία των παιδιών που πέφτουν θύματα σωματικής ή ψυχολογικής βίας ή και παραμέλησης με υπαίτιους τους γονείς τους ή έναν από αυτούς. Το ίδιο ισχύει - και παρά τις περί του αντιθέτου διαδεδομένες πεποιθήσεις - και για τα παιδιά - θύματα

Γιώργος Νικολαΐδης

Ψυχίατρος, MD, MA, MSc, PhD,
Διευθυντής της Δ/σης Ψυχικής Υγείας
και Κοινωνικής Πρόνοιας
του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού

σεξουαλικής βίας: στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων σεξουαλικής παραβίασης παιδιών οι δράστες ανήκουν στον «κύκλο εμπιστοσύνης» του παιδιού, όντως είτε οι γονείς ή φροντιστές του ή άτομα οικεία που οι γονείς έφεραν σε επαφή με το παιδί.

Κι ακόμα, στις σύγχρονες κοινωνίες, τα παιδιά που χρήζουν κοινωνικής συνδρομής και μπαίνουν στα διάφορα συστήματα παιδικής προστασίας ως επί το πλείστον έχουν εν ζωή και παρόντα τουλάχιστον έναν από τους βιολογικούς τους

γονείς (στην Ελλάδα σύμφωνα με τις τελευταίες μετρήσεις μας στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, το ποσοστό αυτό ξεπερνά το 85%). Μπορεί λοιπόν να μιλάμε ακόμα για «ορφανοτροφεία» (όρος που αντιστοιχούσε στις προπολεμικές περιόδους ή και στην πρώτη δεκαετία μετά τον πόλεμο, όπου οι δραματικές κοινωνικές συνθήκες άφηναν πλήθος παιδιών χωρίς κανέναν να τα φροντίζει), αλλά σε αυτά τα ιδρύματα πλέον δεν υπάρχουν «ορφανά». Σε ποσοστό περί το 70% οι αιτίες που οδηγούν ένα παιδί στο σύστημα παιδικής προστασίας αφορούν κακοποίησή του ή παραμέλησή του από τους γονείς ή φροντιστές του. Η εμπειρία του να αγαπάς κάποιον τόσο πολύ και να εισπράττεις από εκείνον ή εκείνη βία, κακοποίηση ή παραμέληση καθιστά το παιδί που θυματοποιείται πολλαπλά ευάλωτο: θυματοποιούμενο αισθάνεται πως προδίδεται από εκείνους που αγαπά (όταν δεν αισθάνεται ακόμα και ένοχο για ό,τι του συμβαίνει - ψευδής πεποίθηση που συχνά καλλιεργούν οι κακοποιητές στα παιδιά-θύματα), αλλά και βρίσκοντας το θάρρος να αποκαλύψει το τι του συμβαίνει, αισθάνεται πως επιτίθεται σε εκείνους που αγαπά περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο στον κόσμο. Αυτός είναι, ανάμεσα σε άλλα, ένας από τους λόγους για τους

οποίους ένα θυματοποιημένο παιδί που βρίσκει το θάρρος να αποκαλύψει την θυματοποίησή του μπορεί εκ των υστέρων να μετανιώσει για αυτό και να αλλάξει την κατάθεσή του.

Το παιδί όμως δεν χρειάζεται γενικώς και αορίστως μια μαμά ή έναν μπαμπά. Θέλει/χρειάζεται τη δική του μαμά και το δικό του μπαμπά (όπου «μαμά» και «μπαμπά» εννοούνται οι αντίστοιχοι λειτουργικοί ρόλοι για λόγους ευκολίας στην επικοινωνία του μηνύματος - το αυτό συμβαίνει και σε κάθε μορφή οικογένειας ως προς τη σύνθεση, την ταυτότητα του φύλου και τους ρόλους). Και αυτό είναι μια επιπρόσθετη πηγή απογοήτευσης για το θυματοποιημένο παιδί: είναι οι δικοί του γονείς που διέψευσαν (και εν πολλοίς εξακολουθούν να διαψεύδουν) τις προσδοκίες του. Μια «καλύτερη» με τα τρέχοντα κοινωνικά κριτήρια μαμά (ή κατ' αντιστοιχία ένας «καλύτερος» μπαμπάς) δεν πρόκειται έτσι απλά και από μόνοι τους να ανακουφίσουν ένα παιδί τραυματισμένο από τους δικούς του.

Το ίδιο ισχύει πολύ περισσότερο για ένα πλαίσιο φιλοξενίας στο οποίο δεν έχει καν αποκλειστική σχέση με το φροντιστικό προσωπικό: ένα «καλό» ίδρυμα όσα υλικά αγαθά κι αν προσφέρει, όσο καλοβαλμένο κι αν είναι, σε όσες δραστηριότητες κι αν στέλνει το παιδί, δεν αποτελεί για εκείνο παρά ένα επιχρυσωμένο κλουβί που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υποκαταστήσει τους γονείς του. Τα υλικά αγαθά, οι χώροι, οι παροχές είναι ως επί το πλείστον άσχετα σε αυτή την

Σε ποσοστό περί το 70% οι αιτίες που οδηγούν ένα παιδί στο σύστημα παιδικής προστασίας αφορούν κακοποίησή του ή παραμέλησή του από τους γονείς ή φροντιστές του.

ψυχική κατάσταση του παιδιού - θύματος. Πάνω από 50% των απομακρύνσεων παιδιών από τις φυσικές τους οικογένειες στην Ευρώπη -και στην Ελλάδα- είναι για λόγους παραμέλησης -«έκθεση σε κίνδυνο»- η οποία συχνά απλώς είναι μετωπία για την ακραία φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Τα κριτήρια απομάκρυνσης ενός παιδιού από τη

φυσική του οικογένεια στην Ελλάδα δεν υπόκεινται σε κανένα πρωτόκολλο ή εφαρμογή ενιαίων κριτηρίων. Καταστάσεις όπως η ακραία φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η πολιτισμική ή εθνοτική ιδιαιτερότητα ή ακόμα-ακόμα ψυχοκοινωνικές καταστάσεις, όπως η χρήση ουσιών ή αλκοόλ και η εμπλοκή των γονέων σε παραβατικές δραστηριότητες (της σεξεργασίας συμπεριλαμβανόμενης) ή η φυλάκισή τους, αποτελούν συχνές αιτίες εισαγωγής ενός παιδιού στο «σύστημα» παιδικής προστασίας. Αυτό, ανάμεσα στα άλλα, είναι και αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, οι αξίες, οι πεποιθήσεις και η όλη κουλτούρα εκείνων που κρίνουν για τις απομακρύνσεις συνήθως απέχουν παρασάγγας από εκείνες των κρινόμενων.

Η δευτερογενής θυματοποίηση των ήδη θυματοποιημένων παιδιών

Τα θυματοποιημένα παιδιά στην Ελλάδα όμως, εκτός από το αρχικό τους ψυχικό τραύμα, έχουν να αντιμετωπίσουν σωρεία επιπρόσθετων τραυματικών συνθηκών: πολλαπλή δευτερογενής επαναθυματοποίηση στις διαδικασίες υποστασιοποίησης των καταγγελιών και «προστασίας» τους, ιδρυματική τοποθέτηση, χωρισμός αδελφών, έκθεση σε διαδικασία επιλογής από οικογένειες, κτλ.

Η δικανική εξέταση του παιδιού θύματος για παράδειγμα. Σύμφωνα με τις επικρατούσες σήμερα διεθνώς αντιλήψεις πρέπει να γίνεται σε χρόνο όσο το δυνατόν συντομότερο από την αποκάλυψη μιας τέτοιας περίπτωσης και να είναι μια και μόνο, με συμμετοχή ταυτόχρονα όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών: εισαγγελικών και αστυνομικών αρχών, κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων και παιδοψυχιάτρων, έτσι ώστε να μη χρειάζεται κάθε υπηρεσία να παίρνει από το παιδί ξανά και ξανά καταθέσεις και μαρτυρίες. Κάτι τέτοιο συμβαίνει σε εξειδικευμένα κέντρα συνηγορίας και προστασίας του παιδιού σε όλο τον ανεπτυγμένο κόσμο: στις Η.Π.Α. λειτουργούν πάνω από 1.000 τέτοια κέντρα, το αρχαιότερο στην Ευρώπη άνοιξε στο Ρέουκιαβικ της Ισλανδίας το 1997, το δεύτερο στο Ζάγκρεμπ της Κροατίας το 2003 και σήμερα ακόμα και στην Τουρκία λειτουργούν πάνω από 15 ανάλογα κέντρα. Στην Ελλάδα ακόμα κανένα. Στη χώρα μας το παιδί – θύμα εξακολουθεί να γίνεται «μπαλάκι», να δίνει ξεχωριστές καταθέσεις σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, να καλείται να επαναλαμβάνει την τραυματική του ιστορία σε 10, 20 ή και παραπάνω πραγματογνωμοσύνες, εξετάσεις, καταθέσεις – κι όλα αυτά

απλώνονται στο χρόνο, που φτάνει και τη δεκαετία, μέχρι να αποδοθεί δικαιοσύνη.

Όσο για την επανορθωτική εμπειρία και πάλι στη χώρα μας, αντί να ανακουφίζεται ένα παιδί, μάλλον επανατραυματίζεται. Η αναδοχή είναι ο κατ' εξοχήν μηχανισμός τοποθέτησης ενός παιδιού που απομακρύνεται από τη φυσική του οικογένεια στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (αρκετών εκ των χωρών της ανατολικής Ευρώπης συμπεριλαμβανόμενων πλέον): το παιδί που απομακρύνεται από την οικογένειά του δε θα περάσει πριν ούτε από ίδρυμα, ούτε από νοσοκομείο, ούτε από αστυνομικό τμήμα, ούτε από κάποια άλλη ενδιάμεση δομή αλλά θα τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια με τη διαδικασία της επείγουσας αναδοχής. Αντί δηλαδή, να του παρασχεθεί άμεσα η ασφάλεια και η θαλπωρή μιας ανάδοχης οικογένειας αμέσως μετά την απομάκρυνσή του από ένα οικογενειακό περιβάλλον που κρίνεται επικίνδυνο για το παιδί, στην Ελλάδα το παιδί θα οδηγηθεί σε ένα απρόσωπο και ψυχρό νοσοκομείο (ή, ακόμα χειρότερα, σε ένα αστυνομικό τμήμα...) όπου θα παραμείνει για

Το παιδί που απομακρύνεται από την οικογένειά του δε θα περάσει πριν ούτε από ίδρυμα, ούτε από νοσοκομείο, ούτε από αστυνομικό τμήμα, ούτε από κάποια άλλη ενδιάμεση δομή αλλά θα τοποθετηθεί σε ανάδοχη οικογένεια με τη διαδικασία της επείγουσας αναδοχής.

άγνωστο χρονικό διάστημα μέχρι να μεταφερθεί – και πάλι όχι σε οικογένεια αλλά – σε ένα καλύτερο ή χειρότερο ίδρυμα αποκτώντας έτσι επιπρόσθετη επιβάρυνση.

Η ιδρυματοποίηση των παιδιών έχει επίσης τεκμηριωμένες βλαπτικές επιπτώσεις. Ιδιαίτερα μέχρι την ηλικία των 3-5 ετών η τοποθέτηση παιδιών σε ιδρυματικά πλαίσια επιφέρει μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στον εγκέφαλο, στον ψυχισμό και στη συμπεριφορά τους. Γι' αυτό ο ΟΗΕ, εδώ και 15 χρόνια, έχει εκδώσει παγκόσμια οδηγία ζητώντας από τα κράτη μέλη του να σταματήσουν την

Στη χώρα μας πάλι η παιδική προστασία μοιάζει με μαύρη τρύπα στην οποία άπαξ και μπουν τα παιδιά δεν βγαίνουν παρά με την ενηλικίωσή τους.

ιδρυματική τοποθέτηση βρεφών και νηπίων. Τα παιδιά που τοποθετούνται σε πλαίσια φιλοξενίας σε ποσοστό πάνω από 80% θα κακοποιηθούν σωματικά από άλλα παιδιά που διαβιούν στο ίδιο πλαίσιο και σε ποσοστό 20-30% σεξουαλικά - και πέραν αυτών έχουν σοβαρές πιθανότητες να κακοποιηθούν επίσης από το προσωπικό ή παράγοντες της ιδρυματικής ζωής και βεβαιότητα πως θα κακοποιηθούν ψυχολογικά από τον τρόπο λειτουργίας του πλαισίου. Η πλέον δύσκολη ηλικιακή κατηγορία παιδιών για ανάδοχη τοποθέτηση διεθνώς είναι οι έφηβοι. Σε αυτές τις περιπτώσεις παρέχονται διάφορες επιλογές «οικογενειόμορφης» τοποθέτησης όπως π.χ. τα «μικρά σπίτια» (δυναμικότητας 2-6 παιδιών) ή και η υποστηριζόμενη αυτόνομη ή ημι-αυτόνομη διαβίωση (σε μεγάλους εφήβους π.χ. 16+ ετών). Στη χώρα μας αντιθέτως στοιβάζονται παιδιά σε ιδρύματα δυναμικότητας και 40 και 50 παιδιών (και μάλιστα, μερικές φορές οι διοικητές ή ιδιοκτήτες τους δεν ερυθριούν να καυχώνται για αυτό...).

Η Ελλάδα έχει από τα χαμηλότερα ποσοστά επανασύνδεσης με τις βιολογικές οικογένειες των θυματοποιημένων παιδιών που εισέρχονται στο σύστημα παιδικής προστασίας. Επίσης και όταν αυτό συμβαίνει, αυτό γίνεται για τυχαίους λόγους (π.χ. επειδή ένα παιδί είναι τόσο τραυματισμένο που «βγάζει» διαταρακτικές συμπεριφορές με αποτέλεσμα κανένα ίδρυμα να μην το αντέχει, οπότε και όλοι συναινούν να γυρίσει σπίτι του...) και όχι επειδή αλλάζει ουσιαστικά η κατάσταση στις βιολογικές τους οικογένειες. Αυτό, με την σειρά του, έχει άμεση επίπτωση στην έκταση του θεσμού της αναδοχής: αφού εκείνο που μέλλεται στα περισσότερα παιδιά που εισέρχονται στο σύστημα παιδικής προστασίας, είναι η μακροχρόνια παραμονή τους σε κάποια μορφή φροντίδας, το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στο θεσμό της μόνιμης τεκνοθεσίας και όχι στο σχετικά βραχυπρόθεσμο θεσμό της αναδοχής. Σημειωτέον ότι στο πλείστο των χωρών της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης με την απομάκρυνση ενός

παιδιού από την βιολογική του οικογένεια, θα ξεκινήσει άμεσα εντατική παρέμβαση σε αυτήν με συνεργασία ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών, των εισαγγελικών αρχών και της ανάδοχης οικογένειας στην οποία θα τοποθετηθεί προσωρινά το παιδί αυτό με στόχο να βελτιωθεί η κατάσταση στην οικογένεια και να μπορέσει το ταχύτερο δυνατό το παιδί να επιστρέψει σε αυτήν με ασφάλεια. Στην χώρα μας πάλι η παιδική προστασία μοιάζει με μαύρη τρύπα στην οποία άπαξ και μπουν τα παιδιά δεν βγαίνουν παρά με την ενηλικίωσή τους... Τα θυματοποιημένα παιδιά που όμως τοποθετούνται σε ιδρυματικά πλαίσια φιλοξενίας θα υποστούν και διάφορες άλλες επιπρόσθετες τραυματικές εμπειρίες όπως π.χ. οι διαδικασίες «επιλογής» τους από υποψηφίους θετούς γονείς, οι «αποτυχίες» του να «επιλεχθούν», οι παλινωδίες των υποψηφίων θετών γονέων κ.ο.κ. Η πλειονότητα των κρατικών, μη κυβερνητικών και εκκλησιαστικών πλαισίων στην Ελλάδα δέχονται συχνά - πυκνά επισκεπτήρια στις εγκαταστάσεις

Το αίσθημα της συνεχιζόμενης απόρριψης όταν βδομάδα την βδομάδα δε «σε διαλέγει» κανένας έρχεται και προστίθεται σε όλη την προηγούμενη θυματοποιητική εμπειρία αυτών των παιδιών.

τους από καλοβαλμένους ενήλικες (συνήθως ζευγάρια) που επιθυμούν να γνωριστούν με παιδιά με στόχο την τεκνοθεσία τους. Μια από τις σκληρότερες εμπειρίες των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα στη χώρα μας είναι όταν (Κυριακή βράδυ συνήθως) οι πόρτες του ιδρύματος κλείνουν, τα καλοβαλμένα ζευγάρια φεύγουν καθώς τα εβδομαδιαία επισκεπτήρια λήγουν και ένα παιδί δεν το έχει «επιλέξει» για ακόμα μια φορά κανένας για «να το πάρει». Το αίσθημα της συνεχιζόμενης απόρριψης όταν βδομάδα την βδομάδα δε «σε διαλέγει» κανένας, έρχεται και προστίθεται σε όλη την προηγούμενη θυματοποιητική εμπειρία αυτών των παιδιών.

Τα παιδιά προς αναδοχή ή τεκνοθεσία

Έτσι, κάπως έχει εξελιχθεί η ιστορία ενός παιδιού στη χώρα μας μέχρι να τεθεί το ερώτημα

της αναδοχής ή της τεκνοθεσίας του. Δεν είναι ένα παιδί που «έπεσε από τον ουρανό». Είναι ένα παιδί που μετά την αρχική θυματοποίησή του, συνηθέστερα από τους ίδιους του τους γονείς, έχει υποστεί σωρεία δευτερογενών κακοποιήσεων και ψυχικών τραυματισμών από το σύστημα ή την ανυπαρξία συστήματος, από το σαθρό και οπισθοδρομικό μοντέλο ιδρυματικής φροντίδας, από την υστέρηση των διαδικασιών και καμιά φορά και την αναλγησία εκείνων που δόθηκαν εργάζονται για την προστασία του.

Να σημειωθεί εδώ μάλιστα, ότι η αναδοχή στην Ελλάδα μέχρι σήμερα είναι ως επί το πλείστον προσχηματική. Από τις λιγότερες από 30 αναδοχές που πραγματοποιούνται ετησίως, εδώ και 30 χρόνια που εισήχθηκε ο θεσμός στην Ελλάδα, οι περισσότερες καταλήγουν σε τεκνοθεσία, υποκρύπτουν αίτημα τεκνοθεσίας εξαρχής... Γι' αυτό και το προφίλ των υποψηφίων αναδόχων δε διαφέρει και πολύ από εκείνο των θετών γονέων (άτεκνα ζευγάρια ή μονήρεις ενήλικες) σε αντίθεση με τη διεθνή εμπειρία, όπου το προφίλ των υποψηφίων για τις δυο αυτές καταστάσεις, διαφέρει ριζικά (υποψήφιοι θετοί γονείς είναι ως επί το πλείστον ζευγάρια με δικά τους βιολογικά παιδιά, τα οποία συνήθως απέκτησαν σε νεαρή ηλικία και τα οποία τη στιγμή της αναδοχής βρίσκονται στην εφηβεία ή στη νεότητα).

Η αναδοχή στην «κανονική» της μορφή είναι μια προσωρινή φιλοξενία ενός παιδιού το οποίο για κάποιους λόγους δεν μπορεί να μένει στην οικογένειά του. Δε συνιστά κανενός είδους «κτήση» ενός παιδιού, η ανάδοχη οικογένεια δε θα κάνει «δικό της» το παιδί που τίθεται στη φροντίδα της. Με αυτήν την έννοια, στο ψυχοκοινωνικό επίπεδο η επικοινωνία στο παιδί και η διαχείριση των βιωμάτων του για την προσωπική του ιστορία είναι

εξαιρετικής σημασίας. Μόνο όποιος μπορεί να παρέχει επαρκές «κράτημα» στο θυματοποιημένο παιδί για την προσωπική του ιστορία, μπορεί να έχει ρόλο συνοδοιπόρου και συνομιλητή του. Η φιλοξενία του θυματοποιημένου παιδιού (οποιουδήποτε είδους) οφείλει να στηρίζει την επικοινωνία του με τη φυσική του οικογένεια (γονείς, αδέρφια, άλλοι συγγενείς). Η συχνή αναστάτωση του παιδιού από την επαφή του με συγγενικά του πρόσωπα τα οποία δεν έχουν αντιμετωπίσει επαρκώς τα προβλήματα συμπεριφοράς τους, που οδήγησαν το παιδί-θύμα στο «σύστη-

« Η αναδοχή στην «κανονική» της μορφή είναι μια προσωρινή φιλοξενία ενός παιδιού το οποίο για κάποιους λόγους δεν μπορεί να μένει στην οικογένειά του. »

μα», δεν είναι από μόνη της λόγος διακοπής των επικοινωνιών του παιδιού με τους συγγενείς του αυτούς (ούτως ή άλλως το παιδί-θύμα ξέρει ότι οι άνθρωποι αυτοί υπάρχουν και είναι όπως είναι). Το παιδί-θύμα χρειάζεται θαρραλέα συνοδοιπορία για να μεταβολίσει ψυχικά το γεγονός ότι αυτοί είναι οι αγαπημένοι του.

Αντί επιλόγου

Υπάρχει λοιπόν προφανώς ένα αμείλικτο ερώτημα θεσμικών ελλειμμάτων και υστερήσεων της Ελληνικής κοινωνίας και πολιτείας. Και αν τυχόν υπήρχε η αναγκαία, όσο ποτέ, πρωτοβουλία να γίνουν και στη χώρα μας θεσμικές τομές

« Το παιδί προς αναδοχή ή υιοθεσία δεν είναι ένα παιδί που έπεσε από τον ουρανό. »

3. When a child is in a bad mood

στο χώρο της προστασίας των θυματοποιημένων παιδιών, αυτό θα έδινε πολλαπλές δυνατότητες σε ευαισθητοποιημένους και ενημερωμένους πολίτες να κάνουν εκείνο που μπορούν.

Είναι περισσότερο από ποτέ επιτακτική ανάγκη: Να θεσμοθετηθούν ενιαίες διαδικασίες για την εκτίμηση του κινδύνου των παιδιών σε δυσλειτουργικές οικογένειες. Να προτυποποιηθούν οι διαδικασίες που κινούνται στη δικαιοσύνη και την κοινωνική προστασία, οποτεδήποτε εγείρεται μια υπόνοια ή αναφορά ότι ένα παιδί κακοποιείται.

Οι διακλαδικές διατμηματικές διαδικασίες που πρέπει να θεσμοθετηθούν να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες: αστυνομία, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές, κοινωνικές υπηρεσίες και υπηρεσίες υγείας, ψυχικής και σωματικής, με στόχο την αποτροπή της δευτερογενούς επαναθυματοποίησης των παιδιών – θυμάτων. Να δημιουργηθούν και στη χώρα μας επαρκείς και εξειδικευμένες υπηρεσίες εντατικής παρέμβασης σε οικογένειες σε κρίση, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης σε αυτές και την ασφαλή επιστροφή στις φυσικές οικογένειες των παιδιών, που θα πρέπει για κάποιο χρονικό διάστημα να απομακρυνθούν από αυτές. Να ληφθούν άμεσα μέτρα κλεισίματος των ιδρυμάτων με ορατό χρονοδιάγραμμα (ξεκινώντας από την άμεση απαγόρευση φιλοξενίας βρεφών και νεογνών σε ιδρύματα), έτσι ώστε η φιλοξενία των παιδιών να πραγματοποιείται κατ'εξοχήν σε ανάδοχες οικογένειες, οι οποίες όμως θα πρέπει να πλαισιώνονται και να υποστηρίζο-

νται από επαρκείς και κατάλληλα εκπαιδευμένες υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής μέριμνας. Όλα αυτά και πολλά άλλα, δεν είναι προτάσεις μιας ουτοπικής κοινωνίας, αλλά η υπαρκτή πραγματικότητα στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης πλέον σήμερα, μια πραγματικότητα από την οποία η χώρα μας έχει μείνει πίσω...

Πάνω από όλα όμως και μέσα από ενεργητικές πρωτοβουλίες της πολιτείας και της κοινωνίας, θα πρέπει να μετατοπισθεί η γενική αντίληψη, για το τι είναι τελικά η παιδική προστασία. Στη χώρα μας δυστυχώς ακόμα παραμένει μια αντίληψη που θέλει τις υπηρεσίες προστασίας του παιδιού (κρατικές, μη κυβερνητικές ή εκκλησιαστικές), ως εκείνες τις υπηρεσίες που όταν οι γονείς ενός παιδιού δεν είναι εν ζωή, είναι απόντες ή ακατάλληλοι, αναλαμβάνουν πλέον εκείνες να αναθρέψουν το παιδί τους αντί γι αυτούς. Αυτό ήταν όντως η κυρίαρχη αντίληψη για την παιδική προστασία και αλλαχού τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Όμως αυτό έχει αλλάξει ριζικά πλέον. Θα πρέπει, λοιπόν, συμβαδίζοντας με τις εξελίξεις στο διεθνές επίπεδο, να μετακινηθούμε ως κοινωνία σε μια σύγχρονη αντίληψη που θέλει την παιδική προστασία να είναι οι υπηρεσίες εκείνες, που συνδράμουν τις οικογένειες που δυσκολεύονται να μεγαλώσουν τα παιδιά τους να ενδυναμωθούν, να υποστηριχθούν και με την κατάλληλη συνδρομή και επίβλεψη, να καταστούν ικανές στο να αναθρέψουν οι ίδιες τα παιδιά τους. Ένας τέτοιος ριζικός αναπροσανατολισμός της κατεύθυνσης των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, απαιτεί μια πλατιά κοινωνική συμμαχία για την προστασία του σημαντικότερου κοινωνικού κεφαλαίου που διαθέτει κάθε κοινωνία: της ψυχικής και σωματικής υγείας και της κοινωνικής ευεξίας των παιδιών της.

Στη χώρα μας δυστυχώς ακόμα παραμένει μια αντίληψη που θέλει τις υπηρεσίες προστασίας του παιδιού ως εκείνες τις υπηρεσίες που όταν οι γονείς ενός παιδιού, δεν είναι εν ζωή, είναι απόντες ή ακατάλληλοι, αναλαμβάνουν πλέον εκείνες να αναθρέψουν το παιδί τους αντί γι αυτούς.

«Οιδίπους πατρός νόθου, μητρός δε αγνοουμένη λέχως»

Σοφοκλής

Η ανάγκη του υιοθετημένου να αναζητήσει τις ρίζες του, τη βιολογική του οικογένεια ξεκινά με τον Οιδίποδα.

- Με βρήκες ή με αγόρασες, ρωτά το βοσκό που τον βρήκε. Θέλω να ξέρω τη γενιά μου.

- Σε βρήκα, του απαντά.

Το συναίσθημα των υιοθετημένων ανθρώπων που θέλουν να μάθουν, να ανακαλύψουν τις ρίζες τους, είναι για όλους το ίδιο. Ανεξάρτητα από ηλικία, οικογενειακή ή οικονομική κατάσταση. Η λαχτάρα και η προσμονή της ανακάλυψης αυτής είναι ο σημαντικότερος στόχος τους. Ποιος είμαι, από πού είμαι, πώς είναι αυτή η γυναίκα που με γέννησε, ποιοι ήταν οι λόγοι που την ώθησαν να με αφήσει.

Το θετό τέκνο έχει,
μετά την ενηλικίωσή του
το δικαίωμα να πληροφορείται
πλήρως από κάθε αρμόδια αρχή
τα στοιχεία των φυσικών
του γονέων

Αυτά τα ερωτήματα βασάνισαν τον Οιδίποδα. Τα ίδια ερωτήματα βασάνισαν τον Μωυσή, που βρέθηκε βρέφος μέσα σε ένα καλάθι να πλέει στο ποτάμι. Έτσι μας έδωσε η ιστορία περιγραφικά την εγκατάλειψη βρεφών και την ανάγκη της αναζήτησης με όλες τις δραματικές ή ευχάριστες διαστάσεις της.

Έτσι συσσωρεύτηκαν οι απορίες στους υιοθετημένους επί σειρά ετών, αλλά χωρίς απαντήσεις. Όσοπου στις 30 Δεκεμβρίου του 1996, ο Ν.2447 ανοίγει διαύλους επικοινωνίας με τη γνώση. Το άρθρο 1559 διευκρινίζει: «Το θετό τέκνο έχει, μετά την ενηλικίωσή του το δικαίωμα να πληροφορείται πλήρως από κάθε αρμόδια αρχή τα στοιχεία των φυσικών του γονέων».

Όνειρο χιλιάδων υιοθετημένων ατόμων που έγινε πραγματικότητα.

Μαίρη Θεοδωροπούλου

Υιοθετημένο άτομο και εκπρόσωπος
του Κέντρου Ερευνών Ρίζες ΑμΚΕ
www.roots-research-center.gr
moiraroots@gmail.com

«Ήταν πάντα ανάγκη μου, να βρω τη βιολογική μου μητέρα. Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή να το κάνω, πριν περάσω την υπόλοιπη ζωή μου αναρωτώμενος.»

42 χρονών, υιοθετημένο άτομο

«Η αιτία που με ώθησε στην έρευνα, ήταν να βρω κάποιον με τον οποίο να έχω το ίδιο αίμα, εκτός των παιδιών μου, γιατί ήθελα η βιολογική μου μητέρα να ξέρει ότι συχνά την σκεφτόμουν και φανταζόμουν εάν εγώ ή τα παιδιά μου της μοιάζουμε και αν έχουμε κάτι από τα χαρακτηριστικά της.»

35 χρονών, υιοθετημένη γυναίκα

«Ήμουν πολύ νέα όταν έμεινα έγκυος, οι γονείς μου τότε δεν με στήριξαν και έδωσα το βρέφος μου για υιοθεσία. Κανείς δεν έμαθε τίποτα. Δεν έφτιαξα τη ζωή μου και ζω με τον πόνο της χαμένης μου κόρης, που ποτέ δεν θα ξεπεράσω.»

45 χρονών, άγαμη μητέρα

Οι γονείς που υιοθετούν πρέπει να είναι προετοιμασμένοι για την αναζήτηση ριζών του παιδιού τους. Οφείλουν να ενημερώσουν το παιδί τους για την υιοθεσία του. Ανάλογα με την ηλικία του και την αντίληψή του, απαντάνε οι γονείς στα ερωτήματά του. Πρέπει να αποδεχτούν ότι το παιδί τους έχει δικαίωμα σταδιακά να ενημερώνεται για την υιοθεσία του και στην εφηβεία να του διευκρινίσουν ότι μετά την ενηλικίωσή του έχει έννομο συμφέρον να κάνει την αναζήτησή του πλήρως. Αρωγός στην προετοιμασία των θετών γονιών και κατά την διάρκεια της υιοθεσίας είναι οι κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι ειδικοί που έλαβαν μέρος στις διαδικασίες.

Οι σκέψεις και η αγωνία του υιοθετημένου παι-

διού και αργότερα ενήλικα είναι ανάγκη ζωής, χωρίς αυτό να αφαιρεί το σεβασμό και την αγάπη για τους γονείς που το μεγάλωσαν και το στήριξαν. Οι θετοί γονείς είναι το πρότυπο της οικογένειας, της σταθερότητας και της αφοσίωσης. Αυτό όμως δεν είναι αρκετό για να βγάλει από το μυαλό των υιοθετημένων ατόμων το όραμα της φυσικής μάνας, αφού με αυτή την άγνωστη έζησαν 9 μήνες δεμένοι ο ένας στον άλλον και είναι αποτέλεσμα της σάρκας και του αίματός της.

Κάποιοι θέλουν να μάθουν ποιοι ήταν οι βιολογικοί γονείς, που έμεναν, τι δουλειά έκαναν, ποιοι ήταν οι πρόγονοί τους και το πιο σημαντικό αν έχουν άλλα αδέρφια. Η οργάνωσή μας που ιδρύθηκε με την ψήφιση του σχετικού νόμου και είναι πιστοποιημένη από το Κράτος, δίνει τη δυνατότητα στα υιοθετημένα άτομα να απευθυνθούν σε μας και να

κάνουν νόμιμα την αναζήτησή τους. Πολύ σημαντικό ρόλο παίζει η συμβουλευτική από ειδικούς ώστε να κατανοήσουν τα συναισθήματά τους, την ανάγκη και το σωστό τρόπο για την αναζήτηση αυτή. Θα πρέπει όλα να γίνουν με σεβασμό και εχεμύθεια προς στη βιολογική οικογένεια, την μη έκθεση των προσωπικών τους πληροφοριών στο διαδίκτυο ή όπου αλλού θα προξενούσε ηθικά προβλήματα.

Η επανασύνδεση με τη βιολογική οικογένεια, ανακουφίζει την οικογένεια από συναισθήματα ενοχής και οδύνης και τον υιοθετημένο από το πέπλο μυστηρίου που ήταν σκεπασμένος. Άσχετα με το εάν θα αποκτήσουν στο μέλλον στενότερες σχέσεις ή απλά θα αρκεστούν στις πληροφορίες που θα λάβουν.

Η στήριξη των θετών γονέων στην αναζήτηση αυτή είναι ουσιαστική, όταν και εφόσον το άτομο αποφασίσει να ξεκινήσει την αναζήτησή του. Να είναι σίγουροι οι γονείς ότι το παιδί που μεγάλωσαν, αγάπησαν και φρόντισαν σωστά, είναι δεμένο μαζί τους και η αναζήτηση προσθέτει μόνο γνώση και ανακούφιση στα ερωτήματά του.

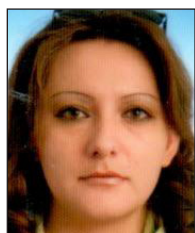
Η αναζήτηση της βιολογικής οικογένειας πέραν της περιέργειας δεν είναι αναζήτηση για επιστροφή, αλλά ανακάλυψη της ταυτότητας του υιοθετημένου. Απάντηση στο ποιος είμαι, το ιατρικό ιστορικό της οικογένειας και τυχόν αδέρφια.

Η υγιής υιοθεσία βασίζεται στην αγάπη. Για το παιδί η αγάπη ισοδυναμεί με την αλήθεια, την ειλικρίνεια, την αποδοχή συναισθημάτων.

« Η επανασύνδεση με την βιολογική οικογένεια, ανακουφίζει την οικογένεια από συναισθήματα ενοχής και οδύνης και τον υιοθετημένο από το πέπλο μυστηρίου που ήταν σκεπασμένος. »

Αναδοχή & τεκνοθεσία: Νέο θεσμικό πλαίσιο και νέες διαδικασίες με έμφαση σε πολιτικές αποϊδρυματοποίησης

Γιώτα Μάνθου

Κοινωνική Λειτουργός MSW - Ψυχολόγος,
Δ/ση Κοινωνικών Παρεμβάσεων ΕΚΚΑ,
Υπεύθυνη Επιχειρησιακής Συντονιστικής
Υπηρεσίας Δράσεων Παιδικής Προστασίας,
Τμήμα ΚΚΣ & Ξενώνων

Πληροφοριακό Σύστημα Αναδοχής - Υιοθεσίας

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ), προκρίνει τις εναλλακτικές μορφές προστασίας, όπως η αναδοχή και η τεκνοθεσία (υιοθεσία)¹, για τη φροντίδα των παιδιών, για τα οποία απαιτείται η απομάκρυνση από τη φυσική οικογένεια, έναντι της ιδρυματικής διαβίωσης. Πλήθος ερευνών έχουν καταδείξει δε, την αρνητική επίδραση που έχει η ιδρυματική φροντίδα στην ανάπτυξη των παιδιών, επισημαίνοντας την καθυστέρηση στις σωματικές, συναισθηματικές, κοινωνικές και γνωστικές λειτουργίες κλπ, (Hoksbergen, ter Laak, Rijk, van Dijkum, & Stoutjesdijk, 2005), καθώς και τη θετική επίδραση της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη των παιδιών, την αποκατάσταση των τραυματικών, πρώιμων εμπειριών,

«Απώτερος σκοπός λοιπόν του νέου θεσμικού πλαισίου, είναι η επιτάχυνση των διαδικασιών αναδοχής και τεκνοθεσίας, προς όφελος των ανηλίκων

κτλ., συμβάλλοντας στη μεταστροφή των συστημάτων παιδικής προστασίας προς την αποϊδρυματοποίηση (Smyke, Zeanah, Fox, Nelson & Guthrie, 2010).

Στη χώρα μας η εμφανής μεταστροφή σε πολιτικές αποϊδρυματοποίησης και η επικέντρωση στην ανάπτυξη των θεσμών της αναδοχής και της τεκνοθεσίας, επιχειρείται από το Υπουργείο Εργα-

σίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, με την ψήφιση του Ν. 4538/2018 και την εξ' αυτού προβλεπόμενη λειτουργία του πληροφοριακού συστήματος (Π.Σ.) www.anynet.gr (Απρίλιος 2019).

Αρχικά, είναι πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητή η σαφής διάκριση μεταξύ αναδοχής και τεκνοθεσίας. Ειδικότερα, η **Υιοθεσία** είναι η νομική πράξη με την οποία ένα παιδί αποκτά ως προς την θετή του οικογένεια, την ίδια νομική σχέση που έχει κάθε παιδί με τη βιολογική του οικογένεια. Κάθε νομικός και φυσικός δεσμός του παιδιού με τη βιολογική του οικογένεια αποκόπτεται, το παιδί αποκτά το οικογενειακό επώνυμο της θετής οικογένειας, έχει κληρονομικά δικαιώματα, κτλ. Για να υπάρξει τεκνοθεσία απαιτείται δικαστική απόφαση.

Η **αναδοχή** αντίθετα, είναι η ανάθεση για μικρό ή μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, της πραγματικής φροντίδας του παιδιού σε τρίτα πρόσωπα (στους αναδόχους), όταν το παιδί δεν είναι δυνατόν να ζει στη βιολογική του οικογένεια. Η σχέση του παιδιού με τη φυσική οικογένεια διατηρείται και η επιστροφή σε αυτήν είναι ο στόχος, αν αυτό είναι προς το συμφέρον του. Το παιδί διατηρεί το αρχικό του επώνυμο, τη δε γονική μέριμνα μπορεί να έχουν οι φυσικοί γονείς, οι ανάδοχοι γονείς ή φορείς παιδικής προστασίας, κατά περίπτωση. Στόχος της αναδοχής, είναι να διασφαλίσει την ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού σε οικογενειακό περιβάλλον και να αποτρέψει (ή να περιορίσει σημαντικά) την ιδρυματική φροντίδα.

Η υλοποίηση της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στη χώρα μας έχει μακρά ιστορία, ωστόσο οι διαδικασίες υλοποίησής τους χαρακτηρίζονταν από πολλά προβλήματα και σημαντικές παθογένειες, όπως π.χ. ανομοιογενείς, χρονοβόρες και ενίοτε

¹ Ο όρος τεκνοθεσία αξιολογείται ως πολιτικά ορθότερος έναντι του όρου υιοθεσία. Ωστόσο, στο θεσμικό πλαίσιο δεν έχει ακόμη κατοχυρωθεί ακόμη.

αμφισβητήσιμες ως προς τη διαφάνειά τους, διαδικασίες, έλλειψη συντονισμού μεταξύ των φορέων, αλληλεξάρτηση του φορέα υποβολής της αίτησης με το φορέα φιλοξενίας του ανηλίκου, κτλ. Απάντηση στα παραπάνω εμπόδια, επιδιώκει να επιφέρει ο νέος Ν. 4538/2018 και η εξ' αυτού προβλεπόμενη λειτουργία του Π.Σ. www.anynet.gr, που επιδιώκουν να εγκαθιδρυθούν νέες, διαφανείς και ισότιμες διαδικασίες για όλα τα παιδιά που διαβιούν σε καθεστώς προστασίας και για όλους τους πολίτες που επιθυμούν να γίνουν θετοί ή ανάδοχοι γονείς. Αναλυτικότερα, οι διαδικασίες αυτές σχετίζονται με:

Παροχή άμεσης, αναλυτικής ενημέρωσης για τους θεσμούς της αναδοχής και τεκνοθεσίας.

Μέσω του www.anynet.gr, κάθε πολίτης, σε οποιοδήποτε σημείο της χώρας μπορεί να αναζητήσει συγκεντρωμένες, σαφείς και πλήρεις πληροφορίες για τους δύο θεσμούς, να αντλήσει πληροφορίες για τις θεσμικές προβλέψεις, για τις διαδικασίες (π.χ. 8 βήτα για να γίνει κάποιος θετός ή ανάδοχος γονιός), τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, το υλικό της εκπαίδευσης υποψηφίων γονέων, κτλ. Η πρόσβαση δε στις παραπάνω πληροφορίες δεν απαιτεί την προηγούμενη απόκτηση κωδικών πρόσβασης.

Ηλεκτρονική υποβολή αιτημάτων των υποψηφίων γονέων, που καταπολεμά τις γραφειοκρατικές και χρονοβόρες διαδικασίες. Από τον Απρίλιο του 2019, κάθε πολίτης που επιθυμεί να γίνει θετός ή ανάδοχος γονέας συνδέεται από τον υπολογιστή του, με χρήση των προσωπικών του κωδικών taxisnet, στην ηλεκτρονική πλατφόρμα www.anynet.gr και υποβάλλει μία αίτηση ενδιαφέροντος. Κατά τη σύνδεση στην πλατφόρμα, αρχικά ο πολίτης θα συμπληρώσει όσα από τα πεδία της αίτησης δεν είναι προ-συμπληρωμένα και θα εισάγει σε ηλεκτρονική μορφή (αφού σκαναριστούν), τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει σταδιακά, μπορεί δηλαδή ο πολίτης, να αποθηκεύσει προσωρινά την αίτησή του, χωρίς να διαγράφονται δεδομένα που έχει καταχωρήσει και όταν η αίτηση είναι πλήρης, να προχωρήσει σε οριστική υποβολή.

Υποβολή ενιαίων δικαιολογητικών που οι πολίτες καλούνται να επισυνάψουν ηλεκτρονικά, ανεξάρτητα από το φορέα που θα διαχειριστεί το αίτημά τους, διασφαλίζοντας ενιαίες και ισότιμες διαδικασίες για όλους.

Ηλεκτρονική παρακολούθηση της πορείας της αίτησης και εφαρμογή διαφανών διαδικασιών. Με την οριστική υποβολή μιας αίτησης στο www.anynet.gr, αυτή λαμβάνει έναν τον **Αριθμό Μητρώου Υποβολής**, με βάση τον οποίο οι πολίτες μπορούν να παρακολουθούν την πορεία της αίτησής τους, ανά πάσα στιγμή. Σε κάθε σημαντική δε μεταβολή της κατάστασης της αίτησης, αποστέλλεται από το Π.Σ. ηλεκτρονικό μήνυμα ενημέρωσης. Επιπρόσθετα, οι πολίτες έχουν πρόσβαση στο ιστορικό ενεργειών διαχείρισης της αίτησης, έτσι μπορούν να γνωρίζουν τα στοιχεία του κάθε αρμοδίου υπαλλήλου, την ημερομηνία και το είδος της κάθε ενέργειας/παρέμβασής του στην αίτηση και συνεπώς, μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί του για περισσότερες διευκρινίσεις.

Υποβολή αιτημάτων των υποψηφίων γονέων, στον αρμόδιο, σε σχέση με τον τόπο κατοικίας τους, φορέα. Κατά την υποβολή πλέον μιας αίτησης και την αναγραφή της διεύθυνσης κατοικίας των ενδιαφερομένων πολιτών, το πληροφοριακό σύστημα ενημερώνει αυτόματα για τους κατά τόπους αρμόδιους φορείς που δύναται να υποβάλλουν το αίτημά τους, ώστε οι πολίτες να επιλέξουν ένα φορέα μεταξύ αυτών. Δεν μπορούν, δηλαδή, πλέον να υποβάλλουν αίτημα σε οποιονδήποτε φορέα στην επικράτεια, συνθήκη που επιτρέπει τη διασπορά των αιτήσεων σε όλη την επικράτεια, το συντονισμό μεταξύ των φορέων και την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Εφαρμογή ενιαίας διαδικασίας της κοινωνικής έρευνας ως προς την καταλληλότητα/ετοιμότητα των υποψηφίων γονέων και αποτύπωση με τη χρήση του ίδιου επιστημονικού εντύπου από όλους τους επαγγελματίες, όλων των αρμοδίων φορέων.

Μείωση του χρόνου διεξαγωγής της κοινωνικής έρευνας για αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψηφίων αναδόχων γονέων, που πλέον ορίζεται **σε μέγιστο διάστημα τριών μηνών** (από έξι που ήταν στο παρελθόν).

Υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για όλους τους υποψήφιους αναδόχους ή θετούς γονείς, από όλους τους φορείς της επικράτειας με την αξιοποίηση των ίδιων επιστημονικών εγχειριδίων εκπαίδευσης που έχουν εγκριθεί από το Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής - Υιοθεσίας (Ε.Σ.Αν.Υ.). Η εκπαίδευση από εξειδικευμένους επιστήμονες, στόχο έχει να απαντήσει στα πολυποίκιλα ερωτήματα που ανακύπτουν (45 προγράμματα ολοκληρώθηκαν, 750 πολίτες συμμετείχαν, 15 προγράμματα είναι σε εξέλιξη, στο παρόν χρονικό διάστημα).

Υποχρεωτική εγγραφή όλων των ανηλίκων που διαβιούν σε κάθε φορέα παιδικής προστασίας (κρατικό και μη κρατικό) στο **Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων** και υποχρεωτική διαμόρφωση του **Ατομικού Σχεδίου Οικογενειακής Αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) για κάθε παιδί**, εντός 90 ημερών από την εισαγωγή του στο ίδρυμα. Το ΑΣΟΑ περιλαμβάνει την αιτιολογημένη πρόταση αποκατάστασης του ανηλίκου, με βάση τις εξατομικευμένες ανάγκες, το βέλτιστο συμφέρον του και τη δική του επιθυμία και άποψη, καθώς δίδεται ιδιαίτερη σημασία στο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του ανηλίκου, για κάθε θέμα που το αφορά. (τελευταία δεδομένα: 1707 εγγραφές ανηλίκων).

Λειτουργία Εθνικών αλληλοσυνδεόμενων δυναμικά Μητρώων, όπως το Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων, το Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων και το Εθνικό Μητρώο Θετών Γονέων, η ευθύνη τήρησης των οποίων έχει ανατεθεί στο Ε.Κ.Κ.Α. και λειτουργία **ηλεκτρονικών συνδέσεων ανηλίκων με υποψηφίους γονείς**. Το πληροφοριακό σύστημα εκτελεί μία φορά το 24ωρο προγραμματισμένη διαδικασία, κατά την οποία, για κάθε εγγραφή παιδιού με ΑΣΟΑ αναδοχής ή υιοθεσίας, αναζητείται η κατάλ-

ληλη εγγραφή υποψηφίων αναδόχων ή θετών γονέων, αντίστοιχα. Κριτήρια αναζήτησης αποτελούν οι απαντήσεις που δόθηκαν στα ερωτηματολόγια για τον ανήλικο (ανάγκες, ειδικά χαρακτηριστικά του παιδιού) και για τους υποψήφιους αναδόχους ή θετούς γονείς (δυνατότητες και επιθυμίες), αντιστοίχως. Στόχος είναι να προκύψει η καλύτερη εξατομικευμένη πρόταση για την οικογενειακή αποκατάσταση του παιδιού, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του (ΚΥΑ-Δ11. οίκ.31931.1272/4.8.2020,ΦΕΚ/Β/3329). Επισημαίνεται ωστόσο, ότι η συνέχεια και η ολοκλήρωση της διαδικασίας, βασίζεται στη δεοντολογία, τις επιστημονικές αρχές και τη συνεργασία των αρμόδιων κοινωνικών λειτουργών που είναι υπεύθυνοι για το παιδί και τους υποψήφιους γονείς. Με τον παραπάνω τρόπο επιτυγχάνονται, η παροχή ίσων ευκαιριών οικογενειακής αποκατάστασης για όλα τα παιδιά, η τήρηση της σειράς προτεραιότητας των ενδιαφερομένων πολιτών, η εφαρμογή ισότιμων και διαφανών διαδικασιών (καθώς δε δύναται να υπάρξουν παρεμβάσεις), η αποσύνδεση του φορέα υποβολής της αίτησης από το φορέα όπου φιλοξενείται το παιδί, που θα τοποθετηθεί σε αναδοχή ή θα τεκνοθετηθεί.

Λειτουργία ηλεκτρονικών Εθνικών Μητρώων Υλοποιημένων αναδόχων και τεκνοθεσιών, η ευθύνη τήρησης των οποίων έχει ανατεθεί στο Ε.Κ.Κ.Α.

Έλεγχος των τεκνοθεσιών που υλοποιούνται άμεσα, κατόπιν συνεννόησης φυσικών και θετών γονέων (των αποκαλούμενων «ιδιωτικών» τεκνοθεσιών), καθώς πλέον το θεσμικό πλαίσιο ορίζει ότι *«προϋπόθεση για την παράδοση του παιδιού στους υποψήφιους θετούς γονείς είναι η εγγραφή τους στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων»*.

Επιβολή αυστηρών κυρώσεων, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τις θεσμικές προβλέψεις, ρύθμιση που λειτουργεί αποτρεπτικά σε όσους, ενάντια με ότι επιτάσσει η ΔΣΔΠ, θα επιθυμούσαν τη διατήρηση του ιδρυματικού μοντέλου φροντίδας ανηλίκων.

Απώτερος σκοπός λοιπόν του νέου θεσμικού πλαισίου, το οποίο έχει απόλυτα παιδοκεντρικό προσανατολισμό, είναι η **επιτάχυνση των διαδικασιών αναδοχής και τεκνοθεσίας, προς όφελος των ανηλίκων** που διαβιούν σε ιδρυματική φρο-

ντίδα και η σημαντική μείωση (ή και εκμηδένιση, ειδικά σε περιπτώσεις βρεφών) του χρόνου της ιδρυματικής διαβίωσης.

Εκτιμάται δε, ότι περίπου δυόμισια χρόνια μετά την ψήφιση του νόμου και ενάμιση χρόνο μετά την έναρξη λειτουργίας του Π.Σ. www.anynet.gr, έχει επιτευχθεί αναμφισβήτητα σημαντική πρό-

Ο χρόνος μέχρι την τελική ανάληψη της φροντίδας ενός παιδιού, σχετίζεται απόλυτα και με τις προσωπικές επιθυμίες των υποψηφίων γονέων και τη συμβατότητα/σύνδεσή τους με τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των παιδιών.

οδος. Είναι σημαντικό μάλιστα να αναφερθεί ότι ήδη **αρκετά παιδιά έχουν εγκαταλείψει τα ιδρύματα και διαμένουν πλέον σε οικογένειες, ενώ στην παρούσα περίοδο υφίστανται 80 ενεργές προτάσεις συνδέσεις**, για τις οποίες αναμένεται το πόρισμα των επαγγελματιών ως προς την έκβασή τους.

Έχει σημασία ωστόσο να επισημανθεί ότι **ο χρόνος μέχρι την τελική ανάληψη της φροντίδας ενός παιδιού, σχετίζεται απόλυτα και με τις προσωπικές επιθυμίες των υποψηφίων γονέων και τη συμβατότητα/σύνδεσή τους με τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των παιδιών**. Για παράδειγμα, στο παρόν χρονικό διάστημα, υφίσταται μια δυσαναλογία μεγάλου αριθμού αιτήσεων για τεκνοθεσία (και δη για παιδιά βρεφικής ηλικίας) και μικρότερου αριθμού ανηλίκων που δύνανται να τεκνοθετηθούν. Αντίστροφα είναι τα δεδομένα για την αναδοχή, όπου υφίσταται ένας μικρότερος αριθμός αιτήσεων για αναδοχή και μεγαλύτερος αριθμός ανηλίκων (και δη παιδιά μεγαλύτερης της βρεφικής ηλικίας) που δύνανται να αποκατασταθούν οικογενειακά μέσω της ανάδοχης φροντίδας. Η συνθήκη αυτή καταδεικνύει την αναγκαιότητα ευρύτερης ανάπτυξης της αναδοχής στην χώρα μας.

Κατόπιν των παραπάνω είναι αντιληπτό ότι πραγματοποιούνται και στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια σημαντικές προσπάθειες προς την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ιδρυματικής διαβίωσης των ανηλίκων.

Το Ε.Κ.Κ.Α. από την αρχή αυτού του εγχειρήματος και λόγω θεσμικής αρμοδιότητας, κατέβαλλε κάθε δυνατή προσπάθεια για την ευόδωσή του, πάντοτε σε συνεργασία με το εποπτεύον Υπουργείο, μεριμνώντας για την ανάπτυξη του Π.Σ., την σύνδεση των φορέων (655 επαγγελματιές), την παροχή πληροφοριών και κατευθύνσεων σε στελέχη φορέων (Υπηρεσία Παιδικής Προστασίας: Απρίλιος 2019 - Σεπτέμβριο 2020: 8.150 τηλεφωνικές συνεργασίες και 5.870 συνεργασίες με ηλεκτρονική αλληλογραφία), την υλοποίηση εκπαιδευτικών συναντήσεων συνεργασίας με φορείς, την παροχή πληροφοριών, κατευθύνσεων και συμβουλευτικής στήριξης σε πολίτες, κτλ. Υπήρξαν (και ακόμη υπάρχουν) βεβαίως και αντιστάσεις και ζητήματα που απαιτείται να επιλυθούν.

Απέναντι σε αυτές τις αντιστάσεις, το Ε.Κ.Κ.Α. θα συνεχίσει, επιδιώκοντας τη συνεργασία όλων των φορέων, να εργάζεται πρεσβεύοντας την ανάγκη ευρύτερης εφαρμογής της αναδοχής και της τεκνοθεσίας, ως θεσμών που είναι πρωτίστως στην υπηρεσία προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών και ειδικότερα του απόλυτου και αναφαίρετου δικαιώματός τους να μεγαλώνουν και να φροντίζονται σε ένα ασφαλές, επαρκές και υποστηρικτικό, οικογενειακό περιβάλλον.

Βιβλιογραφία

Hoksbergen, R., ter Laak, J., Rijk, K., van Dijkum, C., & Stoutjesdijk, F. (2005). Post-institutional autistic syndrome in Romanian adoptees. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 35(5), 615- 623. Doi: 10.1007/s10803-005-0005-x.

Smyke A. T., Zeanah, C. H., Fox, N. A., Nelson, C. A. & Guthrie, D. (2010). Placement in foster care enhances attachment among young children in institutions. *Child Development*, 81(1), 212-223. Doi: 10.1111/j.1467-8624.2009.01390.x.

Συνήγορος του Πολίτη-Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού. (2015). *Ειδική Έκθεση: Τα Δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα. Διαπιστώσεις και Προτάσεις του Συνηγόρου για την λειτουργία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη.

Συνήγορος του πολίτη- Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού. (2012). *Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων*. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη

Κριτήρια & προϋποθέσεις θετών και αναδόχων γονέων

Προμετωπίδα του ισχύοντος δικαίου στη χώρα μας αναφορικά με το θεσμό της Υιοθεσίας και της Αναδοχής είναι **το συμφέρον του παιδιού**. Επί τη βάση της γενικότερης αρχής του συμφέροντος του παιδιού τίθενται από το νόμο και τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις, για να μπορέσει κάποιος να γίνει θετός ή ανάδοχος γονέας. Σκοπός του νόμου είναι να εξασφαλιστεί για το παιδί ένας γονέας ηλικιακά ώριμος, ακμαίος και ικανός να ανταποκριθεί στο γονεϊκό του ρόλο.

Στην ελληνική νομοθεσία ο θεσμός της Υιοθεσίας ρυθμίζεται κυρίως από τις διατάξεις των άρθρων 1542-1588 του Αστικού Κώδικα (όπως εισηχθησαν και με το ν. 2447/1996), αλλά και το νέο ν. 4538/2018. Επιγραμματικά, όσον αφορά στα τυπικά προσόντα των υποψηφίων θετών γονέων:

Θεσπίζεται ανώτατο και κατώτατο όριο ηλικίας του θετού γονέα: Αυτός που υιοθετεί θα πρέπει να έχει συμπληρώσει τα 30 έτη και να μην έχει υπερβεί τα 60 έτη.

Θεμελιώνεται η αναγκαία διαφορά ηλικίας μεταξύ υιοθετούμενου παιδιού και θετού γονέα: Ο θετός γονέας θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από το παιδί τουλάχιστον κατά 18, αλλά όχι περισσότερο από 50 χρόνια. Σε περίπτωση υιοθεσίας και από τους δύο συζύγους τα ηλικιακά όρια αρκεί, όμως, να συντρέχουν στο πρόσωπο του ενός εκ των συζύγων.

Ράνια Σπυρίδωνος

Επιστημονική Συνεργάτης
Αντιπ/χη ΠΕ Αχαΐας
Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω -
Διαμεσολαβήτρια ΥΔΑΔ

Η υιοθεσία γίνεται κατά κανόνα από ένα πρόσωπο, εκτός εάν πρόκειται για συζύγους (κοινή υιοθεσία). Μάλιστα, σε περίπτωση που έγγαμος αποφασίσει (μόνος του) να υιοθετήσει παιδί θα πρέπει να λάβει προηγουμένως συναίνεση από το/τη σύζυγό του. Περαιτέρω, παρά τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις των τελευταίων ετών (Ν. 3719/2008 περί διακρατικών υιοθεσιών, Ν. 4356/2015, Ν. 4538/2018) δεν τέθηκε ρητή πρόβλεψη για κοινή υιοθεσία από μέρη συμφώνου συμβίωσης. Υποστηρίζεται βέβαια και η άποψη ότι οι ρυθμίσεις του ΑΚ για την υιοθεσία από συζύγους εφαρμόζονται αναλογικά και στα μέρη συμφώνου συμβίωσης. Σε κάθε περίπτωση, έκαστο μέρος (συμφώνου συμβίωσης) μπορεί να υιοθετήσει ως μεμονωμένο πρόσωπο.

Μεγάλης σπουδαιότητας παραμένει η έκθεση κοινωνικής έρευνας που διεξάγεται από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία πριν την τέλεση της υιοθεσίας, η οποία στη συνέχεια μαζί με όλα τα άλλα στοιχεία της οικογραφίας κατατίθεται στο Δικαστήριο, προκειμένου να αποφασιστεί η συντέλεση ή όχι της υιοθεσίας. Το Δικαστήριο -εφόσον συντρέχουν οι όροι του νόμου - και αφού διαπιστώσει συνεκτιμώντας την έκθεση της κοινωνικής έρευνας ότι ενόψει της προσωπικότητας, της υγείας, της οικογενειακής και περιουσιακής κατάστασης των μερών η υιοθεσία συμφέρει το υιοθετούμενο παιδί, απαγγέλει την υιοθεσία. Από την τελεσιδικία δε της απόφασης, ξεκινούν και τα αποτελέσματα της υιοθεσίας, διακόπτεται κάθε δεσμός του παιδιού με τη φυσική του οικογένεια και το ανήλικο παιδί εισέρχεται με «τεχνητό τρόπο» στη νέα του οικογένεια, αυτή των θετών του γονέων, αποκτώντας όλα τα σχετικά δικαιώματα τέκνου έναντι γονέα (επώνυμο, κληρονομικό δικαίωμα, δικαίωμα διατροφής, κτλ.)

Σε αντίθεση με το θεσμό της Υιοθεσίας, όπου διακόπτεται κάθε δεσμός και επαφή του ανήλικου παιδιού με τη φυσική του οικογένεια, ο θεσμός της Αναδοχής έχει διαφορετικό προορισμό, αυτό της προσωρινής πραγματικής φροντίδας του παιδιού, μέχρι να επιστρέψει πίσω και υπό προϋποθέσεις στη φυσική του οικογένεια.

Ο θεσμός της Αναδοχής ρυθμίζεται ομοίως από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (αρθρ. 1655-1665), το ΠΔ 86/2009, αλλά και από το Ν. 4538/2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις».

Σύμφωνα με το αρ. 8 του ν. 4538/18: Κατάλληλοι να γίνουν ανάδοχοι είναι οικογένειες που αποτελούνται από συζύγους ή έχοντες συνάψει σύμφωνο συμβίωσης με ή χωρίς παιδιά ή μεμονωμένα άτομα, άγαμα ή διαζευγμένα ή σε χηρεία, με ή χωρίς παιδιά. Τα πρόσωπα αυτά μπορεί να είναι και συγγενείς εξ' αίματος με το ανήλικο τέκνο (συγγενική αναδοχή). Η συγγενική αναδοχή μάλιστα έχει το προβάδισμα και πρέπει να προτιμάται. Περαιτέρω, οι τυπικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά στο πρόσωπο των υποψηφίων αναδόχων γονέων είναι οι ακόλουθες:

Ηλικιακά κριτήρια: Ισχύουν και στην αναδοχή τα ίδια ηλικιακά κριτήρια που τίθενται και στην υιοθεσία, με εξαίρεση τη συγγενική αναδοχή για την οποία δεν ισχύει ηλικιακός περιορισμός.

Οι ανάδοχοι γονείς πρέπει να έχουν καλή ψυχική, διανοητική και σωματική υγεία και να μην πάσχουν από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα. Το ίδιο και οι συνοικούντες με αυτούς.

Οι ανάδοχοι γονείς και οι τυχόν συνοικούντες με αυτούς, δε θα πρέπει να έχουν καταδικαστεί ή να εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για συγκεκριμένα αδικήματα που αναφέρονται στο νόμο (λ.χ. για παραμέληση ανηλίκων, πορνογραφία, ασέλγεια, ληστεία, ναρκωτικά, εμπορία οργάνων, κτλ.)

Θα πρέπει να έχουν αποδεδειγμένα τη δυνατότητα να καλύψουν τα βασικά έξοδα διατροφής, μόρφωσης και ιατρικής περίθαλψης του παιδιού, διαθέτοντας τους αναγκαίους προς τον σκοπό αυτό πόρους και καταβάλλοντας προσωπική φροντίδα.

Υπό τις παραπάνω προϋποθέσεις δύναται λοιπόν να ανατεθεί στους υποψήφιους αναδόχους γονείς η πραγματική φροντίδα ανήλικου, είτε κατόπιν σύμβασης μεταξύ φυσικών γονέων/ επιτρόπου και του Αναδόχου γονέα (συμβατική αναδοχή), είτε κατόπιν δικαστικής απόφασης ή εισαγγελικής διάταξης (δικαστική αναδοχή).

Σε αντίθεση με το θεσμό της Υιοθεσίας, ο θεσμός της Αναδοχής έχει διαφορετικό προορισμό, αυτόν της προσωρινής πραγματικής φροντίδας του παιδιού μέχρι να επιστρέψει πίσω και υπό προϋποθέσεις στη φυσική του οικογένεια.

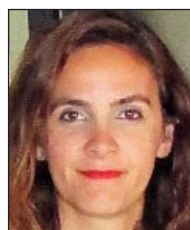
Και στην περίπτωση της Αναδοχής, η έρευνα καταλληλότητας και στη συνέχεια η εποπτεία της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας καθ' όλη τη διάρκεια της είναι απολύτως απαραίτητη, παρακολουθώντας μέσω των ειδικευμένων οργάνων της την εξασφάλιση των απαραίτητων υλικών και ηθικών προϋποθέσεων για την κανονική διαβίωση και ανάπτυξη του ανηλίκου, επεμβαίνοντας με συμβουλές ή με άλλα μέτρα προς το συμφέρον του παιδιού και ενημερώνοντας σχετικά το Δικαστήριο όταν αυτό απαιτείται.

Σημαντική είναι άλλωστε και η νέα προϋπόθεση που θέτει ο ν. 4538 /2018 στους υποψηφίους θετούς και αναδόχους γονείς, ευθύς αμέσως ολοκληρωθεί η έκθεση της κοινωνικής έρευνας από τις αρμόδιες υπηρεσίες, πριν την εγγραφή τους στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών γονέων και Αναδόχων που τηρείται στο ΕΚΚΑ: Τόσο οι υποψήφιοι θετοί γονείς, όσο και οι ανάδοχοι, υποχρεούνται να παρακολουθήσουν εκπαίδευση από ειδικούς εκπαιδευτές της αρμόδιας κοινωνικής υπηρεσίας, μέσω παρακολούθησης ειδικού προγράμματος που στόχο έχει την κατά το δυνατόν πληρέστερη προετοιμασία τους για την βέλτιστη ανταπόκρισή τους στο γονεϊκό τους ρόλο. Υπό το πρίσμα των απαιτούμενων κριτηρίων-προϋποθέσεων, για να γίνει κανείς θετός ή ανάδοχος γονέας, εύκολα μπορεί να συμπεραίνει κανείς την παιδοκεντρική αντίληψη που διαπνέει το θεσμό της Υιοθεσίας και της Αναδοχής παιδιών, με σκοπό την προστασία τους.

...Λίγα λόγια για την αναδοχή

Η μεγάλη αλλαγή που φέρνει ο νέος νόμος είναι ότι προσπαθεί μέσω του θεσμού της αναδοχής να αλλάξει το σύστημα που υπάρχει σήμερα. Ένα παιδί που έχει υποστεί οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης ή παραμέλησης, το κράτος το παίρνει από το σπίτι του και το βάζει σ' ένα κέντρο προστασίας (ίδρυμα) μέχρι να αποφασισθεί αν θα γυρίσει ή όχι στη βιολογική του οικογένεια. Αν όμως, το κράτος μπορούσε να το τοποθετήσει σε μια ανάδοχη οικογένεια, η οποία θα ανοίξει την αγκαλιά της και το σπίτι της, τότε αυτό το παιδί θα σταματήσει να νιώθει ότι δεν αξίζει, ότι είναι κακό, ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχει, ότι πρέπει να τιμωρηθεί, ... ότι το απορρίπτουν ξανά και ξανά. Γιατί αυτό το παιδί έχει ανάγκη την προσομοίωση μιας οικογένειας για να θεραπεύσει τα όποια τραύματά του. Χρειάζεται να δημιουργήσει νέες

Άννα Μερκούπη
Κλινική ψυχολόγος -
Ψυχοθεραπεύτρια

« Αν όμως, το κράτος μπορούσε να το τοποθετήσει σε μια ανάδοχη οικογένεια, η οποία θα ανοίξει την αγκαλιά της και το σπίτι της, τότε αυτό το παιδί θα σταματήσει να νιώθει ότι δεν αξίζει, ότι είναι κακό, ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχει, ότι πρέπει να τιμωρηθεί, ... ότι το απορρίπτουν ξανά και ξανά. »

σχέσεις μέσα από τις οποίες θα πάρει αυτά που του έλειπαν όπως φροντίδα, ασφάλεια, στήριξη και αγάπη άνευ όρων. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να πατήσει, ίσως για πρώτη φορά στη ζωή του, γερά στα πόδια του. Ή αν έχει απομακρυνθεί για οικονομικούς λόγους να έχει μια εμπειρία φιλοξενίας σε μια άλλη οικογένεια και όχι μια τραυματική εμπειρία που θα επηρεάσει την ψυχολογική του ανάπτυξη. Μέσα λοιπόν από την αναδοχή θα μπορέσει να γίνει ξανά παιδί! Και ως παιδί δε θα πρέπει να νοιάζεται και να ανησυχεί για τίποτα άλλο πέρα από το σχολείο του και το παιχνίδι του... και με αυτό τον τρόπο να μεγαλώσει και να γίνει ένας ψυχολογικά υγιής ενήλικας, είτε με την βιολογική είτε με τη θετή του οικογένεια.

Από την άλλη πλευρά το να γίνει κάποιος ανάδοχος δεν είναι εύκολο. Δεν είναι τυχαίο ότι σε μια λίστα με τους ήρωες της εποχής μας οι ανάδοχοι γονείς είχαν διακεκριμένη θέση. Ο ανάδοχος γονιός θα πρέπει να συνεργαστεί με το κράτος. Αυτό σημαίνει:

Να επιτρέψει σε μια υπηρεσία να κρίνει την καταλληλότητά του, γιατί το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει για το πού θα πάνε αυτά τα παιδιά. Έτσι ώστε να αποφευχθεί μια άλλη κατάρλληλη οικογένεια.

Να παρακολουθήσει εκπαιδευτικά σεμινάρια για να κατανοήσει τον ρόλο του, αλλά και για να προετοιμαστεί για όποιες δυσκολίες προκύψουν.

Χρειάζεται να δημιουργήσει νέες σχέσεις μέσα από τις οποίες θα πάρει αυτά που του έλειπαν όπως φροντίδα, ασφάλεια, στήριξη και αγάπη άνευ όρων.

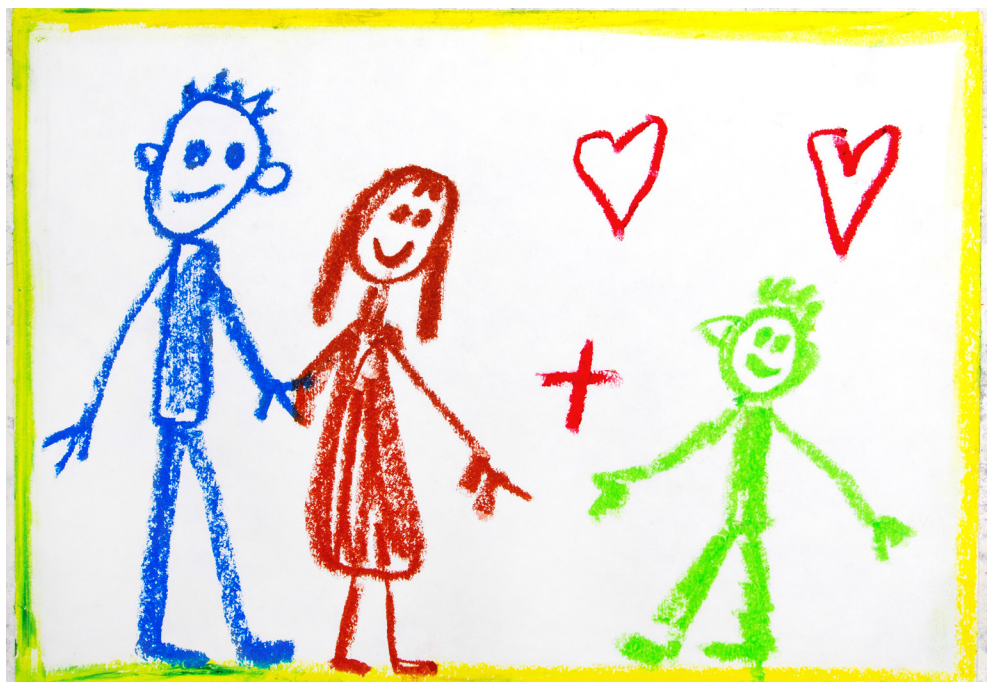
Να μην παρεμποδίσει την επικοινωνία του παιδιού με τη βιολογική οικογένεια. Γιατί το παιδί έχει ανάγκη, είτε από χρόνο μαζί της για να μπορέσει να κατανοήσει γιατί δεν είναι κατάρλληλη, είτε από το να μη διακοπεί ο δεσμός αφού θα επιστρέψει σε αυτή.

« Την ικανότητα να αγαπάς και να αποδέχεσαι κάποιον γι' αυτό που είναι, χωρίς να περιμένεις κάτι πίσω. »

Όσον αφορά τα προσόντα που πρέπει να έχει κάποιος για να γίνει ανάδοχος είναι... αποθέματα αγάπης και υπομονής. Μέσω της πράξης αυτής, ακριβώς γιατί δεν έχει να κερδίσει τίποτα, μαθαίνει στα παιδιά και στους άλλους την Αγάπη Άνευ Όρων. Την ικανότητα να αγαπάς και να αποδέχεσαι κάποιον γι' αυτό που είναι, χωρίς να περιμένεις κάτι πίσω. Όποιος πολίτης τα έχει, αυτόματα μπορεί να γίνει υποψήφιος ανάδοχος.

Αλλά πράγματι ο ανάδοχος δεν κερδίζει τίποτα; Η αλήθεια είναι ότι δεν κερδίζει υλικά αγαθά. Κερδίζει όμως την ευγνωμοσύνη και την αγάπη ενός παιδιού, που ίσως να μην μπορεί να τα εκφράσει, αλλά μέσα του τα νιώθει. Κερδίζει την αίσθηση ότι κάποια στιγμή στη ζωή του βοήθησε ένα παιδί να έχει μια καλύτερη ζωή.

Κέρδη ανεκτίμητης αξίας.

Θεσμοί Υιοθεσίας και Αναδοχής

Έλλη Μπέτση

Κοινωνική Λειτουργός
Προϊστ. Τμ. Κοινωνικής Εργασίας

Βασιλική Κονίδα

Κοινωνική Λειτουργός
Τμ. Κοινωνικής Εργασίας

Διεύθυνση
Κοινωνικής Μέριμνας
της ΠΔΕ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι θεσμοί Υιοθεσίας και Αναδοχής αποτελούν μέτρα παιδικής προστασίας για ανηλίκους, οι οποίοι για κάποιο λόγο στερούνται τη βιολογική τους οικογένεια.

Έχοντας ως δεδομένο, την κοινή παραδοχή ότι η αποϊδρυματοποίηση είναι επί της αρχής ταυτόσημη με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, με τη θέσπιση του νέου νόμου **4538/2018 ΦΕΚ 85/Α/16-5-2018 «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών**

Η αναδοχή αποτελεί έναν ευεργετικό θεσμό για τα παιδιά, με την έννοια ότι παραμένουν στην κοινότητα, στην κοινωνία, δεν απομονώνονται, απολαμβάνοντας προσωπική και αποκλειστική φροντίδα.

της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις» προωθείται η οικογενειακή αποκατάσταση των ανηλίκων σε θετή ή ανάδοχη οικογένεια.

Για πρώτη φορά όλες οι Μονάδες Παιδικής Προστασίας και Φροντίδας υποχρεούνται να καταγράφουν τους ανηλίκους που φιλοξενούν, καταρτίζοντας για τον καθένα ξεχωριστά Ατομικό Σχέδιο Οικογενειακής Αποκατάστασης.

Επιπλέον, οι υποψήφιοι θετοί και ανάδοχοι γονείς υποχρεούνται σε εκπαίδευση. Τα θεματικά αντικείμενα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων αφορούν στο θεσμικό πλαίσιο παιδικής προστασίας, στις προσδοκίες και τα κίνητρα των υποψηφίων, στις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων, στη φροντίδα παιδιών με αυξημένες ανάγκες, σε ζητήματα ταυτότητας των ανηλίκων, στο δικαίωμα των θετών παιδιών στην ενημέρωση της καταγωγής τους.

Τα εν λόγω προγράμματα εκπαίδευσης, σκοπό έχουν την ενίσχυση του γονεϊκού ρόλου των υποψηφίων θετών και αναδόχων γονέων, προκειμένου να ανταπεξέλθουν επαρκώς στην κάλυψη των αναγκών του παιδιού. Η υλοποίηση των προγραμμάτων στηρίζεται στις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων. Διενεργούνται από πιστοποιημένους εκπαιδευτές και αξιοποιούνται μέθοδοι και τεχνικές, οι οποίες ενισχύουν την ενεργή συμμετοχή των υποψηφίων, την ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών τους, τη δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Απώτερο στόχο έχουν την απόκτηση γνώσεων και την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων, απαραίτητων για στην αντιμετώπιση των τυχόν δυσκολιών που θα συναντήσουν.

Σήμερα στην Ελλάδα, εάν κάποιος επιθυμεί να γίνει θετός ή ανάδοχος οφείλει να ακολουθήσει τα παρακάτω βήματα:

1. Θα χρειαστεί να υποβάλλει μία αίτηση ενδιαφέροντος στην ηλεκτρονική πλατφόρμα **www.anynet.gr** συνοδευόμενη από τα δικαιολογητικά που προβλέπονται από το νόμο.

2. Ακολουθεί ο έλεγχος των δικαιολογητικών και η διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας από ειδικευμένο κοινωνικό λειτουργό.

3. Μετά την ολοκλήρωση της κοινωνικής έρευνας με θετική έκβαση, ακολουθεί η παρακολούθηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

4. Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης γίνεται η εγγραφή τους, είτε στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων, είτε στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων.

5. Ακολουθεί το στάδιο σύνδεσης των ανηλίκων με τους υποψήφιους θετούς ή αναδόχους γονείς σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των ανηλίκων και τις δυνατότητες και επιθυμίες των υποψηφίων αντίστοιχα. Κριτήριο αποτελεί η επιλογή της καλύτερης οικογένειας για το εκάστοτε παιδί που είναι τοποθετημένο σε κάποιο φορέα παιδικής προστασίας, με δεδομένο πρωτίστως την κάλυψη των αναγκών του παιδιού και δευτερευόντως την ικανοποίηση της επιθυμίας των γονέων.

6. Ακολουθεί η περίοδος γνωριμίας με το παιδί στο φυσικό του χώρο.

7. Μετά την θετική εισήγηση της διεπιστημονικής επιτροπής λαμβάνεται η τελική απόφαση για την υιοθεσία ή την αναδοχή και δρομολογείται η διαδικασία.

Η λειτουργία των διαδικασιών, όπως διαμορφώνεται με το νέο νόμο, σηματοδοτεί ορόσημο στο πεδίο της παιδικής προστασίας, καθώς καθιερώνει μια θετική και αισιόδοξη εξέλιξη στην οικογενειακή αποκατάσταση των ανηλίκων.

Οι φορείς που υλοποιούν τους θεσμούς υιοθεσίας και αναδοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, οι Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας των τριών Περιφερειακών Ενοτήτων Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας και το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Δυτικής Ελλάδας (ΚΚΠΠΔΕ).

Από την έναρξη της λειτουργίας της ηλεκτρονικής πλατφόρμας www.anynet.gr (Απρίλιος 2019) τα συγκεντρωτικά στοιχεία υποψηφίων θετών και υποψηφίων αναδόχων γονέων παραθέτονται στον παρακάτω πίνακα (επισημαίνεται ότι οι διακρατικές/διεθνείς υιοθεσίες δεν είναι ακόμα καταχωρημένες στην ηλεκτρονική πλατφόρμα).

Βάσει των στατιστικών στοιχείων συνάγεται ότι το ενδιαφέρον των υποψηφίων για αναδοχή είναι πολύ μικρό σε σχέση με αυτό της υιοθεσίας.

Αποτελεί, συνεπώς, επιτακτική ανάγκη η προώθηση και η ανάπτυξη του θεσμού της αναδοχής, καθώς προσφέρει τη δυνατότητα στους ανηλίκους, οι οποίοι στερούνται τη φυσική τους οικογένεια

να αποφύγουν να αποκτήσουν στοιχεία ιδρυματισμού και να γνωρίσουν τη θαλπωρή μιας οικογένειας αναπτύσσοντας μαζί της συναισθηματικούς δεσμούς. Η **αναδοχή** αποτελεί έναν ευεργετικό θεσμό για τα παιδιά, με την έννοια ότι παραμένουν στην κοινότητα, στην κοινωνία, δεν απομονώνονται, απολαμβάνοντας προσωπική και αποκλειστική φροντίδα. Ο υποψήφιος ανάδοχος γονέας από την πλευρά του, θα πρέπει να είναι έτοιμος να αφιερώσει χρόνο και να προσφέρει αγάπη και φροντίδα.

Συγκεντρωτικά Στοιχεία Αιτήσεων Υποψηφίων Θετών Γονέων

	ΠΕ ΑΧΑΪΑΣ	ΠΕ ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	ΠΕ ΗΛΕΙΑΣ	ΚΚΠΠΔΕ
Καταχωρημένες στην www.anynet.gr	54	24	17	12
Σε διαδικασία Κοινωνικής Έρευνας	7	5	5	5
Εγγεγραμμένοι στο Ειδικό Μητρώο	3	1	1	1
Εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο	24	7	2	5
Σε σύνδεση	3	1		1
Εγκεκριμένες Υιοθεσίες	1			
Μη Εγκεκριμένες Υιοθεσίες	3		1	
Ιδιωτικές Υιοθεσίες	2			
Συγγενικές Υιοθεσίες	-	2		
Διακρατικές/ Διεθνείς Υιοθεσίες	5	2		

Συγκεντρωτικά Στοιχεία Αιτήσεων Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων

	ΠΕ ΑΧΑΪΑΣ	ΠΕ ΑΙΤ/ΝΙΑΣ	ΠΕ ΗΛΕΙΑΣ	ΚΚΠΠΔΕ
Καταχωρημένες στην www.anynet.gr	7	2	4	
Σε διαδικασία Κοινωνικής Έρευνας	1	1	1	1
Εγγεγραμμένοι στο Ειδικό Μητρώο	1	1		
Εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο				
Σε σύνδεση				
Εγκεκριμένες Αναδοχές / Σε παρακολούθηση	15			
Συγγενικές Αναδοχές	1			

Σκιαγραφώντας τον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού των Περιφερειακών Ενοτήτων στην εφαρμογή και προώθηση των θεσμών της Παιδικής Προστασίας

Μαρία Φραγκιουδάκη

Κοινωνική Λειτουργός
Αν. Πρόϊστ/νη Τμήματος
Κοιν. Αλληλεγγύης Δ/σης Δημ. Υγείας
και Κοιν. Μέριμνας Π.Ε Ηρακλείου

«Ως Κοινωνική Εργασία, ορίζεται το εφαρμοσμένο επάγγελμα με ακαδημαϊκό πεδίο που προωθεί την κοινωνική αλλαγή, την κοινωνική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, ενδυνάμωση και απελευθέρωση του ανθρώπου.

Οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συλλογικής ευθύνης, του σεβασμού της διαφορετικότητας είναι κεντρικές στην Κοινωνική Εργασία, η οποία και συνδέει ανθρώπους και δομές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής και να ενισχύσουν την ευημερία τους».

Με βάση λοιπόν αυτόν τον ορισμό ο κοινωνικός λειτουργός των Περιφερειακών Ενοτήτων, που είναι ο εφαρμοστής των θεσμών της αναδοχής και της τεκνοθεσίας, θα πρέπει να συμπεριλάβει στην σκέψη του, ότι η ευημερία στην οποία αναφέρεται ο ορισμός, αφορά ένα παιδί σε ανάγκη, ένα παιδί σε κίνδυνο και να περάσει σε ευθεία γραμμή αυτό που ονομάζουμε, όσοι ασχολούμαστε με την Παιδική Προστασία «ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ» όπως αλλιώςτε προτάσσουν και οι σχετικοί Νόμοι.

Ο κοινωνικός λειτουργός των Π.Ε., καλείται μέσω των γνώσεών του και με τα εργαλεία που διαθέτει, με πρωτεύον τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας να διερευνήσει όχι μόνο τις τυπικές, αλλά κυρίως τις ουσιαστικές προϋποθέσεις των Υποψηφίων Αναδόχων ή των Υποψηφίων Θετών Γονέων, να αντιληφθεί τη φιλοσοφία της ζωής τους, τις αρχές και τις αξίες που πρεσβεύουν, να κάμψει προκαταλήψεις και να στερεώσει το κτίσμα πάνω στο οποίο θα στηρίξει τη μελλοντική του ζωή προσωρινά η μόνιμα (ανάλογα με το θεσμό) ένα πολύ

ταλαιπωρημένο (κυρίως συναισθηματικά) παιδί... Μεγάλη ευθύνη που την επωμίζεται στις περισσότερες των περιπτώσεων μόνος του (δυστυχώς η αξιολογήση δεν είναι αποτέλεσμα διεπιστημονικής ομάδας).

Με ποιο τρόπο γίνεται αυτό;

Μέσω των συνεντεύξεων, ερωτηματολογίων, συνεργασίας με το ευρύτερο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον ή μέσω συνεργασίας άλλων ειδικοτήτων.

Επικεντρώνοντας και προσπαθώντας να κάνουμε ένα διαχωρισμό για να γίνει περισσότερο κατανοητό, διακρίνουμε την εργασία του κοινωνικού λειτουργού σε 4 βασικές κατηγορίες που στηρίζονται φυσικά στις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας. Συγκεκριμένα:

- Κοινωνική Εργασία με Άτομα (Γονείς Αναδόχους ή Θετούς - Παιδί)
- Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια (Βιολογική, Ανάδοχη, Θετή)
- Κοινωνική Εργασία με Ομάδα (Γονέων ή παιδιών)
- Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα

Κοινωνική εργασία με Άτομα

Η Κοινωνική Εργασία με άτομα έχει ως πρόσωπα αναφοράς τον Υποψήφιο Ανάδοχο Γονέα ή τον Υποψήφιο Θετό Γονέα και το παιδί. Από την πρώτη συνήθως ενημερωτική συνάντηση

με τους Υποψήφιους Ανάδοχους Γονείς ή Υποψήφιους Θετούς Γονείς, ξεκινάει η συνεργασία μαζί τους.

Όταν περάσουν την πόρτα της Κοινωνικής Υπηρεσίας, οι κοινωνικοί λειτουργοί γνωρίζουν, ότι ήδη έχουν βιώσει μια δύσκολη συναισθηματική κατάσταση. Κουβαλούν μαζί τους, την απώλεια του «δικού» τους παιδιού, το πένθος, τη ματαίωση, την απογοήτευση, ιδίως όταν πρόκειται για Θετούς γονείς. Ζουν μαζί τους από την στιγμή της αίτησής τους τα όνειρα, τις προσδοκίες, το άγχος, την αγωνία τους, τους προβληματισμούς τους.

Αφού ελεγχθούν οι τυπικές προϋποθέσεις περνούν στην ουσιαστική συνεργασία μαζί τους. Τους εξηγούν, τι ακριβώς πρεσβεύει κάθε θεσμός, πώς υλοποιείται, τι δυσκολίες θα κληθούν πιθανώς να αντιμετωπίσουν, τι ιδιότητες πρέπει να διαθέτουν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του ρόλου τους, είτε ως Ανάδοχοι, είτε ως Θετοί γονείς και τους βοηθούν να κατανοήσουν πώς θα αποτελέσουν το «καταφύγιο» του παιδιού σε προσωρινή ή μόνιμη βάση. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, προσπαθούν να συνθέσουν αυτό που ονομάζουμε προφίλ του Υποψήφιου Γονέα, να εντοπίσουν τα κίνητρα της απόφασής τους και να κρίνουν την καταλληλότητά τους.

Σε επόμενο στάδιο και αφού έχει ολοκληρωθεί η τοποθέτηση του παιδιού, βρίσκονται σε στενή συνεργασία μαζί τους, ώστε να τους διευκολύνουν στο νέο τους ρόλο, στην προσαρμογή της καινού-

ριας, μα και συνάμα, ανατρεπτικής πραγματικότητας, να τους ακούσουν, να τους συμβουλέψουν, να παρέμβουν ή να παραπέμψουν σε άλλους φορείς αν απαιτηθεί.

Με το παιδί, η συνεργασία τους ξεκινά από την επιτυχημένη σύνδεση του Υποψηφίου Γονέα, είτε Θετού, είτε Αναδόχου, ούτως ώστε να υπάρξει και επιτυχημένη εξέλιξη της αναδοχής ή της τεκνοθεσίας.

Ζουν μαζί τους από τη στιγμή της αίτησής τους τα όνειρα, τις προσδοκίες, το άγχος, την αγωνία τους, τους προβληματισμούς τους.

Είναι σημαντική λοιπόν η ύπαρξη των μητρώων, που τηρούνται στις Περιφερειακές Ενότητες, όμως μόνο η χρονολογική σειρά μιας αίτησης ΔΕΝ προδιαγράφει ένα επιτυχημένο αποτέλεσμα.

Αυτό το εγγυάται, όσο έχει τη δυνατότητα, η ανάλυση του προφίλ του υποψηφίου γονέα σε συνδυασμό με τις ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού. Η χρονολογική σειρά μιας αίτησης, έχει νόημα μόνο όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα ζευγάρια ή μονογονείς, που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού.

Στη συνέχεια, όταν πλέον το παιδί τοποθετηθεί και αν η ηλικία του το επιτρέπει, συνεργάζονται μαζί του για να αφουγκραστούν τις ανάγκες του, να το βοηθήσουν να αποδεχτεί τη νέα πραγματικότητα και αλλαγή στη ζωή του, να αμβλύνουν τυχόν δυσκολίες που θα παρουσιαστούν, ώστε οι Ανάδοχοι ή οι Θετοί Γονείς να το νιώσουν, να το καταλάβουν, να το σεβαστούν.

Παρεμβαίνουν σε περίπτωση που δημιουργούνται θέματα στην κοινή ζωή παιδιού- γονέα, αλλά και σε κάθε σύστημα που πιθανόν το επηρεάζει π.χ σχολικό περιβάλλον, καθόλη τη διάρκεια των θεσμών, όποτε κρίνεται αναγκαίο, αφού η παρακολούθηση για τη μεν αναδοχή διαρκεί μέχρι το τέλος της, για τη δε τεκνοθεσία τρία χρόνια μετά την περάτωσή της, αλλά η εμπειρία αποδεικνύει πως οι παρεμβάσεις μπορεί να διαρκέσουν και μετά το προκαθορισμένο από το Νόμο χρονικό διάστημα.

Κοινωνική Εργασία με οικογένεια

Οι κοινωνικοί λειτουργοί των Περιφερειακών Ενοτήτων, εργάζονται με τη βιολογική οικογένεια στην

Αναδοχή. Εδώ θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα το Νομοθετικό κενό, καθώς και το γεγονός πως έπειτα από την απομάκρυνση του παιδιού, στην ουσία δεν υπάρχουν υποστηρικτικές (για τη βιολογική οικογένεια) υπηρεσίες.

Στην περίπτωση λοιπόν αυτή οι κοινωνικοί λειτουργοί των Π.Ε. συνεργάζονται μαζί τους, για να κατανοήσουν το νόημα της απόφασής τους, να συνειδητοποιήσουν τη νέα κατάσταση με την απομάκρυνση του παιδιού και κυρίως ρυθμίζουν θέματα επικοινωνίας και συνεργασίας με την ανάδοχη οικογένεια. Επίσης, τους προετοιμάζουν για την πιθανή επιστροφή του παιδιού.

Στην περίπτωση της βιολογικής οικογένειας στην τεκνοθεσία, συνεργάζονται μαζί τους, αρχικά για τη συλλογή και διερεύνηση του ιστορικού τους, του τόσο σπουδαίου για το μέλλον του παιδιού, των συνθηκών κάτω από τις οποίες αποφάσισαν να «δώσουν» το παιδί, αλλά και τους βοηθούν να αποδεχτούν πως πλέον ΔΕΝ θα αποτελούν μέρος της ζωής των παιδιών τους.

Σε περίπτωση αναζήτησης ριζών, συνεργάζονται με τη βιολογική οικογένεια για να αμβλύνουν τις τύψεις και τις ενοχές τους, ώστε να δεχτούν την απόφαση του παιδιού και να πεισθούν να επανασυνδεθούν μαζί του.

Με την Ανάδοχη οικογένεια η συνεργασία, έχει ως στόχο, πέρα από την αντιμετώπιση των δυσκολιών που προκύπτουν από την είσοδο του παιδιού στην ζωή τους, στην αποδοχή της προσωρινότητας του ρόλου τους, της συναισθηματικής τους αποφόρτισης, αλλά και του σεβασμού απέναντι στο παιδί, στις ανάγκες του και στη βιολογική του οικογένεια.

Σε περίπτωση αναζήτησης ριζών, συνεργάζονται με τη βιολογική οικογένεια για να αμβλύνουν τις τύψεις και τις ενοχές τους, ώστε να δεχτούν την απόφαση του παιδιού, και να πεισθούν να επανασυνδεθούν μαζί του.

Με την Θετή οικογένεια, η συνεργασία, έχει ως στόχο την αποδοχή της «απώλειας», τη συνειδητοποίηση του ειδικού ρόλου στη ζωή του παιδιού, των δυσκολιών που θα αντιμετωπίσουν και

το κυριότερο, την προετοιμασία τους για τις δύο κορυφαίες προκλήσεις της τεκνοθεσίας: την αποκάλυψη της αλήθειας στο παιδί και της αρωγής τους στη φάση της αναζήτησης και επανασύνδεσής του.

Κοινωνική Εργασία με ομάδα

Μία από τις μεθόδους που χρησιμοποιείται με πολύ ικανοποιητικά αποτελέσματα είναι η κοινωνική εργασία με τους γονείς Αναδόχους ή Θετούς σε ομάδα.

Στις ομάδες αυτές και μέσω των μεθόδων της Κοινωνικής Εργασίας, η «μάθηση» προέρχεται από το βίωμα, τη συμμετοχή, το μοίρασμα και την επανατροφοδότηση.

Στο Ηράκλειο Κρήτης έχει ξεκινήσει από το 2014 και τα αποτελέσματα είναι παραπάνω από ικανοποιητικά.

Σκοπός των ομάδων αυτών είναι η υποστήριξη των μελών της, στην ανάληψη του ειδικού τους ρόλου. Μέσα από συγκεκριμένη αλυσιδωτή θεματολογία στις συναντήσεις, οι γονείς προετοιμάζονται, βιώνουν, συναισθάνονται μοιράζονται, αντιμετωπίζουν προβληματισμούς και διαχειρίζονται πλήθος συναισθημάτων που ξεπηδούν, με τέτοιο τρόπο, ώστε να μετατραπούν σε πηγή μάθησης και συνειδητοποίησης της απόφασης που έχουν λάβει. Στις ομάδες αυτές και μέσω των μεθόδων της Κοινωνικής Εργασίας, η «μάθηση» προέρχεται από το βίωμα, τη συμμετοχή, το μοίρασμα και την επανατροφοδότηση.

Με επιτυχία επίσης πραγματοποιούνται τα επιμορφωτικά προγράμματα των υποψηφίων απαραίτητα, σύμφωνα με τη Νομοθεσία για την εγγραφή τους στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων ή Θετών Γονέων.

Κοινωνική Εργασία με κοινότητα

Οι κοινωνικοί λειτουργοί των Π.Ε έχουν επίσης στην αρμοδιότητά τους το σημαντικό ρόλο της προώθησης των θεσμών.

Ακρογωνιαίο λίθο, αποτελεί η ενημέρωση και εκπαίδευση των μελλοντικών κοινωνικών λειτουργών, για το λόγο αυτό η Π.Ε. Ηρακλείου, έχει σταθερή συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνικής ερ-

γασίας του ΕΛΜΕΠΑ Κρήτης, είτε με τη μορφή των ενημερώσεων για τους θεσμούς ανά εξαμήνο, είτε με την πρακτική άσκηση των σπουδαστών στις Υπηρεσίες της.

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών άλλων κοινωνικών δομών γίνεται με στόχο πάντα την αποιδρυματοποίηση, η οποία θα επιτευχθεί με την προώθηση των θεσμών της Παιδικής Προστασίας, αλλά κυρίως τη σύμπραξη όλων των φορέων προς αυτήν την κατεύθυνση.

Φυσικά η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των πολιτών, αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα της εργασίας με την κοινότητα για το λόγο αυτό, οργανώνονται ημερίδες ή ενημερωτικές εκδηλώσεις, ώστε να υπάρξει η απαιτούμενη ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Παράλληλα επιχειρείται άνοιγμα και σε άλλες κοινότητες ενημέρωσης, όπως την ιατρική-σχολική κτλ. Ενημερώνεται επίσης το κοινό με τη συμμετοχή του Τμήματος σε ημερίδες που διοργανώνονται, σε Μ.Μ.Ε ή με την εκπόνηση έντυπου υλικού όπως φυλλαδίων, παραμυθιών σχετικών με τους παραπάνω θεσμούς, κτλ.

Η καλύτερη όμως προώθηση παραμένει πάντα, η επιτυχής τοποθέτηση ενός παιδιού σε Ανάδοξη ή Θετή οικογένεια που θα του προσφέρει τη μοναδική ευκαιρία να εξελιχθεί ψυχοσωματικά σε οικογενειακό περιβάλλον, όπως του αξίζει.

Συμπερασματικά

Με την περιγραφή όλων των παραπάνω αντιλαμβάνεται κανείς την τεράστια ευθύνη, το άγχος, τη φόρτιση, την αγωνία, τους κινδύνους για τη σωματική και την ψυχική υγεία όσων κοινωνικών λει-

Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κοινωνικών υπηρεσιών άλλων κοινωνικών δομών γίνεται με στόχο πάντα την αποιδρυματοποίηση, η οποία θα επιτευχθεί με την προώθηση των θεσμών της Παιδικής Προστασίας αλλά κυρίως τη σύμπραξη όλων των φορέων προς αυτήν την κατεύθυνση.

τουργών ασχολούνται με την Παιδική Προστασία, σε συνδυασμό με τις ματαιώσεις και απογοητεύσεις και τις τεράστιες ελλείψεις στο χώρο εργασίας, με προεξέχουσα την έλλειψη εννιαίας υπηρεσίας παιδικής προστασίας ή δικτύωσης, έστω των εμπλεκόμενων υπηρεσιών σε αυτή και ακολούθως την κάλυψη των νομοθετικών κενών, την επάνδρωση των Υπηρεσιών, καθώς την ύπαρξη υποστηρικτικών δομών για τις κοινωνικοοικονομικά ευάλωτες οικογένειες προς αποφυγή της απομάκρυνσης των παιδιών από αυτές.

Η ενασχόληση όμως με την Παιδική Προστασία, προσφέρει τη δυνατότητα ανανέωσης, ανατροφοδότησης, ελπίδας και οράματος.

Η ενασχόληση όμως με την Παιδική Προστασία, προσφέρει τη δυνατότητα ανανέωσης, ανατροφοδότησης, ελπίδας και οράματος, αφού το πρόσωπο για το οποίο καλούνται οι κοινωνικοί λειτουργοί να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, είναι πρωτίστως το παιδί σε ανάγκη και η ύψιστη και πραγματική αμοιβή τους, είναι η επιτυχημένη τοποθέτησή του και κατά συνέπεια η ομαλή ψυχοσωματική του εξέλιξη (όταν είναι αδύνατη η παραμονή του στη βιολογική του οικογένεια).

Απαιτεί όμως από την πλευρά τους, μια μεγάλη προϋπόθεση.

Να αγαπούν αυτό που κάνουν.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ☺

Για περισσότερες πληροφορίες
πατήστε εδώ.

<https://www.synigoros.gr/paidi/>

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β'

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

**Από το ίδρυμα στην κοινότητα:
εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών
και υποστήριξη οικογενειών**

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2020

Η παρούσα Ειδική Έκθεση αποτελεί προϊόν επεξεργασίας υλικού, το οποίο προέρχεται από την εργασία των Ειδικών Επιστημόνων του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού, υπό την εποπτεία της Βοηθού Συνηγόρου κ. Θεώνης Κουφονικολάκου.

Συγγραφή και Επιμέλεια Έκθεσης: Ιωάννα Κουβαριτάκη
Σαμάνθα Στρατιδάκη
Μαρία Τσάγκαρη

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.

Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση παρακαλώ επικοινωνήστε στο press@synigoros.gr

Η Ειδική Έκθεση είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στην σελίδα:

<https://www.synigoros.gr/?i=stp.el.eidikesektheseis>

© Συνήγορος του Πολίτη

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 – Αθήνα, Τηλ.: (+30) 213 1306 600

www.synigoros.gr

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - THE GREEK OMBUDSMAN

@Synigoros

Σελίδες: 61

ISBN: 978-960-6762-17-8

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I.	Πρόλογος	4
	Διαβούλευση Συνηγόρου με φορείς παιδικής προστασίας	6
II.	Θεσμικό πλαίσιο.....	9
III.	Αξιολόγηση του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών σε κίνδυνο κακοποίησης-παραμέλησης ή σε δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης	12
	1. Υφιστάμενη κατάσταση – διαπιστώσεις.....	12
	2. Προτάσεις.....	23
IV.	Γενικά χαρακτηριστικά και προτάσεις για τη λειτουργία των δομών κλειστού τύπου, με προοπτική εγκατάλειψης του ιδρυματικού μοντέλου.....	27
	1. Γενικές παρατηρήσεις	27
	2. Οι δομές κλειστού τύπου στην Ελλάδα	34
	3. Προτάσεις.....	42
V.	Προστασία παιδιών και υποστήριξη οικογενειών στην κοινότητα.....	49
	1. Υφιστάμενη κατάσταση – Διαπιστώσεις	49
	2. Προτάσεις.....	55

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ζήτημα των συνθηκών λειτουργίας ιδρυμάτων και της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών που διαβιούν προσωρινά ή επί μακρόν σε δομές ιδρυματικής φροντίδας έχει απασχολήσει επανειλημμένως τον Συνήγορο του Πολίτη. Το 2015, η Ανεξάρτητη Αρχή, στο πλαίσιο της ειδικής της αρμοδιότητας για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού, δημοσιοποίησε την ειδική έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα», στην οποία κατέγραψε με τρόπο συστηματικό τα ευρήματα, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της. Πέντε χρόνια μετά, ο Συνήγορος του Πολίτη, επανέρχεται στο ζήτημα, με νέα έκθεση, με επικαιροποιημένα στοιχεία, διαπιστώσεις και δεδομένα.

Η διάρθρωση της παρούσας έκθεσης αντικατοπτρίζει και το βασικό, διττό της στόχο. Αφενός, να αναδείξει, εκ νέου, προβλήματα σχετιζόμενα με το λειτουργικό μοντέλο που ακολουθείται, στρεβλώσεις στο υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, ανομοιογένεια πρακτικών, ελλείμματα –σε ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές αλλά και συντονισμό– στις προβλεπόμενες δομές και δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που οδηγούν σε μη αποδεκτές εκπτώσεις σε ό,τι αφορά στη προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που διαβιούν σε δομές ιδρυματικής φροντίδας και εν γένει στην εξυπηρέτηση του βέλτιστου συμφέροντός τους.

Αφετέρου, να καταγράψει τις αναγκαίες παρεμβάσεις, θεσμικές μεταρρυθμίσεις και πολιτικές που θα πρέπει να λάβουν χώρα, προκειμένου η χώρα μας να εναρμονιστεί με τις διεθνείς της υποχρεώσεις, το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τη προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, αλλά και τις βέλτιστες πρακτικές που ακολουθούνται στην Ευρώπη και διεθνώς. Παρεμβάσεις που θα επιτρέψουν τη πλήρη εγκατάλειψη του ιδρυματικού μοντέλου φροντίδας και τη –σταδιακή αλλά σταθερή– μετάβαση σε εκείνο της παροχής υποστήριξης οικογενειών και εναλλακτικής φροντίδας στη κοινότητα.

Έχοντας ήδη διανύσει τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα, είναι πλέον επιβεβλημένη και επείγουσα η ανάγκη για ένα νέο μοντέλο, για αλλαγή παραδείγματος στο τομέα της παροχής φροντίδας σε ευάλωτα παιδιά και στις οικογένειές τους.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

II. ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΜΕ ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 παρ. 9 του Συντάγματος και το ν. 3094/03 (ΦΕΚ 10 Α'/22-01-03), έχει ασχοληθεί εκτενώς, επί σειρά ετών, με τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν προσωρινά ή επί μακρόν σε δομές κλειστής ιδρυματικής φροντίδας εκτός οικογένειας έχοντας απευθύνει προς τους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας πλήθος σχετικών εγγράφων προτάσεων και Πορισμάτων¹ καθώς και την Ειδική Έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα» (Μάρτιος 2015)².

Αναγνωρίζοντας την ευαισθησία που επιδεικνύεται και τα θετικά βήματα που έχουν γίνει το τελευταίο χρονικό διάστημα στο πεδίο, καθώς και την ανάγκη εκπόνησης ενός ολοκληρωμένου χάρτη πορείας για την ενίσχυση και αναδιοργάνωση του συστήματος παιδικής προστασίας, με γνώμονα τις σύγχρονες κατευθυντήριες αρχές και τα δικαιώματα των παιδιών, όπως αναγνωρίζονται διεθνώς,³ η Αρχή έλαβε πρωτοβουλία για διαβούλευση με φορείς και υπηρεσίες που έχουν πολυετή εμπειρία σε σχέση με την προστασία των παιδιών, με στόχο την κλιμάκωση των προσπάθειών για την μετάβαση από το ιδρυματικό μοντέλο, σε εκείνο της παροχής υποστήριξης οικογενειών και εναλλακτικής φροντίδας στην κοινότητα.

¹Βλ. ενδεικτικά, «Δομές προστασίας και φιλοξενίας παιδιών και εφήβων με ψυχικές διαταραχές» (Ιούλιος 2005), «Συνθήκες λειτουργίας Παιδόπολης Νεαπόλεως Λασιθίου Κρήτης» (Δεκέμβριος 2006), «Συνθήκες λειτουργίας της Μονάδας Κοινωνικής Φροντίδας για παιδιά με αναπηρίες Κέντρο Περιθαλψής Παιδών Λεχαινών» (Μάρτιος 2011), «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων» (Σεπτέμβριος 2012), διαπιστώσεις για την εναλλακτική φροντίδα στην Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη προς την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ «Διαπιστώσεις και προτάσεις της ανεξάρτητης αρχής για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελλάδα (Ιούλιος 2003-Δεκεμβριος 2011)» (Απρίλιος 2012), *The right of children living in institutions:*

Report on a study of the European Network of Ombudspersons for Children (ENOC), Greece

² «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα» (Μάρτιος 2015) <https://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

³ Βλ. Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού [N.2101/92, (ΦΕΚ 192 Α')]

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη δημιούργησε το δίκτυο εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών, στο οποίο συνεισέφεραν με πολύτιμους προβληματισμούς και προτάσεις οι ακόλουθοι φορείς και υπηρεσίες:

Φορείς Δημοσίου	Οργανισμοί και φορείς ιδιωτικού δικαίου
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	UNICEF Lumos Άρσις
Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (νπιδ εποπτευόμενο από το Υπουργείο Υγείας)	Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής	Εξέλιξη Ζωή
Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος	Κέντρο Παιδιού και Εφήβου Χίου
	Παιδικά Χωριά SOS
	Ρίζες ΑΜΚΕ
	Χαμόγελο του Παιδιού
	Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας
	Tandem

Στην παρούσα έκθεση, επαναλαμβάνονται παλαιότερες θέσεις της Αρχής, αλλά εισφέρονται και νέα στοιχεία, που σε συνδυασμό με τις παρατηρήσεις των ως άνω, προσφέρονται προς αξιοποίηση για την οικοδόμηση ενός αποτελεσματικού συστήματος παιδικής προστασίας. Δεδομένου, ότι τόσο ο Συνήγορος όσο και όλοι οι

φορείς που συμμετείχαν στη διαβούλευση αντιλαμβάνονται σφαιρικά τα ζητήματα της πρόληψης της τοποθέτησης σε ίδρυμα και της αποϊδρυματοποίησης, σκόπιμη εδώ θεωρήθηκε και η αναφορά στην διαδικασία με την οποία συχνά καταλήγουν τα παιδιά σε ιδρύματα, λόγω κακοποίησης, παραμέλησης, ή άλλων σοβαρών προβλημάτων στο οικογενειακό τους περιβάλλον και, στη συνέχεια, στην απουσία προδιαγραφών σε σχέση με την ιδρυματική φροντίδα, καθώς και στην κρίσιμη παράμετρο της προστασίας των παιδιών και της υποστήριξης οικογενειών στην κοινότητα.

III. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ανηλικότητα και η οικογένεια προστατεύονται από την πολιτεία στη βάση συνταγματικής διάταξης (άρθρο 21 παρ. 3 Συντάγματος). Το παιδί προστατεύεται ως **ανθρώπινο ον - φυσικό πρόσωπο** με όλα τα νομικά κείμενα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά ως ανήλικος και εν δυνάμει ενήλικος απολαμβάνει ειδικής προστασίας με την αυξημένης τυπικής ισχύος Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ⁴). Κάθε παιδί, που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, για οποιονδήποτε λόγο, είτε βρίσκεται νόμιμα στη χώρα είτε όχι, όπως στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, έχει δικαίωμα σε ειδική προστασία και βοήθεια από το κράτος και σε εναλλακτική φροντίδα, με τοποθέτησή του σε μία ανάδοχη οικογένεια ή σε τεκνοθεσία (ΔΣΔΠ άρ. 2,3,9,20, 22).

Η τοποθέτηση σε κατάλληλο για το συγκεκριμένο παιδί ίδρυμα **προκρίνεται ως έσχατη λύση** και μόνο εάν αυτό κριθεί προς το υπέρτερο συμφέρον του, υπό την οπτική και της μελλοντικής του ευημερίας, λαμβανομένων υπόψη των προσωπικών του περιστάσεων. **Η τοποθέτηση σε εναλλακτική φροντίδα και κάθε σχετιζόμενη με αυτήν περίπτωση χρήζει περιοδικής αναθεώρησης** (ΔΣΔΠ άρθρα 3,20,25). Ιδίως

Τα κράτη μέλη καλούνται να βελτιώσουν τη νομοθεσία και τις πολιτικές με στόχο την μετάβαση στην παροχή φροντίδας από τα ιδρύματα στην κοινότητα

δε εάν το παιδί έχει αναπηρία, έχει στη βάση της αυξημένης τυπικής ισχύος Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΣΔΑΑ), ρητά δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή με

υποστηρικτικές υπηρεσίες στην κοινότητα, προκειμένου να αποτραπεί η απόκρυψη, κακοποίηση-παραμέληση-εγκατάλειψη, και ο διαχωρισμός του, ενώ στις

⁴ Ν. 2101/92, ΦΕΚ Α' 192 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού»

περιπτώσεις όπου η άμεση οικογένεια δεν είναι σε θέση να το φροντίσει, το κράτος θα πρέπει να εξαντλήσει κάθε προσπάθεια προκειμένου να παρασχεθεί εναλλακτική φροντίδα εντός της ευρύτερης οικογένειας και, αν αυτό αποτύχει, εντός της κοινότητας, σε ένα οικογενειακό περιβάλλον (ΣΔΑΑ⁵ αρ.7,19,23). Σε κάθε περίπτωση η τοποθέτηση του πρέπει να διασφαλίζει πλήρη ζωή, σε συνθήκες οι οποίες εγγυώνται την αξιοπρέπεια, ευνοούν την αυτονομία και διευκολύνουν την ενεργό συμμετοχή του στη ζωή του συνόλου (ΔΣΔΠ αρ. 24). Σε συνέχεια της ΣΔΑΑ στην οποία προσχώρησε η Ε.Ε., τα κράτη μέλη καλούνται να βελτιώσουν τη νομοθεσία και τις πολιτικές με στόχο τη μετάβαση της παιδικής προστασίας από τη φροντίδα στα ιδρύματα στη φροντίδα στην κοινότητα⁶.

Περαιτέρω, το άρθρο 19 της ΔΣΔΠ ορίζει, ότι τα συμβαλλόμενα κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα, προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκεται υπό την επιμέλεια των γονέων του ή του ενός από τους δύο, ή των νόμιμων εκπροσώπων του, ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευθεί. Στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν, όπου χρειάζεται, **αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν την επιμέλειά του, καθώς και για άλλες μορφές πρόνοιας και για το χαρακτηρισμό, την αναφορά, την παραπομπή, την ανάκριση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση της εξέλιξής τους στις περιπτώσεις κακής**

⁵ Ν. 4074/2012, ΦΕΚ Α' 88 «Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες»

⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1246&furtherNews=yes&langId=en&newsId=9056>
<http://enil.eu/wp-content/uploads/2016/09/Guidelines-01-16-2013-printer.pdf>
https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/themes/social-inclusion/desinstit/
<https://deinstitutionalisation.com/eeg-publications/>
https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2017/11/report-fo-the-ad-hoc_2009.pdf
https://www.openingdoors.eu/wp-content/uploads/2014/11/DI_Lessons_Learned_web_use.pdf
<http://www.coface-eu.org/disability/how-can-the-next-eu-budget-support-deinstitutionalization-eeg-technical-meeting-at-the-european-parliament/>

μεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

Ιδιαίτερα πρέπει να ληφθεί υπόψη η διάταξη του άρθρου 2 της ΔΣΔΠ, η οποία κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε παιδιού σε μη διάκριση, σε σχέση με τους συνομηλίκους του, ανεξαρτήτως οποιασδήποτε κατάστασης του⁷ και αντίστοιχα οι διατάξεις των άρθρων 5 και 7 της ΣΔΑΑ. Το δικαίωμα σε μη διάκριση και τα δικαιώματα του παιδιού κατοχυρώνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος είναι νομικά δεσμευτικός από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας τον Δεκέμβριο του 2009 και τώρα διαθέτει την ίδια νομική ισχύ με τις συνθήκες της Ε.Ε.⁸, στα άρθρα 21 και 24 αντίστοιχα, όπως και το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή στο άρθρο 33⁹.

⁷ ΔΣΔΠ: Άρθρο 2: «1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης...».

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISUM%3A133501>

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EL>

IV. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΒΕΛΤΙΣΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ-ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗΣ Ή ΣΕ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Πολλά από τα παιδιά που καταλήγουν σε ιδρύματα, έχουν απομακρυνθεί από τις οικογένειές τους λόγω κακοποίησης, παραμέλησης, ή αδυναμίας επαρκούς φροντίδας τους για άλλους λόγους. Ποια είναι όμως η διαδικασία διερεύνησης και αξιολόγησης των αναγκών των παιδιών αυτών και πως διασφαλίζονται τα εχέγγραφα για την εξάντληση κάθε δυνατής εναλλακτικής λύσης πριν την τοποθέτηση τους σε ίδρυμα;

Στην πράξη, συνήθως, με την υποβολή μιας καταγγελίας, η αρμόδια εισαγγελική αρχή αποστέλλει στις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες εντολή για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας. Η κάθε Εισαγγελία, ή ακόμη και ο κάθε Εισαγγελέας, ακολουθεί διαφορετική προσέγγιση, άλλοτε δίνοντας αναγκαίες διευκρινίσεις και αναλυτικές κατευθυντήριες στον κοινωνικό λειτουργό πριν την έρευνα (σπανιότερα), άλλοτε στέλνοντας τυπικά την εντολή χωρίς άλλες, ενδεχομένως κρίσιμες πληροφορίες (για το είδος, την προέλευση και το ακριβές περιεχόμενο της καταγγελίας, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του παιδιού κ.ά.).

Τούτο συμβαίνει διότι, αφενός, η διαδικασία αυτή δεν διέπεται από ενιαίο πρωτόκολλο και κανόνες για όλες τις Εισαγγελίες, αφετέρου, κατ' αρχήν δεν λειτουργούν οι θεσμικά προβλεπόμενες κοινωνικές υπηρεσίες στα Πρωτοδικεία,

που θα βρίσκονταν σε στενή επικοινωνία και συνεργασία με τις Εισαγγελίες, για την υποστήριξη του εξαιρετικά απαιτητικού και δύσκολου έργου τους.

Συγχρόνως, **οι κοινωνικές υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σχεδόν στο σύνολό τους, είναι σοβαρά υποστελεχωμένες και, επιπλέον, δεν διαθέτουν ένα σαφές και επαρκές θεσμικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων σε σχέση με την παιδική προστασία και την υποστήριξη οικογενειών με σύνθετα ψυχοκοινωνικά προβλήματα.** Ωστόσο, οι επαρκώς και κατάλληλα στελεχωμένες κοινωνικές υπηρεσίες αποτελούν την πιο σημαντική εγγύηση για την υποστήριξη των οικογενειών και, κατά συνέπεια, για την πρόληψη της παραμέλησης, κακοποίησης και εγκατάλειψης των παιδιών, αλλά και βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και διεύρυνση εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής και, γενικότερα, για τη μετάβαση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα. Χωρίς τα κατάλληλα εφόδια από άποψη ανθρώπινου δυναμικού, επιστημονικής επάρκειας, πρωτοκόλλων και πόρων, η απλή ύπαρξη κοινωνικών υπηρεσιών σε όλη την επικράτεια και η εισαγωγή νομοθεσίας για την διεύρυνση των υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων τους δεν μπορούν να διασφαλίσουν την παιδική προστασία στην κοινότητα.

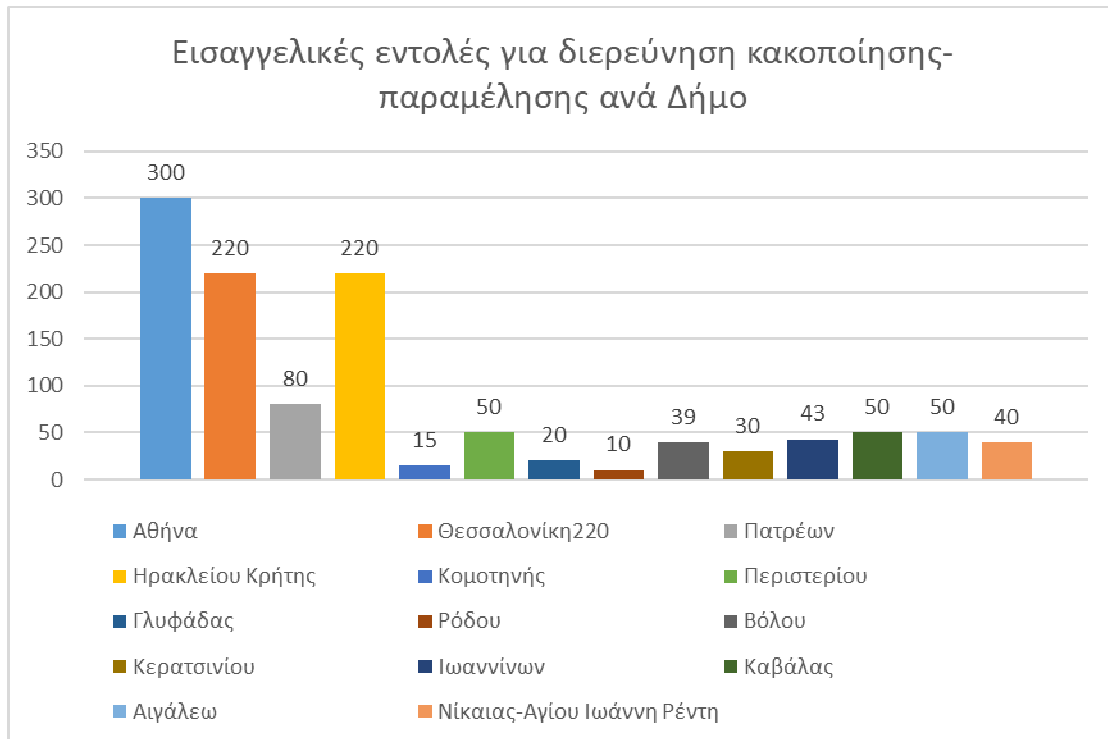
Ο Συνήγορος του Πολίτη, μετά από διαβούλευση με το ΕΚΚΑ, το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και τον ΣΚΛΕ, επιχείρησε το 2020 μία χαρτογράφηση των αναγκών και της μεθοδολογίας των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων¹⁰, σε ό,τι αφορά την διενέργεια κοινωνικής έρευνας σε περιπτώσεις καταγγελιών κακοποίησης ή παραμέλησης παιδιών, λαμβάνοντας υπόψη ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι ανήλικοι που τοποθετούνται σε δομές κλειστού τύπου έχουν απομακρυνθεί για τους λόγους αυτούς από τις οικογένειές τους.

Από την έρευνα της Αρχής προέκυψαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα στοιχεία:

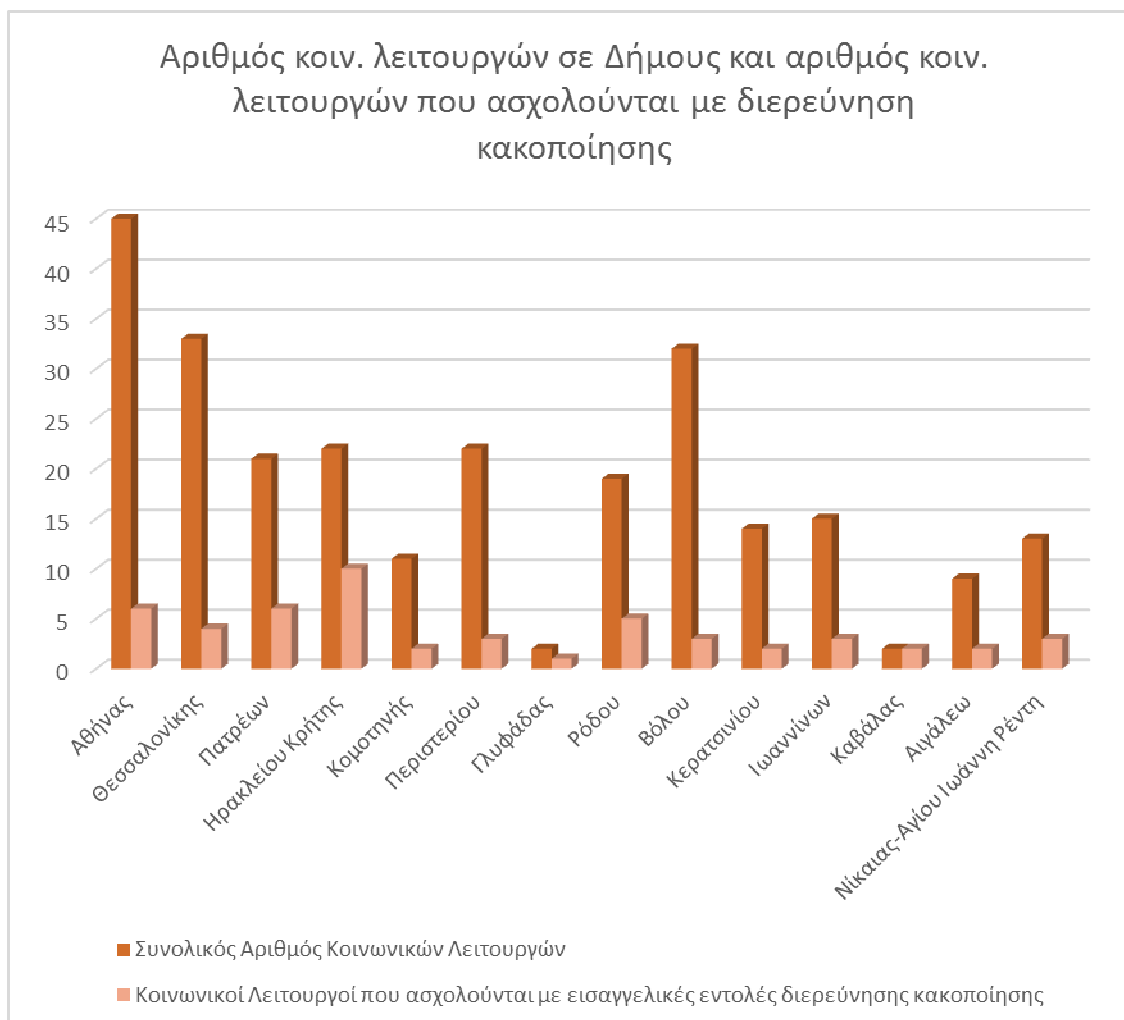
¹⁰ Για την έρευνα της Ανεξάρτητης Αρχής, επελέγησαν οι Δήμοι Αθηναίων, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Πατρέων, Ηρακλείου, Λαρισαίων, Γλυφάδας, Περιστερίου, Αιγάλεω, Κομοτηνής, Καβάλας, Βόλου, Ρόδου, Ιωαννίνων, Νίκαιας-Ρέντη και Κεραταινίου-Δραπετσώνας.

1) Αδυναμία των κοινωνικών υπηρεσιών για διενέργεια κοινωνικών ερευνών και συνεχιζόμενη παρακολούθηση των οικογενειών παιδιών σε κίνδυνο

Οι 14 ερωτώμενοι Δήμοι λαμβάνουν κατά μέσο όρο (στο σύνολό τους) πάνω από 1000 εισαγγελικές εντολές ανά έτος.

Από την έρευνα προέκυψε ότι, σε σύνολο 260 κοινωνικών λειτουργών και 45 ψυχολόγων που απασχολούνται στους 14 Δήμους που απάντησαν το ερωτηματολόγιο του Συνηγόρου, 42 κοινωνικοί λειτουργοί ασχολούνται με την διερεύνηση καταγγελιών κακοποίησης/παραμέλησης, δεδομένου ότι το προσωπικό είναι επιφορτισμένο με πολλές και διαφορετικές αρμοδιότητες και διαμοιρασμένο και σε άλλες υπηρεσίες των Δήμων (όπως σε ΚΑΠΗ, κέντρα κοινότητα, δημοτικούς παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς κ.α).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση του Δήμου Αθηναίων, σύμφωνα με την οποία, τα περιστατικά που χρήζουν παρακολούθησης ανέρχονται σε 70-100, πλην όμως η αρμόδια κοινωνική υπηρεσία δύναται να παρακολουθήσει μέχρι 20

Από τους ανωτέρω Δήμους, 4 ανέφεραν αδυναμία ή δυσκολίες συνεχιζόμενης παρακολούθησης και υποστήριξης των οικογενειών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση του μεγαλύτερου Δήμου της χώρας

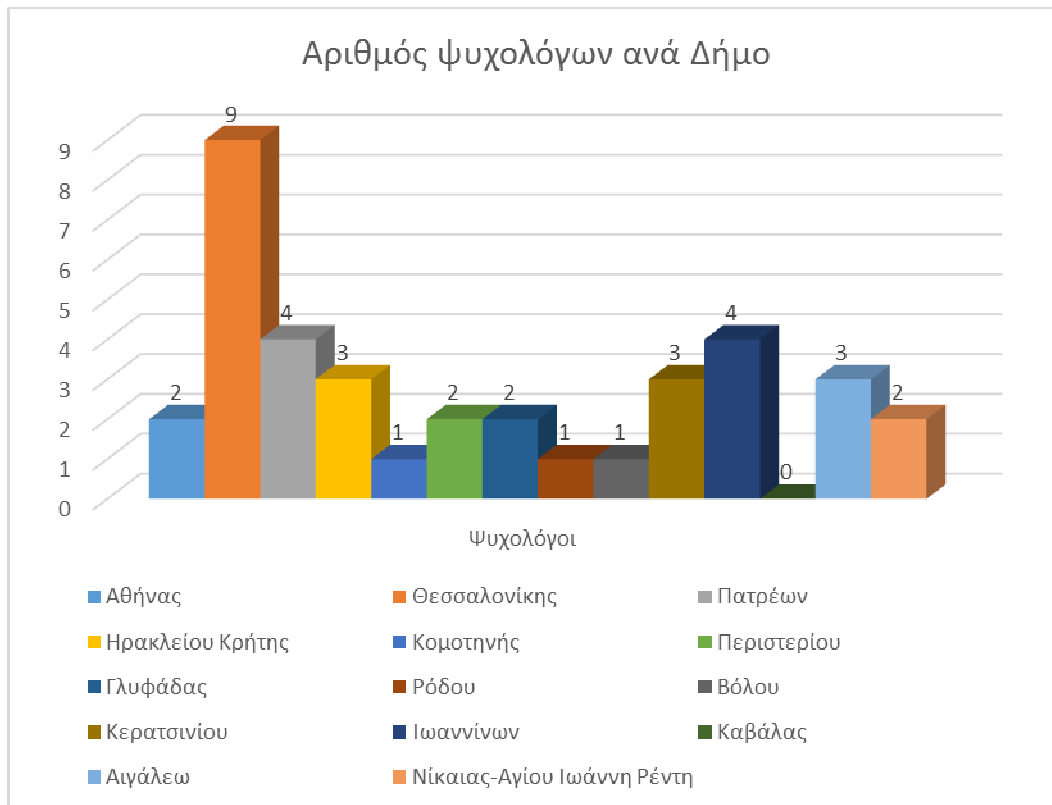
σύμφωνα με την οποία στην Αθήνα « η αρμόδια υπηρεσία εκτιμά ότι τα περιστατικά που χρήζουν παρακολούθησης σε βάθος χρόνου και θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν είτε αποκλειστικά από την Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων του

Δήμου, είτε συνδυαστικά με κάποια άλλη δομή κυμαίνονται ανάμεσα σε 70-100 ετησίως. Τα περιστατικά για τα οποία δύναται η Κοινωνική Υπηρεσία να συνεχίσει την παρακολούθηση στην πραγματικότητα δεν ξεπερνούν τα 20 ετησίως». Περαιτέρω, 6 από τους 14 δήμους, κρίνουν ότι το 50% ή περισσότερο από το 50% των περιπτώσεων χρήζουν συστηματικής παρακολούθησης σε βάθος χρόνου (Δ. Νίκαιας, Δ. Καβάλας, Δ. Βόλου Δ. Αθηναίων, Δ. Κερατσινιού, Δ. Αιγάλεω, Δ. Ηρακλείου, Δ. Κομοτηνής), 2 εξ αυτών αναφέρουν «μεγάλο αριθμό» (Δ. Βόλου) το 80% (Δ. Περιστερίου), ή και ότι οι περισσότερες υποθέσεις χρήζουν συνεχιζόμενης εποπτείας (Δ. Κομοτηνής).

Μολονότι από τα παραπάνω προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό των Δήμων (10 από τους 14) δηλώνει ότι διαθέτει τη δυνατότητα παρακολούθησης των οικογενειών σε συνέχεια της διερεύνησης, επισημαίνεται ότι τα στοιχεία αφορούν σε οικογένειες για τις οποίες έχει ήδη υποβληθεί καταγγελία κακοποίησης ή παραμέλησης και έχει εκδοθεί εισαγγελική εντολή για διενέργεια κοινωνικής έρευνας, η οποία σε πολλές περιπτώσεις ακολουθείται και από εισαγγελική εντολή για παρακολούθηση, περιπτώσεις δηλαδή όπου υπάρχουν de facto υπόνοιες ή που έχει διαπιστωθεί ότι παιδιά βρίσκονται σε κίνδυνο. Δεν αναφέρονται, ωστόσο, στο σύνολο των οικογενειών με σοβαρά ψυχο-κοινωνικά προβλήματα στην κοινότητα, οι οποίες χρήζουν παρακολούθησης και υποστήριξης για την διασφάλιση της προστασίας και των δικαιωμάτων των παιδιών και την πρόληψη της κακοποίησης και της ενδεχόμενης απομάκρυνσής τους, που υπερβαίνουν κατά πολύ τις καταγγελλόμενες περιπτώσεις και η μεγάλη πλειονότητα των οποίων δεν παρακολουθείται και δεν υποστηρίζεται από καμία κοινωνική υπηρεσία.

Επίσης, στο σκέλος των αναγκών ψυχολογικής υποστήριξης των οικογενειών σε κίνδυνο, παρατηρείται πολύ μικρός αριθμός ψυχολόγων στις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων (και σε άλλες δομές προστασίας). Όμως και από αυτόν τον ήδη περιορισμένο αριθμό ψυχολόγων, αρκετοί εξ αυτών απασχολούνται προσωρινά με επισφαλή σχέση εργασίας (πχ μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ).

2) Ανομοιογενείς πρακτικές και σημαντικά κενά

Ειδικότερα, από τους 13¹¹ Δήμους, οι 5 (38%) (Δ. Θεσσαλονίκης, Δ. Βόλου, Δ. Κομοτηνής, Δ. Κερασινιού, Δ. Αιγάλεω) ανέφεραν ότι προβαίνουν σε διερεύνηση καταγγελιών κακοποίησης/παραμέλησης χωρίς την προηγούμενη έκδοση εισαγγελικής εντολής - οι 4 εξ' αυτών, υπό προϋποθέσεις, όπως παρακάτω:

- i. Ενημερώνεται ο αρμόδιος Εισαγγελέας από την Κοινωνική Υπηρεσία (Θεσσαλονίκη)
- ii. Η διερεύνηση χωρίς εντολή Εισαγγελέα γίνεται μόνο σε περιπτώσεις που οι καταγγελίες προέρχονται από φορείς ή που αφορούν οικογένειες με τις οποίες έχει υπάρξει συνεργασία της υπηρεσίας στο παρελθόν (Δ. Βόλου)
- iii. Έπειτα από έγγραφη υποβολή αναφοράς-καταγγελίας από κάποια υπηρεσία ή φορέα (Δ. Κομοτηνής)

¹¹ Ο Δήμος Γλυφάδας δεν απάντησε με σαφήνεια στο συγκεκριμένο ερώτημα

iv. Όταν υπάρχει διάθεση συνεργασίας της οικογένειας (Δ. Κερατσινίου)

Οι περισσότεροι Δήμοι δεν προβαίνουν σε διερεύνηση για κακοποίηση ή παραμέληση, χωρίς εντολή εισαγγελέα

Οι περισσότεροι (62%) Δήμοι (Δ. Νίκαιας, Δ. Ρόδου, Δ. Ιωαννίνων, Δ. Αθηναίων, Δ. Ηρακλείου, Δ. Περιστερίου, Δ. Πάτρας) ανέφεραν ότι δεν προβαίνουν σε

διερεύνηση χωρίς εντολή εισαγγελέα, και όταν κρίνεται ότι μια υπόθεση χρήζει παρέμβασης είτε καθοδηγούν τον αναφερόμενο προς την υποβολή καταγγελίας στην αρμόδια εισαγγελία, είτε διαβιβάζουν την καταγγελία σε αυτήν για την έκδοση εντολής διερεύνησης.

Διαφοροποιημένες ήταν οι πρακτικές και ως προς τη χρήση εργαλείων για την διερεύνηση καταγγελιών πιθανής κακοποίησης-παραμέλησης.

Ειδικότερα, 4 από τους 14 Δήμους δεν χρησιμοποιούν εξειδικευμένα εργαλεία ή πρωτόκολλα (Δ. Ρόδου, Δ. Καβάλας, Δ. Πάτρας, Δ. Βόλου). Ο Δ. Ρόδου αναφέρει «*Ημιδομημένη συνέντευξη ερωτήσεων βάσει περιστατικού*» ενώ ο Δ. Πάτρας «*Ο κάθε κοινωνικός λειτουργός καταγράφει τα στοιχεία κατά την κρίση του*».

Οι υπόλοιποι 10 Δήμοι αναφέρουν ως πιο συχνά χρησιμοποιούμενο εργαλείο το Πρωτόκολλο Διαγνωστικής Εκτίμησης Κακοποίησης-Παραμέλησης του ΙΥΠ)¹². Στις περισσότερες ωστόσο περιπτώσεις, η χρήση του εν λόγω πρωτοκόλλου εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια του επαγγελματία. Ο Δήμος Ιωαννίνων αναφέρει ότι χρησιμοποιείται Έντυπο Κοινωνικής Έρευνας της κοινωνικής υπηρεσίας του Δήμου (και ακολουθεί συνοπτική αξιολόγηση με σχετική πρόταση προς την Εισαγγελία) και ο Δήμος Θεσσαλονίκης αναφέρει το πρωτόκολλο συνεργασίας (που ωστόσο δεν αποτελεί εργαλείο διερεύνησης με την παραπάνω έννοια) με την Εισαγγελία Ανηλίκων που αφορά τη διαχείριση διαδικασίας αφαίρεσης γονικής μέριμνας παραμελημένων και κακοποιημένων ανηλίκων, που έχει συνταχθεί με πρωτοβουλία της Εισαγγελίας Ανηλίκων Θεσσαλονίκης.

¹² <http://dkday-athin.att.sch.gr/autosch/joomla15/images/Upload/protokollo%20diax.pdf>

Στο σκέλος της επιστημονικής εποπτείας των ανωτέρω επαγγελματιών, παρατηρούνται επίσης σημαντικά κενά. Ειδικότερα, οι περισσότεροι Δήμοι ανέφεραν ότι δεν υφίσταται μέριμνα για την εποπτεία τους ή δεν απάντησαν στην αντίστοιχη ερώτηση. Εξάιρεση αποτελούν ο Δήμος Γλυφάδας που ανέφερε ότι δρομολογήθηκε από το Νοέμβριο του 2019, η εποπτεία του προσωπικού από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού δύο φορές το μήνα, κατόπιν υποβολής ειδικού αιτήματος προς το ΙΥΠ και ο Δήμος Ηρακλείου, που ανέφερε ότι βρίσκεται σε συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επιστημών Υγείας και πρόνοιας του ΤΕΙ Κρήτης οργανώνοντας ομάδες εποπτείας των κοινωνικών λειτουργών της Διεύθυνσης Κοινωνικής Ανάπτυξης.

Περαιτέρω ο Δήμος Θεσσαλονίκης ανέφερε ότι σχεδιάζει πρόγραμμα εποπτείας από εξωτερικό συνεργάτη κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος, ενώ ο Δήμος Περιστερίου, ανέφερε ότι έχει υποβάλει σχετικά αιτήματα (προς το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αιγινήτειο Νοσοκομείο κλπ) αλλά δεν υπήρξε ανταπόκριση.

Ιδιαίτερα ανομοιογενείς προσεγγίσεις παρατηρήθηκαν και στις απαντήσεις που έλαβε η Αρχή για την επιμόρφωση του προσωπικού. Στο σύνολο των περιπτώσεων αναδείχθηκε η έλλειψη ενός συγκροτημένου σχεδιασμού και η συνακόλουθη αποσπασματικότητα των πρωτοβουλιών, καθώς και η συμμετοχή των επαγγελματιών κατά την κρίση τους και όχι υποχρεωτικά. Στις απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με αυτού του είδους διοργανώσεις, αναφέρθηκαν ιδίως επιμορφώσεις που διενεργήθηκαν από το ΙΥΠ, το ΕΚΚΑ, τον ΣΚΛΕ και το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης.

Διαφοροποιήσεις και προβλήματα, αναδείχθηκαν και ως προς την ύπαρξη εμπιστευτικής επικοινωνίας με τηλεμοιοτυπία (φαξ) για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα της εκάστοτε οικογένειας και των παιδιών. Αξιοσημείωτο είναι ότι 2 Δήμοι δεν διαθέτουν ούτε εμπιστευτικό φαξ, ούτε εμπιστευτικό πρωτόκολλο, ούτε εντεταλμένο υπάλληλο για τη διαχείριση των εγγράφων αυτών (Δήμοι Αιγάλεω και Γλυφάδας). Στον αντίποδα, ο Δήμος

Αθηναίων διαθέτει εμπιστευτικό φαξ, πρωτόκολλο και εντεταλμένο υπάλληλο, ενώ κατά τα άλλα οι πρακτικές διαφοροποιούνται ανά Δήμο¹³.

Η διερεύνηση εκ μέρους των υπηρεσιών έχει κομβική σημασία για την μετέπειτα εξέλιξη της εκάστοτε υπόθεσης και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών

πρακτικών και σχετικής επιμόρφωσης μπορεί να οδηγήσει σε ανεπαρκείς ή εσφαλμένες προσεγγίσεις εκ μέρους επαγγελματιών του πεδίου (π.χ. διερεύνηση χωρίς ακρόαση του παιδιού), ή σε μια διεκπεραιωτική διαχείριση της υπόθεσης, που τελικά δεν εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Ωστόσο, η διερεύνηση εκ μέρους των υπηρεσιών έχει κομβική σημασία για την μετέπειτα εξέλιξη της εκάστοτε υπόθεσης. Η έλλειψη ενιαίων κανόνων και

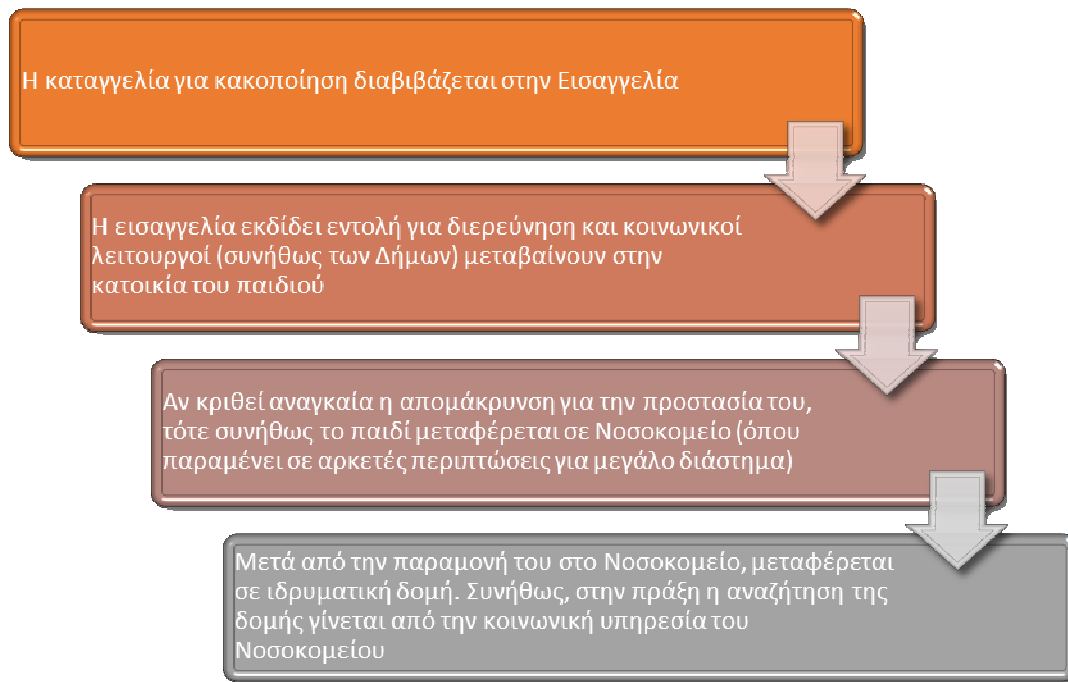
Στην πράξη, επίσης, η ανεύρεση θέσης για την εισαγωγή των παιδιών σε δομές κλειστής φροντίδας συχνά επαφίεται στις κοινωνικές υπηρεσίες των νοσοκομείων όπου αυτά φιλοξενούνται προσωρινά έπειτα από την απομάκρυνση από το οικογενειακό τους περιβάλλον. Ωστόσο, οι υπηρεσίες αυτές, εξ αντικειμένου, δεν έχουν γνώση των ατομικών συνθηκών ζωής και αναγκών κάθε παιδιού, ούτε είναι σε θέση να προβούν σε ενδελεχή αξιολόγηση της κατάστασης και διερεύνηση των επιλογών, για τον προσδιορισμό του βέλτιστου συμφέροντος και την ανεύρεση της κατάλληλης λύσης εναλλακτικής φροντίδας για κάθε παιδί. Κατά συνέπεια, η τοποθέτηση των παιδιών σε δομές κλειστής φροντίδας γίνεται με τρόπο καθαρά διεκπεραιωτικό, με κύριο κριτήριο την ύπαρξη θέσης και την συναίνεση ενός ιδρύματος στην εισαγωγή ενός παιδιού, χωρίς περαιτέρω εξέταση της

¹³ Ειδικότερα, ο Δήμος Κερατσινίου, δεν διαθέτει εμπιστευτικό πρωτόκολλο ή φαξ αλλά έχει προβλεφθεί εντεταλμένος υπάλληλος. Στο Δήμο Βόλου υφίσταται εμπιστευτικό φαξ και πρωτόκολλο και η διαχείριση των εγγράφων γίνεται μόνο από τους κοινωνικούς λειτουργούς της υπηρεσίας. Στο Δήμο Ηρακλείου δίνεται γενικό πρωτόκολλο χωρίς να σκανάρεται το έγγραφο ή να κοινοποιούνται τα στοιχεία των οικογενειών σε τρίτους. Γενικό πρωτόκολλο δίνεται και στον Δήμο Περιστερίου και τα έγγραφα διαχειρίζονται οι κοινωνικοί λειτουργοί. Ο Δήμος Καβάλας δεν έχει εμπιστευτικό φαξ ή εντεταλμένο υπάλληλο, αλλά έχει εμπιστευτικό πρωτόκολλο. Στο Δήμο Ιωαννίνων υπάρχουν εμπιστευτικό πρωτόκολλο και εντεταλμένοι υπάλληλοι, αλλά όχι εμπιστευτικό φαξ. Στο Δήμο Θεσσαλονίκης, Πατρέων και Κομοτηνής επίσης δίνεται εμπιστευτικό πρωτόκολλο και τα έγγραφα διαχειρίζονται μόνο οι κοινωνικοί λειτουργοί. Ο Δήμος Ρόδου διαθέτει εμπιστευτικό πρωτόκολλο και εντεταλμένη υπάλληλο ενώ το φαξ βρίσκεται στο γραφείο κοινωνικών λειτουργών του Κέντρου Κοινότητας με Παράρτημα Ρομά. Τέλος στο Δήμο Νίκαιας, δεν υπάρχει συγκεκριμένος υπάλληλος για τη διαχείριση των εισαγγελικών εντολών στην υπηρεσία πρωτοκόλλου. Η παραλαβή τους γίνεται μέσω φαξ ή επιστολής από την κοινωνική υπηρεσία και ζητείται πρωτόκολλο με την επισήμανση ότι πρόκειται για εμπιστευτικό έγγραφο, ώστε να μην καταχωρηθούν τα στοιχεία της οικογένειας.

καταλληλότητας και της επάρκειας μιας δομής για την κάλυψη των εξατομικευμένων αναγκών του.

Σε συνάρτηση με τα παραπάνω, επισημαίνεται ως σοβαρό κενό στο πεδίο της παιδικής προστασίας στην χώρα μας, η απουσία δομών/ξενώνων άμεσης υποδοχής, ή πρόβλεψης για την επείγουσα αναδοχή των παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον με τον χαρακτήρα του επείγοντος, λόγω κακοποίησης, παραμέλησης ή άλλων σοβαρών προβλημάτων. Ως συνέπεια, τα παιδιά αυτά, σε μια ιδιαίτερα δύσκολη και κρίσιμη για αυτά περίοδο, και ενώ δεν χρήζουν νοσηλείας, εισάγονται και παραμένουν συχνά επί μακρό χρονικό διάστημα σε παιδιατρικές ή παιδοψυχιατρικές κλινικές, ή ακόμη και σε μονάδες ενηλίκων γενικών νοσοκομείων, οι οποίες αδυνατούν να ανταποκριθούν στις σύνθετες ανάγκες υποστήριξής τους - μέχρι να καταστεί εφικτή η λήψη απόφασης¹⁴ από τον εισαγγελέα για την ανάθεση της επιμέλειας και της φροντίδας τους, που συνήθως αφορά την τοποθέτησή τους σε ίδρυμα. Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι να μην εξαντλούνται, και συνήθως να μην διερευνώνται καν, οι δυνατότητες ανεύρεσης κατάλληλης εναλλακτικής φροντίδας (π.χ. μέσω αναδοχής) πριν την τοποθέτηση σε δομή κλειστού τύπου, και το παιδί να υφίσταται τις τραυματικές επιπτώσεις της μακράς παραμονής του αρχικά στο νοσοκομείο και στη συνέχεια σε ίδρυμα.

¹⁴ Βλ. Έγγραφο με αρ. πρωτ. 168215/29680/19-07-13 προς την Γενική Γραμματέα Πρόνοιας με θέμα «Μακρόχρονη παραμονή σε νοσοκομεία παιδιών και εφήβων που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον, λόγω απουσίας δομών για την επείγουσα φιλοξενία τους», Ειδική έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα» (Μάρτιος 2015) <https://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

Εικόνα 1 Η συνήθης διαδρομή από την υποβολή της καταγγελίας ως την τοποθέτηση του παιδιού σε ίδρυμα σήμερα

2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Βάσει των παραπάνω, ο **Συνήγορος του Πολίτη προτείνει :**

- Την **ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου για την παιδική προστασία στην κοινότητα και για την εναλλακτική φροντίδα**, με την συγκέντρωση και σύνθεση των σχετικών επιμέρους προβλέψεων και νομοθετημάτων **σε ένα νόμο πλαίσιο για την παιδική προστασία.**
- Τη θέσπιση ειδικών και επαρκών προβλέψεων, εντός του ανωτέρω πλαισίου, για τις αρμοδιότητες και υποχρεώσεις των κοινωνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ, όσον αφορά την προστασία των παιδιών από κακοποίηση ή παραμέληση, και την υποστήριξη ευάλωτων οικογενειών σε βάθος χρόνου, για την πρόληψη της απομάκρυνσης των παιδιών από την οικογένεια, όπου είναι εφικτό.

Για τον σκοπό αυτό, ιδιαίτερα σημαντικό είναι **να αποσαφηνίζονται οι αρμοδιότητες κάθε φορέα καθώς επίσης και να επανεξεταστεί και να αποσαφηνιστεί το πλαίσιο αρμοδιοτήτων για την παιδική προστασία των ΟΤΑ Α' βαθμού**, για την αποφυγή αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των υπηρεσιών και την ενιαία προώθηση εναλλακτικών προς το ίδρυμα μορφών φροντίδας για το παιδί.

- Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται επίσης η **ένταξη όλων των δομών κοινωνικής φροντίδας που ανήκουν και υπάγονται σε κάθε Δήμο, στην Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής (Κοινωνική Υπηρεσία) του οικείου ΟΤΑ**, καθώς και η δημιουργία, εντός αυτής, Τμήματος Προστασίας Οικογένειας και Παιδιού, με διεπιστημονική στελέχωση και καθορισμένες από τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας αρμοδιότητες για την προστασία του παιδιού και της οικογένειας, στις οποίες θα περιλαμβάνονται και οι αρμοδιότητες των σημερινών Ομάδων Προστασίας Ανηλίκων (ΟΠΑ), όπως προτείνει και ο ΣΚΛΕ.

- Την θεσμοθέτηση **ενός ενιαίου πρωτόκολλου και διαδικασιών διαχείρισης καταγγελιών κακοποίησης-παραμέλησης από τις κατά τόπους Εισαγγελίες και από τις κοινωνικές υπηρεσίες** της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και για την μεταξύ τους δικτύωση και συνεργασία.
- Την θεσμοθέτηση της **συνεργασίας των σχολείων και άλλων φορέων με τις κατά τόπους κοινωνικές υπηρεσίες** ως προς την δυνατότητα υποβολής αναφοράς ή αιτήματος συνδρομής σε περιπτώσεις ενδείξεων παραβίασης δικαιωμάτων ενός παιδιού (πχ παραμέληση) – πέραν εκείνων που αφορούν σε άσκηση ενδοοικογενειακής βίας ή τέλεση άλλου ποινικού αδικήματος όπου, βάσει του νόμου, απαιτείται άμεση ενημέρωση του αρμόδιου εισαγγελέα - λόγω π.χ. διακοπής της σχολικής φοίτησης ή ελλιπούς φοίτησης, αδυναμίας επαρκούς φροντίδας του παιδιού, ή άλλων σοβαρών προβλημάτων στην οικογένεια, για την έγκαιρη παρέμβαση και υποστήριξη της οικογένειας, κατά περίπτωση, με υλικά μέσα, συμβουλευτική καθοδήγηση, ή διασύνδεση με άλλους αρμόδιους φορείς. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι καθοριστικής σημασίας σε σχέση με τα παραπάνω θα ήταν η σύσταση σχολικών κοινωνικών υπηρεσιών σε όλες τις σχολικές μονάδες, με αποκλειστικό αντικείμενο την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών παιδιών και οικογενειών που γίνονται αντιληπτές στον χώρο του σχολείου, σε συνεργασία με τις κοινωνικές και άλλες υπηρεσίες της κοινότητας.
- Την **πρόβλεψη της δυνατότητας να απευθύνονται προς τις κοινωνικές υπηρεσίες και ιδιώτες για την προστασία παιδιών από ενδοοικογενειακή βία**(περίοικοι, επαγγελματίες, συγγενικά πρόσωπα, κ. ά.), **και την ενεργοποίηση των υπηρεσιών τουλάχιστον για αρχική διερεύνηση της υπόθεσης, υπό την οπτική της υποστηρικτικής συνδρομής προς την οικογένεια, υπό την προϋπόθεση της επαρκούς θεσμικής κατοχύρωσης και νομικής προστασίας των επαγγελματιών, με την ενημέρωση της αρμόδιας εισαγγελικής αρχής να**

ακολουθεί εφόσον κριθεί ότι υπάρχει ανάγκη, ή σε περίπτωση άρνησης συνεργασίας της οικογένειας. **Επισημαίνεται σε σχέση με αυτό ότι, υπό την προϋπόθεση πάντα της θέσπισης ενός επαρκούς θεσμικού πλαισίου για τις αρμοδιότητες των κοινωνικών υπηρεσιών, η εμπλοκή του εισαγγελέα δεν θα γίνεται πλέον αντιληπτή από τις υπηρεσίες ως προϋπόθεση για την ενεργοποίηση ή για οιαδήποτε παρέμβαση συνδέεται με την παιδική προστασία, αλλά θα περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου, βάσει της φύσης της καταγγελίας ή κατόπιν αρχικής διερεύνησης, αυτή κρίνεται αναγκαία για την περαιτέρω έρευνα, ή για την λήψη μέτρων προστασίας των παιδιών (π.χ. υπόνοια κακοποίησης ή τέλεσης άλλου ποινικού αδικήματος, ανάγκη διενέργειας ιατροδικαστικής εξέτασης, παιδοψυχιατρικής εκτίμησης ή πραγματογνωμοσύνης, ανάγκη απομάκρυνσης παιδιού για λόγους προστασίας του, κ.ά.), ή σε περιπτώσεις άρνησης συνεργασίας της οικογένειας με την κοινωνική υπηρεσία. Η προοπτική αυτή - σε συνδυασμό με την θεσμική ενίσχυση των αρμοδιοτήτων τους και ένα πρωτόκολλο συνεργασίας με τις εισαγγελίες - θα επιτρέψει στις κοινωνικές υπηρεσίες να αναπτύξουν ουσιαστική δράση στον τομέα της παιδικής προστασίας στην κοινότητα, ενώ συγχρόνως θα διευκολύνει σημαντικά το έργο των εισαγγελικών αρχών, απαλλάσσοντάς τες από το βάρος ενός τεράστιου αριθμού υποθέσεων, και επιτρέποντάς την επικέντρωσή τους σε εκείνες όπου η παρέμβασή τους είναι αναγκαία για την προστασία των ενδιαφερόμενων παιδιών.**

- Ως προς την μεθοδολογία για τη διερεύνηση των συνθηκών διαβίωσης ανηλίκων μετά από εισαγγελική εντολή, προτείνεται η **θεσμοθέτηση της χρήσης από τις κοινωνικές υπηρεσίες όλων των δήμων της Μεθοδολογίας Διαγνωστικής Εκτίμησης των Αναγκών του Παιδιού και της Οικογένειας** που αναπτύχθηκε από το ΙΥΠ και το Lumos, και του προτυποποιημένου εργαλείου αποτύπωσης του αποτελέσματος της διαγνωστικής εκτίμησης, **του Εντύπου Κοινωνικής Έρευνας-διαγνωστικής εκτίμησης αναγκών οικογένειας και παιδιού**, που διαμορφώθηκε με συνεργασία των παραπάνω, του ΕΚΚΑ και του ΣΚΛΕ, και

προβλέπεται να αναθεωρείται περιοδικά από τους ως άνω φορείς. Ρητή αναφορά πρέπει να γίνει ασφαλώς στην υποχρέωση αναζήτησης κατάλληλης φροντίδας, σε περιπτώσεις όπου κρίνεται αναγκαία η απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένεια, για την αποφυγή της τοποθέτησης σε ίδρυμα.

- Την θεσμοθέτηση συστηματικής και **ενιαίας υποχρεωτικής επιμόρφωσης** στους κοινωνικούς λειτουργούς των ΟΤΑ για την ανίχνευση, διάγνωση και αντιμετώπιση περιπτώσεων παραμέλησης και κακοποίησης παιδιών και, γενικότερα, για την διαχείριση θεμάτων παιδικής προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται, ειδικότερα η παροχή κατάλληλης επιμόρφωσης στη χρήση του **Εθνικού Πρωτοκόλλου Διερεύνησης, Διάγνωσης και Διαχείρισης της Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών**, που έχει εκπονήσει και εφαρμόσει ήδη πιλοτικά το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού¹⁵, σε συνδυασμό με τη Μεθοδολογία Διαγνωστικής Εκτίμησης των Αναγκών του Παιδιού και της Οικογένειας που αναφέρεται παραπάνω.
- Τη **σύσταση δομών επείγουσας φιλοξενίας για την άμεση υποδοχή, αξιολόγηση και υποστήριξη παιδιών που απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον**,— αντί της εισαγωγής τους σε νοσηλευτικά ιδρύματα - μέχρι την ανεύρεση πιο μακρόχρονης λύσης για την φροντίδα τους, με παράλληλη μέριμνα για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την κάλυψη της ανάγκης αυτής μέσω άμεσης τοποθέτησης των παιδιών σε επείγουσα βραχεία αναδοχή.

¹⁵http://www.0-18.gr/downloads/protokollo-eyretirio-kakopoiisis/Protocol_ICH_06.2015.pdf

V. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΤΥΠΟΥ, ΜΕ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗΣ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Παρά το αυξημένο ενδιαφέρον της Πολιτείας, κατά τα τελευταία έτη, για την αποτροπή εισαγωγής ή τον περιορισμό της διάρκειας παραμονής παιδιών σε ιδρύματα και τη νομοθετική ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής, η εξω-οικογενειακή φροντίδα των παιδιών στη χώρα μας εξακολουθεί να βασίζεται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, σε ένα πεπαλαιωμένο μοντέλο ιδρυματικής φροντίδας, το οποίο χαρακτηρίζεται από σοβαρά ελλείμματα, ανεπάρκειες και αναχρονιστικά στοιχεία.

Όπως προκύπτει και από όσα αναφέρονται παραπάνω, η αδυναμία παρεμβάσεων πρόληψης, παρακολούθησης και υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών στην κοινότητα, λόγω της σοβαρής ανεπάρκειας κοινωνικών και άλλων υποστηρικτικών υπηρεσιών και προγραμμάτων, έχει ως συνέπεια, συχνά, η απομάκρυνση παιδιών από τις οικογένειες τους και η εισαγωγή τους σε ιδρύματα να αποτελεί την μοναδική επί της ουσίας θεσμική παρέμβαση για την προστασία τους.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να δοθείνας ορισμός του ιδρύματος ώστε, αφενός, να υπογραμμιστεί για ποιο λόγο καθαυτή η φύση του αντιτίθεται στα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών, αφετέρου, να διαμορφωθεί μία συναντίληψη

για την αδήριτη ανάγκη μεταφοράς της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα η οποία δεν περιορίζεται στο χωροταξικό ζήτημα.

Συνηθίζεται να θεωρείται ίδρυμα ένα απομονωμένο οίκημα στο οποίο φιλοξενείται μεγάλος αριθμός παιδιών, ωστόσο, ακόμα και μία δομή με πέντε παιδιά μπορεί επί της ουσίας να αποτελεί και να λειτουργεί ως ίδρυμα. Το διακύβευμα είναι η παροχή ιδρυματικής φροντίδας και η ιδρυματική κουλτούρα, υπό την οπτική των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ποιότητας ζωής, υγείας, κοινωνικής συμμετοχής, αυτονομίας και διαφύλαξης της προσωπικότητας των φιλοξενούμενων. Τα χαρακτηριστικά του ιδρύματος μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Τα παιδιά καλούνται να διαβιώσουν και να σχετιστούν υποχρεωτικά με μεγάλο αριθμό αγνώστων, απομονωμένα από την οικογένεια και την κοινότητα, και να λάβουν φροντίδα διαδοχικά από διαφορετικούς ενήλικους, οι οποίοι έχουν εξουσία πάνω τους και με τους οποίους δεν μπορούν να δημιουργήσουν τους σημαντικούς δεσμούς οι οποίοι απαιτούνται για μία υγιή ψυχο-κοινωνική εξέλιξη και για την ανάπτυξη μιας ισορροπημένης προσωπικότητας.
- Οι φιλοξενούμενοι σε ίδρυμα δεν έχουν έλεγχο στις αποφάσεις που λαμβάνονται για τους ίδιους, ούτε καν σε απλές, συνήθως δε δεν υπάρχει ανταπόκριση στις προσωπικές τους ανάγκες, ενώ έχουν εξαιρετικά περιορισμένες επιλογές ζωής. Στο ίδρυμα δεν υπάρχει ιδιωτικότητα και, λόγω πρακτικών περιορισμών, είναι δύσκολο να αναπτυχθούν δεξιότητες, πέρα των βασικών, ή να αναπτυχθεί το πλήρες δυναμικό των παιδιών όπως δικαιούνται.
- Οι ανάγκες καθαυτού του ιδρύματος ως δομής προηγούνται πάντα των αναγκών των φιλοξενούμενων. Η φροντίδα συνήθως δεν προσαρμόζεται στην ανάγκες των παιδιών ενώ το συχνά ανεπαρκές σε αριθμό προσωπικό αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις προσωπικές ή ειδικές ανάγκες τους, στη βάση της ηλικίας τους ή τυχόν αναπηρίας, με συνέπεια να οργανώνεται ένα

εξαιρετικά πειθαρχημένο και χωρίς ευελιξία πρόγραμμα ρουτίνας ζωής, χωρίς εξατομικευμένη ανταπόκριση όπως χρειάζονται ιδίως τα βρέφη, που μένουν για ώρες ξαπλωμένα στο κρεβάτι χωρίς στοιχειώδη ερεθίσματα και τα νήπια τα οποία έχουν ανάγκες συναισθηματικές, δραστηριοτήτων, υγιεινής και αλληλεπίδρασης, που δεν ικανοποιούνται επαρκώς ή διόλου. Στα μεγαλύτερα παιδιά συνήθως η ρουτίνα επιβάλλεται μέσω τιμωρίας. Η προσαρμογή στο πρόγραμμα αυτό καθιστά τα άτομα παθητικά, καθώς δεν έχουν δραστηριότητες με νόημα στη ζωή τους¹⁶.

Η ΔΣΔΠ και άλλα διεθνή κείμενα για τα δικαιώματα των παιδιών¹⁷ προβλέπουν μόνο ως «έσχατη λύση» την τοποθέτηση παιδιών σε ίδρυμα, υπό την προϋπόθεση ότι είναι κατάλληλο για το συγκεκριμένο παιδί και προκρίνεται προς το βέλτιστο συμφέρον του, και τον περιορισμό της διάρκειας παραμονής σε αυτά στο ελάχιστο, ενώ οι επικρατούσες αντιλήψεις και πρόσφατες πρακτικές στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών πλέον αντιμετωπίζουν ως επιβεβλημένη την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών εκτός ιδρυμάτων και τη μεταφορά της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα¹⁸.

Η *διάρκεια παραμονής* των παιδιών στα ιδρύματα της χώρας μας, υπερβαίνει σημαντικά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και, στις περισσότερες περιπτώσεις, φτάνει μέχρι την ενηλικίωσή τους, ενώ σπανίως υποστηρίζεται η σχέση με τη φυσική οικογένεια ή διερευνάται η δυνατότητα επιστροφής σε αυτήν, ή υλοποιείται η εξω-ιδρυματική εναλλακτική φροντίδα των παιδιών μέσω της αναδοχής ή η οριστική αποκατάσταση μέσω της τεκνοθεσίας.

¹⁶ Report of the Ad Hoc Expert Group on the Transition from the Institutional to the Community-Based Care, **European Commission** Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, European Communities, 2008, pg. 8-9.

¹⁷ Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού [N.2101/92, (ΦΕΚ 192 Α')], Κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών (*UN Guidelines for the Alternative Care of Children, 2009*), Σύσταση (2005)5 της Επιτροπής Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα κράτη μέλη «*Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας*».

¹⁸ <https://deinstitutionalisation.com/newsflash/>
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&furtherNews=yes&langId=en&newsId=9056>
<https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2017/07/guidelines-final-english.pdf>
https://www.openingdoors.eu/wp-content/uploads/2017/12/OD_DI_QA_07122017.pdf

Η αναδοχή εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως δευτερογενής προς την ιδρυματική φροντίδα παρά τα αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματά της

επαγγελματιών, και παρά την ψήφιση του ν. 4538/18, η αναδοχή εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε εξαιρετικά περιορισμένη κλίμακα, δεδομένης της ανεπάρκειας στελέχωσης, εξειδίκευσης και διαθέσιμων πόρων στο σύνολο των αρμοδίων, για την εφαρμογή και τακτική παρακολούθηση του θεσμού, κοινωνικών υπηρεσιών σε ολόκληρη την επικράτεια. Περαιτέρω, η αναδοχή εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως δευτερογενής προς την ιδρυματική φροντίδα, καθώς υλοποιείται κυρίως μέσω προγραμμάτων ορισμένων ιδρυμάτων για τα ήδη φιλοξενούμενα παιδιά, ενώ η υποδομή παραμένει σχεδόν ανύπαρκτη σε ό,τι αφορά την άμεση τοποθέτηση παιδιών που χρειάζονται φιλοξενία και φροντίδα σε ανάδοχες οικογένειες αντί ιδρυμάτων από τις κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας

Το πρόβλημα είναι πολύ σοβαρότερο σε σχέση με τα παιδιά με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις, τα οποία είναι πιο ευάλωτα σε ιδρυματοποίηση. Τα παιδιά αυτά απομακρύνονται από τις οικογένειές τους, σε περιπτώσεις όπου αυτές κρίνονται ακατάλληλες ή αδυνατούν να τα φροντίσουν, και στη μεγάλη πλειονότητά τους τοποθετούνται από πολύ μικρή ηλικία σε «ασυλικού τύπου» δομές, ιδιωτικές ή δημόσιες, προοριζόμενες ειδικά για αναπήρους παραμένοντας σε αυτές μέχρι την ενηλικίωση τους, και συνήθως έως το τέλος της ζωής τους. Εκεί συχνά διαβιούν

Τα παιδιά με βαριές/χρόνιες αναπηρίες σε ιδρύματα ζουν ουσιαστικά απομονωμένα χωροταξικά, ψυχο-συναισθηματικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά

Παρά την ομόθυμη αναγνώριση των σημαντικών πλεονεκτημάτων της αναδοχής από τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας και το σύνολο των

μαζί με ενηλίκους, και με τη φροντίδα νοσηλευτών στη βάση διατάξεων που αντιλαμβάνονται τις ανάγκες για τη φροντίδα τους αποκλειστικά στο πλαίσιο

νοσηλευτικής περίθαλψης. Το αρμόδιο Υπουργείο αδρανή χρονία να ανταποκριθεί

στα αιτήματα αυτών των δομών, ώστε να βελτιωθούν έστω μεσοπρόθεσμα οι συνθήκες ζωής των φιλοξενούμενων.

Στην πράξη, οι γονείς που πιστεύουν ότι δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην πολυδιάστατη φροντίδα του παιδιού με αναπηρία - δεδομένης και της έλλειψης κατάλληλων υποστηρικτικών υπηρεσιών στην κοινότητα - το εγκαταλείπουν στο μαιευτήριο ή το τοποθετούν σε ίδρυμα, συχνά χωρίς την εμπλοκή δημόσιων αρχών, χωρίς εξέταση του βέλτιστου συμφέροντός του ή της καταλληλότητας της δομής, χωρίς επανεξέταση της τοποθέτησης και της φροντίδας του, και συνήθως χωρίς προοπτική κοινωνικής ένταξης και εξόδου από το ίδρυμα. Τα παιδιά με βαριές/χρόνιες αναπηρίες σε ιδρύματα ζουν ουσιαστικά απομονωμένα χωροταξικά, ψυχο-συναισθηματικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά, χωρίς κατάλληλα ερεθίσματα και δραστηριότητες κοινωνικοποίησης, χωρίς εξατομικευμένη φροντίδα κατάλληλη για την ηλικία τους και τις ειδικές τους ανάγκες, χωρίς κατάλληλη ιατροφαρμακευτική και οδοντιατρική περίθαλψη, χωρίς επαρκείς ειδικές θεραπείες αποκατάστασης, και εκπαίδευση σε δια βίου λειτουργικότητα για όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αυτονομία, συχνά χωρίς σχολική εκπαίδευση, αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, διαχωρισμένα από οικογένεια και συνομηλίκους. Μπορεί να υφίστανται πρακτικές περιορισμού (ιδίως χημικές καθηλώσεις) και εγκλεισμού στο οίκημα, ιδίως σε περιπτώσεις νοητικής υστέρησης και διαταραχών αυτιστικού φάσματος, στερούμενα την πρόσβαση στο φυσικό και τη συμμετοχή στο κοινωνικό περιβάλλον λόγω αδυναμίας του συστήματος να ανταπεξέλθει ορθά σε αυτές τις εξειδικευμένες καταστάσεις, ενώ παράλληλα, η σθεναρή στερεότυπη αντίληψη είναι ότι έτσι το παιδί προστατεύεται. Η ενεργοποίηση των διαδικασιών για την υλοποίηση αναδοχών και τεκνοθεσιών είναι ανεπαρκής ενώ η στερεότυπη αντίληψη είναι ότι τα παιδιά είναι ανεπιθύμητα. Εξαφανίζονται από τη δημόσια θέα, γίνονται αόρατα, ένα πρόβλημα που τίθεται εκτός οπτικής¹⁹.

¹⁹ Αρ. πρωτ. Γρ.Σ 45/05.04.2019

Τα ιδρύματα γενικά, βλάπτουν όλα τα παιδιά. Έρευνες αναφέρουν ότι κατά μέσο όρο τα παιδιά σε ιδρύματα χάνουν έναν μήνα σωματικής ανάπτυξης για κάθε 5 μήνες ιδρυματικής φροντίδας

Περαιτέρω, έχει ιδιαίτερη σημασία να επισημανθεί, ότι στόχος των παρακάτω προτάσεων, δεν είναι η πρόταση θεσμοθέτησης προδιαγραφών με

απώτερο στόχο τον εξωραϊσμό και τη διατήρηση της ιδρυματικής φροντίδας. **Η Αρχή εμμένει στη θέση ότι τα ιδρύματα δεν είναι εν δυνάμει κακοποιητικά, αλλά στην πλειονότητα των περιπτώσεων de facto κακοποιητικά**, διότι η ιδρυματική φροντίδα χαρακτηρίζεται από την απουσία σταθερών προσώπων συναισθηματικής αναφοράς για τα παιδιά (δηλαδή προσώπων με ψυχική διαθεσιμότητα προς κάθε παιδί) και από αυστηρή ρουτίνα. Τα ιδρύματα με λίγα λόγια, βλάπτουν όλα τα παιδιά. Η διεθνής βιβλιογραφία και οι σχετικές έρευνες έχουν αποκαλύψει τις επιπτώσεις της ιδρυματικής φροντίδας, στην ανάπτυξη του σώματος εν γένει και του εγκεφάλου, στην κοινωνική συμπεριφορά και στην εξέλιξη. Μάλιστα, οι έρευνες²⁰ αναφέρουν ότι κατά μέσο όρο τα παιδιά σε ιδρύματα χάνουν έναν μήνα σωματικής ανάπτυξης για κάθε 5 μήνες ιδρυματικής φροντίδας, ακόμα και στην περίπτωση που οι διατροφικές ανάγκες των παιδιών ικανοποιούνται πλήρως. Όσον αφορά τον τομέα της γνωστικής ανάπτυξης, παρατηρούνται σημαντικά ελλείμματα στην προσοχή και στις εκτελεστικές λειτουργίες, επίσης, καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου, των νοητικών λειτουργιών και διαφόρων δεξιοτήτων, με τα ιδρυματοποιημένα παιδιά να σκοράρουν κατά μέσο όρο 20 μονάδες χαμηλότερα από το μέσο πληθυσμό σε κλίμακες νοημοσύνης. Τέλος, οι επιζήμιες συνέπειες της ιδρυματικής φροντίδας στην ψυχο-κοινωνική εξέλιξη των παιδιών περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπερκινητικότητα, εναντιωματική και συχνά επιθετική ή ακόμη και βίαιη, αυτοκαταστροφική ή αντικοινωνική συμπεριφορά ή, από την άλλη, συμπεριφορές απόσυρσης και αδυναμία δημιουργίας και διατήρησης συναισθηματικών δεσμών.

20 Ενδεικτικά R Johnson, K D Browne and C E Hamilton-Giachritsis, 'Young children in institutional care at risk of harm', Trauma Violence and Abuse, 7(1): 1–26, 2006

Εν ολίγοις, η παραμέληση και η ζημία, που υφίστανται τα παιδιά από την συναισθηματική αποστέρωση, με βάση τα πορίσματα των ερευνών, ισοδυναμεί με κακοποίηση και μάλιστα συστηματική ενώ παράλληλα είναι συστημική.

Η ιδρυματική φροντίδα είναι πολύ πιο επιβαρυντική για τον κρατικό προϋπολογισμό, σε σχέση με την αναδοχή και την υποστήριξη παιδιών και οικογενειών στην κοινότητα

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι πολύ πιο επιβαρυντική για τον κρατικό προϋπολογισμό, σε σχέση με την αναδοχή και την υποστήριξη παιδιών και οικογενειών στην

κοινότητα, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι οι υπηρεσίες στην κοινότητα, γενικές και εξειδικευμένες, απευθύνονται προς και εξυπηρετούν το σύνολο του πληθυσμού. Ειδικότερα, αναλύσεις αναφορικά με παιδιά όλων των ηλικιών στη Ρουμανία, Ουκρανία, Μολδαβία και Ρωσία, δείχνουν ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι 6 φορές πιο δαπανηρή σε σχέση με την παροχή κοινοτικών υπηρεσιών στις ευάλωτες οικογένειες, 3 φορές πιο ακριβή από την επαγγελματική αναδοχή και 2 φορές πιο ακριβή από τις κοινοτικές στέγες μικρών ομάδων²¹. Επιπλέον τα στοιχεία 13 χωρών στη δυτική και κεντρική Ευρώπη καταδεικνύουν ότι η ιδρυματική φροντίδα είναι 2 φορές πιο δαπανηρή σε σχέση με την αναδοχή για παιδιά με αναπηρίες και 3 φορές πιο ακριβή σε σχέση με την αναδοχή παιδιών χωρίς κάποια αναπηρία²².

²¹ R Carter, Family Matters: A study of institutional childcare in Central and Eastern Europe and the Former Soviet Union, London: Everychild, 2005

²² K D Browne, C E Hamilton-Giachrits, R Johnson and M Ostergren, 'Overuse of institutional care for children in Europe', British Medical Journal, 332, 485-487, 2006

2. ΟΙ ΔΟΜΕΣ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ

Τα ιδρύματα παιδικής προστασίας του δημόσιου τομέα περιλαμβάνουν τα Παραρτήματα φιλοξενίας ανηλίκων των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας των κατά τόπους Περιφερειών, που υπάγονται στην Γενική Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, ορισμένα ιδρύματα υπό την εποπτεία της τοπικής αυτοδιοίκησης, και τις Στέγες Ανηλίκων των Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας, Πειραιά και Ηρακλείου Κρήτης, που υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Πέραν των δημοσίων ιδρυμάτων, την φιλοξενία παιδιών αναλαμβάνουν ιδρύματα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που υπάγονται σε φιλανθρωπικά σωματεία ή συλλόγους – ορισμένα από τα οποία, μολονότι δεν ανήκουν στην εκκλησία ως προς τη νομική τους μορφή, λειτουργούν με θρησκευτικό προσανατολισμό - καθώς επίσης και εκκλησιαστικά ιδρύματα που λειτουργούν υπό την ευθύνη της Ιεράς Αρχιεπισκοπής ή περιφερειακών Μητροπόλεων, το νομικό πλαίσιο των οποίων διαχέεται σε διάφορα νομοθετήματα.

Σε γενικές γραμμές, τα δημόσια ιδρύματα διαθέτουν ένα ενιαίο ή συναφές ως προς την φιλοσοφία του πεπαλαιωμένο πλαίσιο λειτουργίας, μολονότι απουσιάζουν κατάλληλες θεσμικές προδιαγραφές αναφορικά με τη στελέχωση, τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τα προγράμματα, τις διαδικασίες και άλλες σημαντικές παραμέτρους, με

Η απουσία ενιαίου νομικού πλαισίου που να συνάδει με τα δικαιώματα του παιδιού και ενός επαρκούς μηχανισμού εποπτείας και εξωτερικού ελέγχου επιτρέπει τη λειτουργία πολλών από αυτά στη βάση ενός αυτόνομου, εν δυνάμει επιζήμιου μοντέλου

συνέπεια σοβαρές αποκλίσεις μεταξύ τους αλλά και την λειτουργία των περισσότερων από αυτά με σοβαρά προβλήματα και ελλείψεις σε σχέση με την σφαιρική προστασία των παιδιών και των δικαιωμάτων τους.

Όσον αφορά στα ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα και τα εκκλησιαστικά ιδρύματα, η κατάσταση είναι ιδιαίτερα ανομοιογενής ως προς τον τρόπο λειτουργίας και τα παιδαγωγικά μοντέλα που εφαρμόζουν. Η απουσία ενιαίου νομικού πλαισίου που να συνάδει με τα δικαιώματα του παιδιού και ενός επαρκούς μηχανισμού εποπτείας και εξωτερικού ελέγχου επιτρέπει τη λειτουργία πολλών από αυτά στη βάση ενός αυτόνομου μοντέλου, το οποίο στηρίζεται στις παιδαγωγικές αντιλήψεις και προσωπικές ικανότητες των εκάστοτε εργαζομένων και υπευθύνων, συχνά παραβλέποντας τα σύγχρονα επιστημονικά και κοινωνικά δεδομένα για την ανατροφή, την εξέλιξη και τις ανάγκες των παιδιών, ενώ παράλληλα δεν υπόκειται σε τυπικό και ουσιαστικό έλεγχο, επιτρέποντας αυθαιρεσίες που θέτουν σε διακύβευση τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των παιδιών.

Βάσει των παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένως επισημάνει ως κύριο πρόβλημα στο σύστημα ιδρυματικής φροντίδας στη χώρα μας τη θεσμική απουσία ενιαίων και κατάλληλων προδιαγραφών λειτουργίας για το σύνολο των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας, καθώς και ενός *κώδικα δεοντολογίας*, ο οποίος να καθορίζει ενιαίες προδιαγραφές πρακτικών²³.

Περαιτέρω, όσον αφορά ειδικότερα τα ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα, επισημαίνεται ότι, παρά την ύπαρξη της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 1 παρ. 2 του ν.2345/95, μέχρι σήμερα δεν έχει καταστεί δυνατή η θέσπιση ενός ενιαίου πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία φορέων παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας ιδιωτικού δικαίου.

Ως προς το ζήτημα της καταγραφής, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, δεδομένου ότι το ΕΚΚΑ έχει ήδη προχωρήσει στην χαρτογράφηση όλων των ιδιωτικών και εκκλησιαστικών φορέων και του πληθυσμού των παιδιών που φιλοξενείται σε

²³ Βλ. Ειδική Έκθεση «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα» (Μάρτιος 2015) <https://www.synigoros.gr/resources/docs/575568.pdf>

αυτούς, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 7 του ν.4455/2017. Η συλλογή των δεδομένων αυτών και η στάθμιση των υφιστάμενων πραγματικών αναγκών μπορούν επομένως, πλέον, να αποτελέσουν τη βάση υιοθέτησης ενός ενιαίου πλαισίου, που θα επιτρέπει τον επί της ουσίας έλεγχο και ουσιαστική εποπτεία των φορέων αυτών, καθώς και την πιο αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, παρότι στόχος πρέπει να παραμείνει η σταδιακή εγκατάλειψη του μοντέλου της ιδρυματικής φροντίδας στη χώρα.

Όσον αφορά το ζήτημα της πιστοποίησης των μονάδων παιδικής προστασίας, η ΚΥΑ ΓΠ: Π(2)γ/οικ.34029/22-3-12 (ΦΕΚ 1163 Β'/10-04-12) εισάγει ένα σύστημα πιστοποίησης φορέων παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας του ιδιωτικού τομέα και αναθέτει στο ΕΚΚΑ την αρμοδιότητα γνωμοδότησης για την πιστοποίηση αυτή. Ωστόσο, η πιστοποίηση βάσει της παραπάνω ΚΥΑ περιορίζεται σε μια τυπική διαδικασία, καθώς δικαίωμα πιστοποίησης έχουν φορείς που πληρούν ορισμένες τυπικές προϋποθέσεις και υποβάλλουν κάποια δικαιολογητικά, χωρίς να τίθενται οιαδήποτε ποιοτικά κριτήρια. Ενδεικτικά, η Επιτροπή Γνωμοδότησης του ΕΚΚΑ, στο πλαίσιο ελέγχου φορέων που πληρούν τις τυπικές προϋποθέσεις πιστοποίησης, έχει διαπιστώσει και επισημάνει την απουσία στοιχειωδών ποιοτικών προϋποθέσεων λειτουργίας, όπως έλλειψη επιστημονικού προσωπικού έως παντελή έλλειψη έμμισθου προσωπικού, έλλειψη πιστοποιητικών υγείας των εργαζομένων, έλλειψη ιατρικών φακέλων των παιδιών, μη τήρηση αρχείου, κ.λπ.

Όσον αφορά τον εξωτερικό έλεγχο και εποπτεία των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας του ιδιωτικού τομέα, με το άρθρο 1 παρ.4 του ν. 2345/95 προβλέπεται ο θεσμός του Κοινωνικού Συμβούλου, ενός κοινωνικού λειτουργού ή άλλου κοινωνικού επιστήμονα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (πλέον της Περιφέρειας), στον οποίον ανατίθεται ο ρόλος της επίβλεψης και παρακολούθησης των υπηρεσιών των φορέων παροχής κοινωνικής φροντίδας «ως προς την ποιότητα και την επάρκεια αυτών». Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει ότι, παρά την ύπαρξη ορισμένων παραδειγμάτων καλής εφαρμογής του, συνολικά, ο θεσμός δεν

εφαρμόζεται με ομοιογένεια και ο ρόλος των κοινωνικών συμβούλων παραμένει σε μεγάλο βαθμό ασαφής και ελάχιστα ουσιαστικός.

Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται σοβαρή ανεπάρκεια στην στελέχωση, τόσο σε επιστημονικό προσωπικό όσο και σε προσωπικό φροντίδας, καθώς και κάλυψη πάγιων αναγκών από έκτακτο προσωπικό, που απασχολείται με συβάσεις μικρής διάρκειας και εναλλάσσεται συχνά

Σε ό,τι αφορά τη στελέχωση των δημοσίων ιδρυμάτων - ιδίως το προσωπικό φροντίδας - σε πολλές περιπτώσεις, βάσει της εμπειρίας του Συνηγόρου του Πολίτη, παρατηρούνται σημάδια επαγγελματικής κόπωσης, παιδαγωγικά παρωχημένες ή

επιβλαβείς στάσεις απέναντι στα παιδιά, αλλά και σημαντική δυσκολία ευελιξίας και προσαρμογής στην προοπτική της μετάβασης σε ένα διαφορετικό μοντέλο φροντίδας. Περαιτέρω, σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται σοβαρή ανεπάρκεια στην στελέχωση, τόσο σε επιστημονικό προσωπικό όσο και σε προσωπικό φροντίδας, καθώς και κάλυψη πάγιων αναγκών από έκτακτο προσωπικό, που απασχολείται με συβάσεις μικρής διάρκειας και εναλλάσσεται συχνά, με αποτέλεσμα να επιτείνεται η αρνητική επίδραση της ιδρυματικής φροντίδας στα παιδιά λόγω έλλειψης σταθερών προσώπων αναφοράς. Τέλος, επισημαίνεται η απουσία - στο σύνολο σχεδόν των ιδρυμάτων - προβλέψεων για την επιμόρφωση, την επιστημονική και διοικητική εποπτεία και την υποστήριξη του προσωπικού, για την αντιμετώπιση προβλημάτων που εμφανίζονται συστηματικά σε χώρους κλειστής φροντίδας.

Επιπροσθέτως, στα περισσότερα ιδρύματα λειτουργούν προγράμματα εθελοντών. Ο ρόλος και ο βαθμός εμπλοκής τους διαφέρουν κατά περίπτωση. Σε γενικές γραμμές, οι εθελοντές μπορεί να συμβάλλουν σημαντικά στη λειτουργία των ιδρυμάτων, παρέχοντας στα παιδιά εκπαιδευτικές δυνατότητες και υποστήριξη, δημιουργική απασχόληση, δυνατότητα συμμετοχής σε κοινωνικές ή ψυχαγωγικές δραστηριότητες, κ.ά. Ωστόσο, προβλήματα παρατηρούνται αναφορικά με

περιπτώσεις όπου εθελοντές υποκαθιστούν το έμμισθο προσωπικό, καθώς και με την απουσία επαρκούς εποπτείας, κριτηρίων για την καταλληλότητά τους, και ακριβούς καθορισμού και οριοθέτησης του ρόλου τους, ο οποίος μπορεί να διαπνέεται από τις προσωπικές τους ανάγκες και προτιμήσεις.

Περαιτέρω, ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει στο δικαίωμα επικοινωνίας παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα με την οικογένειά τους (εφόσον αυτό δεν αντίκειται αποδεδειγμένα στο συμφέρον τους). Το δικαίωμα αυτό είναι αδιαμφισβήτητο και κατοχυρώνεται ρητά στη ΔΣΔΠ και σε όλα τα συναφή διεθνή κείμενα. Το ζήτημα της διατήρησης της επαφής και επικοινωνίας των παιδιών τόσο με τους βιολογικούς γονείς όσο και με άλλα πρόσωπα του συγγενικού ή κοινωνικού τους περιβάλλοντος είναι ιδιαίτερα σοβαρό και η σημασία του συχνά παραγνωρίζεται στο πλαίσιο του συστήματος ιδρυματικής παιδικής προστασίας στη χώρα μας. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει επανειλημμένα, ότι σε αρκετά ιδρύματα, ιδίως ιδιωτικού ή εκκλησιαστικού χαρακτήρα, η επικοινωνία των παιδιών με τους γονείς ή άλλους συγγενείς τους όχι μόνο δεν επιδιώκεται μέσω προσπαθειών συνεργασίας, αλλά αποφεύγεται ή ακόμη και παρεμποδίζεται ενεργά. Το ζήτημα επαφίεται στην προσωπική κρίση των υπευθύνων των ιδρυμάτων, οι οποίοι μπορεί να αποφανθούν ότι η επικοινωνία με την οικογένεια είναι ανέφικτη ή επιβλαβής για το παιδί, χωρίς αυτό να τεκμηριώνεται.

Επίσης, σημειώνεται η απουσία συγκεκριμένων προβλέψεων για τις υποχρεώσεις των ιδρυμάτων και ενιαίων πρακτικών για τη διασφάλιση του θεσμοθετημένου δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση, δεδομένου ότι μεγάλο ποσοστό παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα αντιμετωπίζει δυσκολίες ένταξης στο σχολείο λόγω ελλιπούς προηγούμενης φοίτησης, παραμέλησης και μαθησιακών ή συναισθηματικών δυσκολιών. Ειδικότερα, ενώ πολλά ιδρύματα συνεργάζονται συστηματικά με τα σχολεία και τους αρμόδιους διαγνωστικούς και υποστηρικτικούς φορείς (ΚΕΣΥ, Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα, κ.ά.) και παρέχουν στα παιδιά επιπρόσθετη εκπαιδευτική υποστήριξη μέσω ειδικών συνεργατών, εθελοντών,

συνεργασίας με φροντιστήρια, κλπ, άλλα δεν ακολουθούν την ίδια πρακτική, με αποτέλεσμα να μην διασφαλίζεται σε όλα τα παιδιά η παροχή ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών στην υποχρεωτική εκπαίδευση, ή φοίτησης στο λύκειο, ή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επίσης, παιδιά με αυξημένες δυσκολίες, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή παθήσεις, που διαβιούν σε ιδρύματα, τείνουν να φοιτούν σε ειδικά σχολεία σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα υπόλοιπα, καθώς δεν παρέχεται ή δεν διεκδικείται στον ίδιο βαθμό η ειδική εκπαιδευτική υποστήριξη που θα τους έδινε την δυνατότητα φοίτησης σε γενικά σχολεία.

Προβλήματα εντοπίζονται και στη φροντίδα υγείας, κυρίως στο σκέλος της ψυχικής υγείας των παιδιών, λόγω μεγάλων αποκλίσεων στη διαχείριση των θεμάτων αυτών, ανεπάρκειας εξειδικευμένου προσωπικού, αλλά και έλλειψης κατάλληλων και επαρκών κοινοτικών δομών ψυχικής υγείας για την κάλυψη των επιτακτικών αυτών αναγκών, με σοβαρές συνέπειες στην ψυχο-συναισθηματική εξέλιξη των παιδιών.

Σοβαρά ζητήματα η Αρχή έχει επισημάνει και στην προστασία των δικαιωμάτων ψυχαγωγίας, κοινωνικής συμμετοχής και ενημέρωσης των παιδιών που διαβιούν σε ιδρύματα, σε σχέση με πρακτικές που ποικίλουν σύμφωνα με την εκάστοτε προσέγγιση των δομών και τις προσωπικές απόψεις των υπευθύνων.

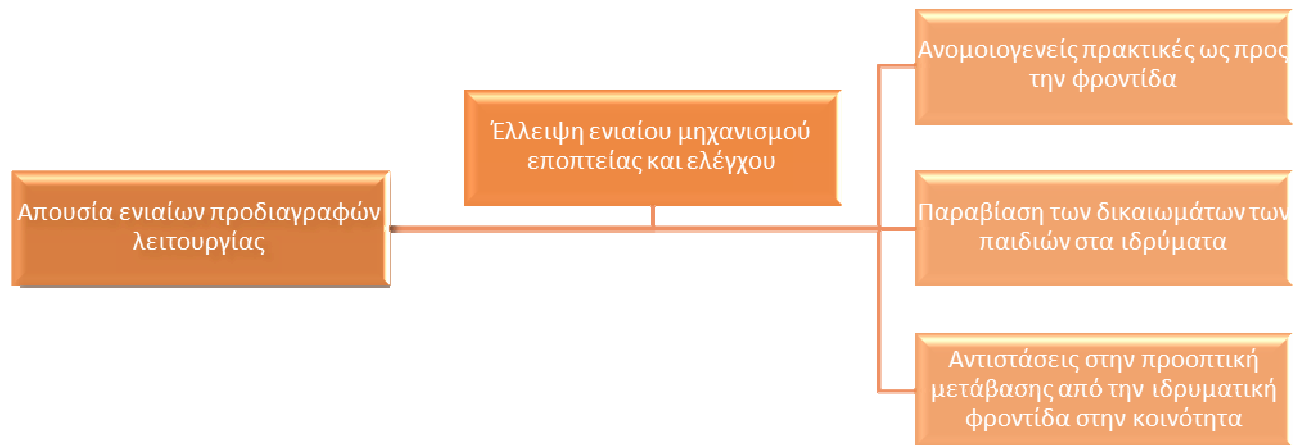
Ειδική μνεία θα πρέπει να γίνει επίσης στην απαραίδεκτη πρακτική της γνωστοποίησης στα ΜΜΕ στοιχείων του κοινωνικού ιστορικού ή της συναισθηματικής κατάστασης του παιδιού, ιδίως σε περιπτώσεις όπου περιστατικά κακοποίησης δημοσιοποιούνται και γίνονται ευρέως γνωστά

Επιπλέον, στο σύνολο των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας στη χώρα μας, αισθητή είναι η απουσία προβλέψεων για την κάλυψη γλωσσικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών αναγκών των παιδιών από εθνικές ή θρησκευτικές μειονοτικές ομάδες.

Μία ακόμη, ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών, στην οποία παρατηρούνται συχνές παραβιάσεις, πολλές από τις οποίες έχουν προκαλέσει την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, είναι η προστασία της ιδιωτικής ζωής και της εικόνας των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα. Αντίθετα και παρά την πρόβλεψη του Ευρωπαϊκού Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων και τις διατάξεις του ν. 4626/19, πολλά ιδρύματα επιλέγουν να αναζητούν χορηγίες και να διαφημίζουν το έργο τους εκθέτοντας την εικόνα και παραβιάζοντας την το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά δεδομένα των φιλοξενούμενων παιδιών. Ειδική μνεία σε σχέση με το θέμα αυτό θα πρέπει να γίνει επίσης στην απαράδεκτη πρακτική της γνωστοποίησης στα ΜΜΕ στοιχείων του κοινωνικού ιστορικού ή της συναισθηματικής κατάστασης του παιδιού, ιδίως σε περιπτώσεις όπου περιστατικά κακοποίησης δημοσιοποιούνται και γίνονται ευρέως γνωστά, με τα στοιχεία να παραμένουν ως αρχεία στο διαδίκτυο, αποτελώντας μια επιπλέον συνθήκη αναβίωσης του τραύματος για το παιδί, ακόμη και μακροπρόθεσμα.

Τέλος, ιδιαίτερα υπογραμμίζεται η απουσία ενιαίων προβλέψεων σχετικά με την ακρόαση της γνώμης του παιδιού για ζητήματα που το αφορούν, σύμφωνα με το άρθρο 12 της ΔΣΔΠ (για τα ζητήματα της καθημερινότητάς του, τη διαμόρφωση του προγράμματος, ή τη συμμετοχή σε σχέση με την εισαγωγή κανόνων), καθώς και ενός μηχανισμού που να διασφαλίζει τη δυνατότητα του παιδιού να υποβάλει επισήμως παράπονα ή καταγγελία σε εξωτερικό όργανο ή φορέα (μηχανισμός παραπόνων), για την αντιμετώπιση του, τις συνθήκες διαβίωσής του, ή οποιοδήποτε άλλο πρόβλημα αντιμετωπίζει σε δομές κλειστού τύπου. Περαιτέρω, παντελής είναι η απουσία μέριμνας για την διασφάλιση παρόμοιας δυνατότητας έκφρασης γνώμης ή παραπόνων, για παιδιά που δεν έχουν δυνατότητα λεκτικής επικοινωνίας.

Εικόνα 2 Προβλήματα που δημιουργούνται από την έλλειψη ενιαίου θεσμικού πλαισίου

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη συνιστά τα παρακάτω για την βελτίωση της λειτουργίας των ιδρυμάτων, με παράλληλο σχεδιασμό για την σταδιακή κατάργηση του ιδρυματικού μοντέλου μέχρι την πλήρη μετάβαση της φροντίδας των παιδιών από το ίδρυμα στην κοινότητα:

1) Την θέσπιση ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία όλων των ιδρυμάτων κλειστής φροντίδας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, (συμπεριλαμβανομένων των εκκλησιαστικών, των δομών που υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, και των δομών φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων), το οποίο θα περιλαμβάνει έναν Ενιαίο Κώδικα Δεοντολογίας και πρωτόκολλα διαδικασιών και λήψης αποφάσεων, για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των παιδιών και των βασικών αρχών που πρέπει να διέπουν την παιδική προστασία, καθώς και ενιαίες προδιαγραφές λειτουργίας, ιδίως ως προς τα παρακάτω:

- ο **Επάρκεια της στελέχωσης** και, ειδικότερα, **αναλογία παιδιών και ελάχιστου προσωπικού φροντίδας** (σε συνάρτηση με την ηλικιακή κατηγορία και τυχόν ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, κατά περίπτωση), **καθώς και αναλογία παιδιών και επιστημονικού προσωπικού (ιδίως κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων)**. Επίσης, διασφάλιση της σταθερότητας της στελέχωσης, για την αποφυγή της συχνής εναλλαγής των προσώπων που ασχολούνται με την φροντίδα των παιδιών.
- ο **Παροχή επιμόρφωσης στο προσωπικό (ιδίως στο ανειδίκευτο)** για θέματα ψυχο-συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών και των εφήβων, επαγγελματικής δεοντολογίας, διαχείρισης κρίσεων και

ζητημάτων της καθημερινότητας για την παροχή κατάλληλης και ολόπλευρης φροντίδας, ανάλογα με τις ηλικιακές και αναπτυξιακές ανάγκες των παιδιών, με βάση τα δικαιώματα των παιδιών και τις αρχές της μετάβασης της φροντίδας στην κοινότητα.

- **Θέσπιση ενιαίου κανονιστικού πλαισίου και ενός κώδικα δεοντολογίας για τον εθελοντισμό**, με σαφείς προβλέψεις για την επιλογή, την εκπαίδευση, την οριοθέτηση του ρόλου και την εποπτεία των εθελοντών. Εδώ σημειώνεται ότι υφίσταται ήδη σχετική πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, η οποία θα μπορούσε να υιοθετηθεί.
- **Έλεγχος και εποπτεία των ιδρυμάτων για τη διασφάλιση ότι το Ατομικό Σχέδιο Οικογενειακής Αποκατάστασης (ΑΣΟΑ) που πλέον συντάσσεται για κάθε φιλοξενούμενο παιδί, βάσει του άρ. 117 του ν.4604/19, υλοποιείται επί της ουσίας και επιτελεί τον βασικό του στόχο**, δηλαδή την εξω-ιδρυματική αποκατάσταση του παιδιού με την επιστροφή στην οικογένεια, όπου είναι εφικτό, ή την ανεύρεση άλλης εναλλακτικής λύσης μέσω αναδοχής ή υιοθεσίας, και την ελαχιστοποίηση της διάρκειας παραμονής στο ίδρυμα.
- **Διασφάλιση του δικαιώματος των φιλοξενούμενων παιδιών να διατηρούν τακτική επαφή και επικοινωνία με την οικογένειά τους (συμπεριλαμβανομένων των αδελφών - είτε αυτοί βρίσκονται στην οικογένεια, είτε σε ιδρυματική ή ανάδοχη φροντίδα - αλλά και άλλων σημαντικών προσώπων, πέραν των γονέων), λαμβάνοντας υπόψη και την επιθυμία κάθε παιδιού, εκτός αν αυτό αντίκειται τεκμηριωμένα στο βέλτιστο συμφέρον του.**
- **Συνεργασία της κοινωνικής υπηρεσίας των ιδρυμάτων με τις οικογένειες των φιλοξενούμενων παιδιών και λήψη μέτρων για την προαγωγή της επικοινωνίας και της ενίσχυσης των οικογενειακών δεσμών.**

- ο **Θέσπιση ενός κοινού πλαισίου κανόνων και προβλέψεων για την διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών στην εκπαίδευση, με την παροχή κατάλληλων μέτρων εκπαιδευτικής υποστήριξης έπειτα από αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών τους, στην υγεία, συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής υγείας, στην ενημέρωση, στην έκφραση γνώμης για θέματα που τα αφορούν, στην κοινωνική συμμετοχή, την ψυχαγωγία και δημιουργική απασχόληση, καθώς και για όλα τα θέματα καθημερινής ζωής, βάσει των σύγχρονων δεδομένων και αντιλήψεων για τις ανάγκες των παιδιών και εφήβων, κατ' αναλογία με όσα ισχύουν για τα παιδιά αντίστοιχης ηλικίας που διαβιούν με τις οικογένειές τους.**
- ο **Για την επίτευξη των παραπάνω, θα πρέπει να υπάρξει σαφής πρόβλεψη για την υποχρέωση συνεργασίας όλων των ιδρυμάτων με τους οικείους φορείς εκπαίδευσης, υγείας, ψυχικής υγείας κ.ά. της κοινότητας, και για αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται από τους Δήμους και άλλους φορείς και υπηρεσίες για συμμετοχή των παιδιών σε εκπαιδευτικές, καλλιτεχνικές, αθλητικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες, καθώς και θέσπιση ειδικής υποχρέωσης των δημοσίων φορέων να ανταποκρίνονται άμεσα και κατά προτεραιότητα σε αιτήματα που αφορούν παιδιά που δεν διαβιούν στο οικογενειακό τους περιβάλλον.**
- ο **Αποσαφήνιση του πλαισίου άσκησης της επιμέλειας των παιδιών που διαβιούν στα ιδρύματα, με σαφείς προβλέψεις για την συμμετοχή των γονέων που διατηρούν την επιμέλεια σε αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά τους, και την ενεργοποίηση διαδικασιών αφαίρεσης της γονικής μέριμνας σε περίπτωση μακράς διακοπής της επικοινωνίας ή οριστικής διαπίστωσης ακαταλληλότητας του γονέα, προκειμένου να καθίσταται πιο εύκολη η διαδικασία λήψης αποφάσεων για το παιδί και να δρομολογείται ταχύτερα η**

διαδικασία της τεκνοθεσίας με γνώμονα το ατομικό σχέδιο οικογενειακής αποκατάστασης του κάθε παιδιού.

- ο Με δεδομένο ότι τα ιδρύματα ήδη υφίστανται de facto και φιλοξενούν παιδιά ενώ απώτερος στόχος είναι η αποϊδρυματοποίηση, **θα πρέπει να αποφευχθούν οι κτιριακές προδιαγραφές και η πρόβλεψη χρηματοδότησης για τη βελτίωση των υποδομών και κτιριακών εγκαταστάσεων με νέες κτιριακές υποδομές ή σφαιρικές βελτιώσεις (π.χ. πλήρης ανακαίνιση ή αναδιαμόρφωση χώρων)**²⁴.

2) Σε ιδρύματα παιδιών με αναπηρίες πρέπει επιπροσθέτως να λαμβάνεται υπόψη ότι:

- ο Θα πρέπει να διαβιούν χωριστά από ενηλίκους.
- ο Η φροντίδα που τους παρέχεται απαιτείται να λαμβάνει υπόψη καταρχάς τις ηλικιακές και αναπτυξιακές τους ανάγκες ως ανηλίκων και παράλληλα τις εξατομικευμένες ανάγκες στη βάση της διαφορετικής αναπηρίας.
- ο Χρειάζεται προσωπικό φροντίδας παιδιών και ειδικοί παιδαγωγοί και μόνο για συγκεκριμένες ανάγκες περίθαλψης απαιτούνται νοσηλευτές.
- ο Απαιτείται επιμόρφωση του προσωπικού για τα δικαιώματα παιδιών με αναπηρίες, ώστε να υποχωρήσει το ιατροκεντρικό μοντέλο φροντίδας τους.
- ο Θα πρέπει να υφίσταται διεπιστημονική ομάδα για την βέλτιστη αντιμετώπιση παιδιών με ορισμένες διαταραχές (π.χ Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος).
- ο Η φροντίδα λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης πρέπει να ενέχει, μέσα στη δομή και εκτός δομής, πλήρη προγράμματα ειδικών

²⁴ Recommendation [CM/Rec\(2010\)2](#) of the Committee of Ministers to member states on deinstitutionalisation and community living of children with disabilities.

θεραπειών με βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους για την αποκατάσταση, τη βελτίωση και τη μη χειροτέρευση της υγείας από εξειδικευμένο προσωπικό, όπως είναι οι ειδικοί παιδαγωγοί, ψυχολόγοι, εργοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές, και ο παιδοψυχίατρος σε διεπιστημονική ομάδα.

- ο Θα πρέπει να προβλέπεται ρητά ότι η φροντίδα αποσκοπεί στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη λειτουργικότητα, αυτονομία και εξέλιξη του δυναμικού του παιδιού με στόχο την κοινωνική συμμετοχή και τη ζωή στην κοινότητα.
- ο Είναι αναγκαία η διασφάλιση ειδικού εκπαιδευτικού και τεχνολογικού εξοπλισμού.
- ο Απαιτείται να σταματήσει κάθε κακή πρακτική και κάθε δράση που αντίκειται στα δικαιώματα των παιδιών όπως η υπέρμετρη χορήγηση φαρμάκων, ο εγκλεισμός, η απομόνωση, η έλλειψη δραστηριοποίησης καθώς οι πρακτικές αυτές παραβιάζουν τα κατοχυρωμένα σε νομοθεσία αυξημένης τυπικής ισχύος δικαιώματά τους (ν. 2101/1992 και ν. 4074/2012).

3) Την βελτίωση του πλαισίου εξωτερικού ελέγχου και εποπτείας των δομών κλειστής φροντίδας με:

- ο Την ενίσχυση του θεσμού του κοινωνικού συμβούλου και τη διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής του σε όλη την επικράτεια Για τον σκοπό αυτό, προτείνονται: (α) η παροχή ειδικής ενιαίας επιμόρφωσης στους επαγγελματίες που αναλαμβάνουν τον ρόλο του Κοινωνικού Συμβούλου σε κάθε Περιφέρεια ή Περιφερειακή Ενότητα, (β) η εισαγωγή συστήματος πιστοποίησης των Κοινωνικών Συμβούλων, σε συνέχεια της επιμόρφωσης, (γ) η περαιτέρω εξειδίκευση του ρόλου του Κοινωνικού Συμβούλου ως προς τους τομείς, τον τρόπο και τις μεθόδους άσκησης του ελέγχου και της εποπτείας των φορέων, (δ) η θεσμική ενίσχυση των ελεγκτικών τους

αρμοδιοτήτων με την εισαγωγή ρητής πρόβλεψης για το δικαίωμα πρόσβασης τους στα αρχεία των ιδρυμάτων και στους φακέλους των φιλοξενούμενων παιδιών, καθώς και για την υποχρέωση εφαρμογής των συστάσεών τους από τους ελεγχόμενους φορείς, (ε) η διασφάλιση του απορρήτου των εκθέσεων των Κοινωνικών Συμβούλων έναντι των διοικητικών και πολιτικών προϊσταμένων τους στις Περιφέρειες και τις Περιφερειακές Ενότητες, για την διαφύλαξη του απορρήτου και την αποτροπή τυχόν παρεμβάσεων στο έργο τους. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι βασική προϋπόθεση για την ουσιαστική αναβάθμιση της εποπτείας και του ελέγχου των ιδρυμάτων του ιδιωτικού τομέα είναι η εισαγωγή ποιοτικών προδιαγραφών για όλους τους τομείς της οργάνωσης και λειτουργίας τους, βάσει των οποίων θα διενεργείται ο έλεγχος και θα διατυπώνονται οι συστάσεις των Κοινωνικών Συμβούλων.

- ο Την ενίσχυση του ελεγκτικού μηχανισμού με την σύσταση Επιτροπών Ελέγχου σε κάθε Περιφέρεια, στις οποίες θα συμπεριλαμβάνονται και άλλες, κυρίως τεχνικές ειδικότητες (π.χ. μηχανικός), πέραν του Κοινωνικού Συμβούλου, ώστε ο τελευταίος να ασχολείται αποκλειστικά με θέματα που αφορούν την φροντίδα των φιλοξενούμενων παιδιών και τις παρεχόμενες προς αυτά υπηρεσίες, και όχι με τεχνικά ή άλλα ζητήματα (π.χ. ασφάλεια χώρων, πυρασφάλεια, κλπ) που δεν εμπίπτουν στην ειδικότητά του.
- ο Την επέκταση της αρμοδιότητας του Κοινωνικού Συμβούλου, ή την πρόβλεψη για δημιουργία αντίστοιχου μηχανισμού εξωτερικού ελέγχου και εποπτείας και των δημοσίων ιδρυμάτων φιλοξενίας ανηλίκων, σε τακτική και περιοδική βάση.
- ο Την υποχρεωτική πιστοποίηση των ιδρυμάτων του ιδιωτικού τομέα από το ΕΚΚΑ, σε συνέχεια, και πάλι, της εισαγωγής προδιαγραφών, προκειμένου η πιστοποίηση να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο.

- ο Ρητή αναφορά στη δυνατότητα ελέγχου των ιδιωτικών και εκκλησιαστικών ιδρυμάτων από τον Συνήγορο του Πολίτη
- ο Την αύξηση τακτικών και έκτακτων επιθεωρήσεων και ελέγχων σε δομές δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου.
- ο Την πρόβλεψη επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των ιδρυμάτων του ιδιωτικού τομέα στις υποδείξεις των ελεγκτικών οργάνων (περικοπή χρηματοδότησης, αφαίρεση πιστοποίησης ή άδειας λειτουργίας κ.ο.κ.).
- ο Την αυστηροποίηση ελέγχων και λήψη μέτρων για την διασφάλιση της υλοποίησης διαδικασιών πειθαρχικού ελέγχου στα δημόσια ιδρύματα, σύμφωνα με τον κώδικα δημοσίων υπαλλήλων, σε περιπτώσεις καταγγελιών κακομεταχείρισης ή παραβίασης δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών.

VI. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

1) ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Τα σημαντικότερα μέσα πρόληψης αποτελούν η συστηματική ανίχνευση, παρακολούθηση και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των οικογενειών από κατάλληλα στελεχωμένες κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας

Η προώθηση πολιτικών για την αναχαίτηση της φτώχειας και της αποστέρησης των οικογενειών (πχ εισαγωγή δέσμης μέτρων για την υποστήριξη των γονέων στην αγορά εργασίας κλπ) , αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τον

περιορισμό του κινδύνου εγκατάλειψης ή απομάκρυνσης παιδιών από τις οικογένειές τους. Ωστόσο, σημαντικότερα μέσα πρόληψης αποτελούν η συστηματική ανίχνευση, παρακολούθηση και η ψυχοκοινωνική υποστήριξη των οικογενειών από κατάλληλα στελεχωμένες κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας, ή μέσω στοχευμένων δράσεων και εξειδικευμένων προγραμμάτων ως πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα για τη διασφάλιση της προστασίας των παιδιών, την πρόληψη απομάκρυνσης από την οικογένεια και εν τέλει την πρόληψη της ιδρυματοποίησης, σύμφωνα και με τις Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης²⁵.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι ψυχολόγοι των ΟΤΑ, εφόσον ενισχυθεί το δυναμικό τους με κατάλληλο και εξειδικευμένο στην παιδική προστασία προσωπικό, μπορούν να αναλάβουν την τακτική υποστήριξη ευάλωτων οικογενειών (σε επίπεδο Δήμου ώστε να διασφαλίζεται καταρχάς η πρόληψη και η φροντίδα μέσα στην οικογένεια), καθώς και την διεύρυνση εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής (σε επίπεδο

²⁵ Recommendation [CM/Rec\(2010\)2](https://www.coe.int/t/dg3/children/childrenincaare/Rec(2005)5%20Greek.pdf) of the Committee of Ministers to member states on deinstitutionalisation and community living of children with disabilities. [www.coe.int/t/dg3/children/childrenincaare/Rec\(2005\)5%20Greek.pdf](https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2018/04/common-european-guidelines_greek-version_edited.pdf)
https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2018/04/common-european-guidelines_greek-version_edited.pdf

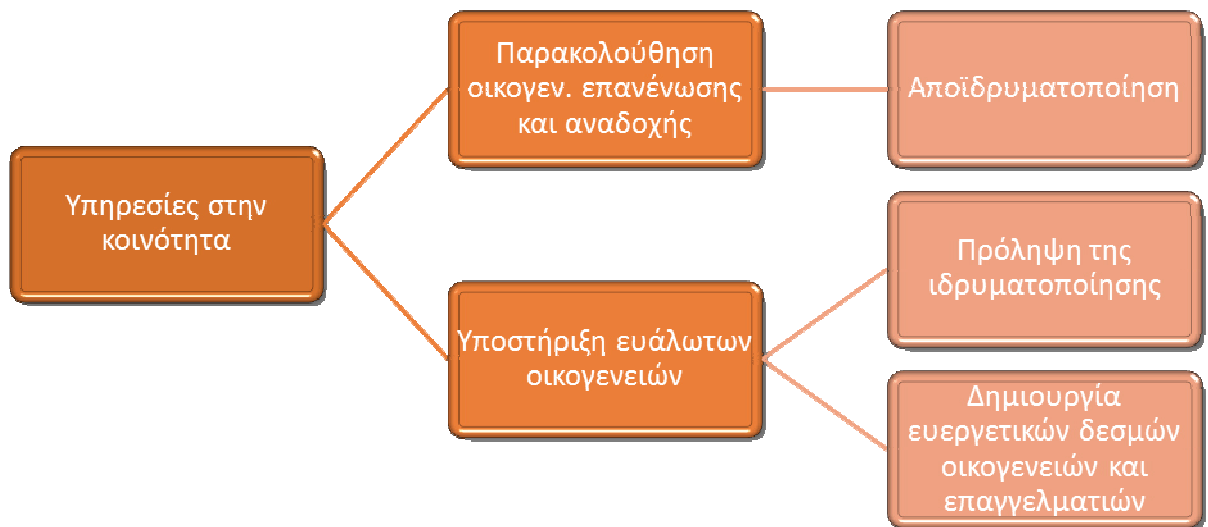
Περιφερειών), υπό την προϋπόθεση της επαρκούς θεσμικής κατοχύρωσης των αρμοδιοτήτων και των υποχρεώσεων των ΟΤΑ σε σχέση με την παιδική προστασία.

Ένα άλλο επίπεδο προληπτικής υποστήριξης αφορά στις κοινωνικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας για παιδιά και οικογένειες, οι οποίες, αφενός, δεν επαρκούν ως προς την στελέχωση και τις δυνατότητές τους, αφετέρου, είναι ανισομερώς κατανομημένες στην ελληνική επικράτεια. Ως αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις διαπιστώνονται σοβαρές αγκυλώσεις, καθυστερήσεις στην αξιολόγηση των παιδιών, απουσία παρεμβάσεων πρόληψης, αδυναμία τακτικής υποστήριξης οικογενειών και παρέμβασης στην κρίση και πολύ περιορισμένες δυνατότητες έως και αδυναμία συνεχιζόμενης θεραπευτικής παρακολούθησης των ενδιαφερόμενων παιδιών και οικογενειών. Εξάλλου η ήδη υφιστάμενη νομοθεσία αναφορικά με την ψυχική υγεία δεν έχει εφαρμοστεί στο σύνολό της.

Οι κοινωνικές υπηρεσίες, υπηρεσίες υγείας και εκπαιδευτικοί φορείς δεν συντονίζονται επαρκώς. Επικοινωνούν ad hoc και αποσπασματικά και η μεταξύ τους συνεργασία δεν είναι θεσμοθετημένη

Ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα αποτελεί επίσης η απουσία οριζόντιας δικτύωσης μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών, των υπηρεσιών υγείας-ψυχικής υγείας και των φορέων της εκπαίδευσης,

σε ολόκληρη την χώρα. Οι παραπάνω φορείς επικοινωνούν ad hoc και αποσπασματικά και η μεταξύ τους συνεργασία δεν είναι θεσμοθετημένη. Κατά συνέπεια, για την διασφάλιση της προστασίας των παιδιών και της υποστήριξης οικογενειών με σύνθετα ψυχοκοινωνικά προβλήματα, αναγκαία κρίνεται η **θεσμοθέτηση της επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ φορέων υπαγόμενων σε διαφορετικά Υπουργεία** (ιδίως φορέων εκπαίδευσης, υγείας, ψυχικής υγείας και κοινωνικών υπηρεσιών), **καθώς και της διεπιστημονικής προσέγγισης και συνεργασίας.**

Εικόνα 3 Πως λειτουργούν ιδανικά οι υπηρεσίες στην κοινότητα

Επί μακρόν, στη χώρα μας, η αναδοχή ταυτίστηκε εσφαλμένα με το θεσμό της τεκνοθεσίας, ως προστάδιο της τελευταίας, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι ανάδοχοι να αναλαμβάνουν τη φροντίδα παιδιών με στόχο και απώτερη επιθυμία να αποκτήσουν με αυτά τη συναισθηματική και εν τέλει τη νομική σχέση γονέα-παιδιού

Ασφαλώς σε σχέση με το πρόβλημα της ιδρυματοποίησης και την αντιμετώπισή του, θα πρέπει να επισημανθεί η σημασία του θεσμού της αναδοχής. Κρίσιμη, συνεπώς, καθίσταται η υπέρβαση συστημικών προβλημάτων σε σχέση με την συλλογική και θεσμική αντίληψη

του θεσμού της αναδοχής. Επί μακρόν, στη χώρα μας, η αναδοχή ταυτίστηκε εσφαλμένα με το θεσμό της τεκνοθεσίας, ως προστάδιο της τελευταίας, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι ανάδοχοι να αναλαμβάνουν τη φροντίδα παιδιών με στόχο και απώτερη επιθυμία να αποκτήσουν με αυτά τη συναισθηματική και εν τέλει τη νομική σχέση γονέα-παιδιού. Η στάση και αντίληψη αυτή μέχρι πρόσφατα ενισχύνονταν συστηματικά τουλάχιστον από μερίδα των επαγγελματιών που ασχολούνταν με την υλοποίηση του θεσμού, στο πλαίσιο μιας προσπάθειας να προσελκύσουν μεγαλύτερο αριθμό ενδιαφερόμενων υποψηφίων. Ως αποτέλεσμα, για παιδιά που έχουν απομακρυνθεί προσωρινά από ένα οικογενειακό περιβάλλον το οποίο επιδέχεται βελτίωσης με προοπτική επιστροφής σε αυτό, ή που διατηρούν σχέσεις και έχουν τακτική επαφή με την οικογένειά τους, ή για ασυνόδευτα παιδιά κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας που αναμένουν οικογενειακή επανένωση στο εξωτερικό ή που επίκειται η ενηλικίωση τους²⁶, είναι εξαιρετικά δύσκολο, με τα σημερινά δεδομένα, να τοποθετηθούν σε ανάδοχη φροντίδα και, ως εκ τούτου, παραμένουν σε ιδρύματα, ή σε ξενώνες/δομές προσωρινής φιλοξενίας.

Η σύγχυση ανάμεσα στους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας επιτείνεται από το γεγονός ότι με το άρθρο 8 παρ. 2^α του νόμου 4538/2019, για πρώτη φορά στην αναδοχή εισήχθησαν τα ηλικιακά κριτήρια του άρθρου 1544 του Αστικού

²⁶ Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του ΕΚΚΑ η πλειονότητα των ασυνόδευτων παιδιών (σε ποσοστό άνω του 93%) στη χώρα είναι άνω των 14 ετών

Κώδικα για την τεκνοθεσία, με εξαίρεση μόνο την περίπτωση της συγγενικής αναδοχής. Ωστόσο, σε έρευνα που εκπονήθηκε στη Μ. Βρετανία από το Δίκτυο Ανάδοχης Φροντίδας²⁷, προέκυψε ότι άνω του 37% των υποψηφίων αναδόχων είναι 50-59 ετών, ενώ άνω του 24% είναι 60-69 ετών, καθώς στη Βρετανία δεν υπάρχουν ηλικιακά όρια για την αναδοχή. Η απουσία ηλικιακών κριτηρίων διέπεται από την λογική ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες ελέγχουν επαρκώς και εξατομικευμένα τις ικανότητες και την επάρκεια κάθε υποψηφίου (άρα, τυχόν ηλικιακή κόπωση ή παρωχημένες αντιλήψεις μπορούν να εντοπιστούν) και ότι, εξάλλου, μεγάλο τμήμα της πληθυσμιακής δεξαμενής για αναδοχές βραχείας ή μέσης διάρκειας (όπως σε περιπτώσεις ασυνόδευτων παιδιών, παιδιών μεγαλύτερης ηλικίας, ή παιδιών που απομακρύνονται προσωρινά από το οικογενειακό τους περιβάλλον) μπορεί να καλυφθεί από άτομα μέσης ή τρίτης ηλικίας, ή στην τελευταία περίπτωση από άτομα του συγγενικού περιβάλλοντος όπως παππούδες.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι καμπάνιες και παρεμβάσεις που θα συνδράμουν ώστε χορηγίες, δωρεές και εν γένει χρηματοδοτήσεις να εκτρέπονται από την κατεύθυνση της υποστήριξης των ιδρυμάτων προς εκείνη της ενίσχυσης κοινοτικών υπηρεσιών και προγραμμάτων

Επιπλέον, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν είναι επαρκώς ενημερωμένο για τα οφέλη της αναδοχής και τα χαρακτηριστικά της, προβληματική είναι η απουσία δράσεων ευαισθητοποίησης για την αναβάθμιση του θεσμού

προκειμένου να αυξηθεί, κατά συνέπεια, και η ανταπόκριση. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι καμπάνιες και παρεμβάσεις που θα συνδράμουν ώστε χορηγίες, δωρεές και εν γένει χρηματοδοτήσεις να εκτρέπονται από την κατεύθυνση της υποστήριξης των ιδρυμάτων προς εκείνη της ενίσχυσης κοινοτικών υπηρεσιών και προγραμμάτων, οι οποίες θα προάγουν την μετάβαση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα και θα παρακολουθούν την εξέλιξη των παιδιών στο νέο τους περιβάλλον. Η ενημέρωση μέσω του Διαδικτύου και των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, σε άλλες

²⁷Σε δείγμα 11000 ανάδοχων γονέων του Δικτύου. Τα ευρήματα είναι διαθέσιμα εδώ: https://www.thefosteringnetwork.org.uk/sites/www.fostering.net/files/public/resources/reports/age_of_foster_care.pdf

χώρες, έχουν συμβάλει σημαντικά στην διαμόρφωση μίας διαφορετικής κουλτούρας σε σχέση με την παιδική προστασία.

Ο περιορισμός της επαγγελματικής αναδοχής μόνο στις περιπτώσεις αναπηρίας ή σοβαρών ψυχικών διαταραχών, ενδέχεται να επιτείνει το πρόβλημα της ιδρυματικής φροντίδας παιδιών, λαμβανομένου υπόψη του μικρού αριθμού αιτήσεων αναδοχής

Παράλληλα, ο περιορισμός της επαγγελματικής αναδοχής μόνο στις περιπτώσεις παιδιών με αναπηρία ή σοβαρές ψυχικές διαταραχές μετά την έκδοση δικαστικής απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 16 του ν. 4538²⁸,

ενδέχεται να στερήσει το σύστημα και τα παιδιά από επαγγελματίες αναδόχους που μπορούν άμεσα να παρέμβουν και να υποστηρίξουν την οικογένεια, σε κρίσιμο στάδιο για την πρόληψη της τοποθέτησης σε ίδρυμα, ιδίως σε ορισμένα ήδη αναδοχής όπως είναι η επείγουσα αναδοχή παιδιών λόγω απομάκρυνσής τους σε συνέχεια διαπίστωσης κακοποίησης ή παραμέλησης ή η βραχυπρόθεσμη αναδοχή ή η αναδοχή ανακούφισης²⁹.

²⁸ Το άρθρο 16 του ν. 4538/18 προβλέπει ότι «1. Στις περιπτώσεις του άρθρου 11, το δικαστήριο μπορεί να τοποθετεί σε επαγγελματίες αναδόχους παιδιά με αναπηρία και παιδιά με σοβαρές ψυχικές διαταραχές, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου για τη διεξαγωγή της κοινωνικής έρευνας. Η φροντίδα από την πλευρά των αναδόχων γονέων υπηρετεί συγκεκριμένο θεραπευτικό σχέδιο, που προτείνεται από ειδικούς επιστήμονες του φορέα εποπτείας. Ο ανάδοχος γονέας που προσφέρει επαγγελματικές υπηρεσίες προς το παιδί αμείβεται με μηνιαία αντιμισθία και ασφαρίζεται για ασθένεια και σύνταξη. 2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη του Ε.Σ.Αν.Υ., ρυθμίζονται τα σχετικά με τη σύσταση και τήρηση ειδικού μητρώου επαγγελματιών αναδόχων, τη μηνιαία αντιμισθία, την υγειονομική και ασφαλιστική κάλυψη, τα ειδικά προγράμματα εκπαίδευσής τους, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή του παρόντος.»

²⁹ Η αναδοχή ανακούφισης μπορεί να παρέχεται περιοδικά τα Σαββατοκύριακα ή συνεχώς για μία εβδομάδα. Χρησιμοποιείται κυρίως για οικογένειες που έχουν παιδιά τα οποία χρειάζονται συνεχή αυξημένη φροντίδα.

Εικόνα 4 Για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, απαιτείται διαρκής συντονισμός και επάρκεια στελέχωσης όλων των παραπάνω υπηρεσιών

2) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κατόπιν των ανωτέρω, ο Συνήγορος προτείνει, ενδεικτικά, τις εξής παρεμβάσεις:

1) Σε σχέση με την παιδική προστασία στην κοινότητα

- Διασφάλιση επαρκών επιμορφωμένων επαγγελματιών, με την εξαίρεση προκαθορισμένου αριθμού κοινωνικών λειτουργών από τον Κανόνα των Προσλήψεων. Δεδομένου ότι τα περιθώρια για νέες προσλήψεις (εκτός του ήδη

καταγεγραμμένου προγραμματισμού), εντός των επόμενων ετών, είναι ασφυκτικά περιορισμένα, αλλά και ότι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου δεν ενδείκνυνται για την κάλυψη τέτοιου είδους πάγιων και σοβαρών αναγκών σε κοινωνικές υπηρεσίες, η εξαίρεση διαφαίνεται σαν μία αναγκαία παρέμβαση, εφόσον βεβαίως εγκριθεί από τα αρμόδια όργανα.

- **Παροχή ενιαίας ειδικής επιμόρφωσης στους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους κοινωνικούς επιστήμονες των ΟΤΑ για θέματα παιδικής προστασίας και υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών, με στόχο την πρόληψη της παραμέλησης και κακοποίησης, αλλά και της απομάκρυνσης παιδιών από τις οικογένειές τους (όπως αναφέρεται και παραπάνω).**
- **Ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών στην κοινότητα, για την υποστήριξη και την συνεχιζόμενη παρακολούθηση ευάλωτων οικογενειών, καθώς και για την διεύρυνση εφαρμογής του - 56 - θεσμού της αναδοχής (προσέλκυση, επιλογή και αξιολόγηση υποψηφίων, εποπτεία και υποστήριξη αναδόχων οικογενειών), βάσει των διατάξεων του ν. 4538/18.**
- **Δημιουργία Εισαγγελίας Ανηλίκων σε κάθε Πρωτοδικείο και ενίσχυση της στελέχωσης των Εισαγγελιών Ανηλίκων σε Εισαγγελείς και διοικητικό προσωπικό,**
- **Υλοποίηση της πρόβλεψης του ν. 2447/96 για σύσταση οργανωμένων κοινωνικών υπηρεσιών στα κατά τόπους Πρωτοδικεία ή - σε πρώτη φάση - στελέχωση των Εισαγγελιών με την ειδικότητα του κοινωνικού λειτουργού**
- **Κατάργηση της εισαγωγής σε ιδρύματα βρεφών και νηπίων έως 3 ετών που απομακρύνονται από την οικογένειά τους, και άμεση μέριμνα για την τοποθέτηση σε οικογένειες παιδιών αυτής της ηλικίας που ήδη βρίσκονται σε ιδρύματα, με τη δημιουργία, σε κάθε Περιφέρεια, κατά προτεραιότητα, μιας «δεξαμενής» ειδικά επιλεγμένων και κατάλληλα εκπαιδευμένων αναδόχων, για την άμεση ανάληψη της προσωρινής φιλοξενίας και φροντίδας τους.**

- **Κατάργηση των ορίων ηλικίας του νόμου 4538/18 ως λόγο αποκλεισμού από την αναδοχή**, δεδομένου ότι θα διενεργείται ολοκληρωμένος έλεγχος της καταλληλότητας των υποψηφίων αναδόχων, λαμβάνοντας υπόψη και την ηλικία τους, καθώς και παρακολούθηση της αναδοχής από τους αρμόδιους φορείς.
- Διεύρυνση της επαγγελματικής αναδοχής και σε άλλες περιπτώσεις με στόχο την κάλυψη των υφιστάμενων αναγκών παιδιών και οικογενειών (επείγουσα αναδοχή, αναδοχή ανακούφισης, βραχυπρόθεσμη αναδοχή κ.α) χωρίς να καθίσταται αναγκαία η προηγούμενη έκδοση δικαστικής απόφασης, όπως προβλέπει το άρθρο 16 του ν.4538/18.

2) Σε σχέση με τη μετακύλιση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα

- Θεσμική υιοθέτηση χρονοδιαγράμματος, στο πέρας του οποίου τοποθετείται η πλήρης εγκατάλειψη του ιδρυματικού μοντέλου φροντίδας από την πολιτεία.
- Ως ενδιάμεσο στάδιο, **μετάβαση από δομές κλειστού τύπου σε μικρές δομές ποιοτικής φροντίδας οικογενειακού τύπου**, με την πρόβλεψη βραχείας παραμονής και μετέπειτα αποκατάστασης των παιδιών σε οικογένεια.
- **Εκπόνηση και υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την αποϊδρυματοποίηση**, καθώς και για την **αναδοχή**, ως θεσμού κοινωνικής ευθύνης - σαφώς διακριτού από την τεκνοθεσία - που αφορά στην παροχή προστασίας και φροντίδας στα παιδιά της κοινωνίας μας με προκαθορισμένους όρους. Σημειωτέον ότι η στρατηγική αλλαγής αντιλήψεων καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αποϊδρυματοποίησης είναι αναγκαία για την αλλαγή των στερεότυπων απόψεων και τη φυσική αντίσταση των ανθρώπων στην αλλαγή. Η στρατηγική αφορά όλη την κοινωνία, **ιδίως όμως, στους εμπλεκόμενους**

στην κοινωνική φροντίδα εργαζόμενους και χρήστες, στους λήπτες αποφάσεων αλλά και στους ανεξάρτητους χορηγούς πόρων.

- **Επισκόπηση της πραγματικής κατάστασης σε εθνικό επίπεδο με:**
 - α. Αναλυτική χαρτογράφηση των **υφιστάμενων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας, ψυχικής υγείας και κοινωνικής φροντίδας ανά κοινότητα (και ΝΠΙΔ κοινωνικής φροντίδας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα)** σε συνδυασμό με αριθμητικά δεδομένα γενικού πληθυσμού στην κοινότητα.
 - β. Αναλυτική χαρτογράφηση των **αναγκών των παιδιών που διαβιούν στα ιδρύματα (βάσει φύλου, ηλικίας, αναπηρίας, κ.ά.) σε παρεχόμενες υπηρεσίες, προγράμματα κ.ά. καθώς και του αριθμού και ειδικοτήτων του προσωπικού.**
- **Σχεδιασμός υπηρεσιών και προγραμμάτων με βάση τις κατ' εκτίμηση γενικές ανάγκες του πληθυσμού σε μία κοινότητα καθώς και τις καταγεγραμμένες του πληθυσμού από το ίδρυμα, με διασφάλιση δικτύου γενικών και εξειδικευμένων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας, ψυχικής υγείας, και κοινωνικής φροντίδας-υποστήριξης στην κοινότητα σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας για τις υπηρεσίες αρμοδιότητάς του. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι οι γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες θα καλύπτουν τις ανάγκες πολύπλευρης υποστήριξης του πληθυσμού από το ίδρυμα, αλλά και του υφιστάμενου στην κοινότητα ευάλωτου πληθυσμού, λειτουργώντας συγχρόνως και ως μέσο πρόληψης.**
- **Ενίσχυση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας για παιδιά και οικογένειες στην κοινότητα** και σύσταση περισσότερων εξειδικευμένων υπηρεσιών για την πρόληψη, διάγνωση και θεραπευτική αντιμετώπιση παιδιών εφήβων με προβλήματα ψυχικής υγείας, συμπεριφοράς, ή κοινωνικής προσαρμογής, και τις οικογένειές τους.
- Προγραμματισμός για την **ανακατεύθυνση πόρων, υλικοτεχνικής υποδομής και ανθρώπινου δυναμικού προς τις αναγκαίες γενικές και εξειδικευμένες**

υπηρεσίες για τη φροντίδα στην κοινότητα. Αυτό το στάδιο ενέχει δυσκολία κατά την περίοδο που θα υποστηρίζονται οικονομικά τα ιδρύματα που κλείνουν ταυτόχρονα με τις υποστηρικτικές υπηρεσίες στην κοινότητα, ωστόσο, με κατάλληλο προγραμματισμό η διαδικασία μπορεί να επιτευχθεί και σύντομα η Πολιτεία θα απαλλαγεί από τα μεγάλα κόστη των ιδρυμάτων και οι δαπάνες θα μειωθούν. **Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι προβλέπονται ευρωπαϊκοί πόροι για τη μεταφορά της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα³⁰.**

- **Έγκαιρη αξιολόγηση και προετοιμασία του προσωπικού των ιδρυμάτων.** Το προσωπικό παίζει ουσιώδη ρόλο στη διαδικασία αποϊδρυματοποίησης, καθώς θα περιληφθεί στις υπηρεσίες στην κοινότητα, υπό την προϋπόθεση ότι θα επιμορφωθεί και ότι θα ενστερνισθεί τις αρχές για τη φροντίδα στην κοινότητα, σεβόμενο τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών και την ανάγκη τους για εξατομικευμένη φροντίδα και προστασία.
- **Εκπόνηση ολοκληρωμένου σχεδίου αποϊδρυματοποίησης για κάθε δομή με ατομική αξιολόγηση των φιλοξενούμενων και των αναγκών τους, με στόχο τη σύνταξη του κατάλληλου Ατομικού Σχεδίου Οικογενειακής Αποκατάστασης για κάθε παιδί – το οποίο θα πρέπει να αφορά την αποϊδρυματοποίηση ή συγκεκριμένα βήματα προς την κατεύθυνση αυτή, και όχι απλώς σύσταση για παράταση της παραμονής του παιδιού στο ίδρυμα, καθώς και την επαρκή προετοιμασία των παιδιών, και των οικογενειών τους, σε περίπτωση επιστροφής σε αυτές. Στη διαδικασία αυτή είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη κατά το δυνατόν οι απόψεις και οι επιθυμίες των παιδιών και ιδίως να επανεξεταστεί εάν η οικογένεια μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού με υποστήριξη από τις νέες υπηρεσίες στην κοινότητα, εφόσον αυτό είναι προς το συμφέρον του.**

³⁰ Οδηγός για την αξιοποίηση των σχετικών ευρωπαϊκών πόρων, διαθέσιμος και εδώ <https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2017/07/toolkit-10-22-2014-update-web.pdf>

- **Εφαρμογή των ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων αποιδρυματοποίησης.** Συγκεκριμένα αναφέρεται η αναμονή εξέλιξης των δράσεων στην Αττική και στη Δυτική Ελλάδα (πρώην ΚΕΠΕΠ Λεχαινών), για τις οποίες ήδη υφίσταται υπουργική απόφαση για προγράμματα αποϊδρυματοποίησης.
- **Σταδιακή μετατροπή των δομών κλειστού τύπου σε κέντρα εκπαίδευσης προσωπικού, κοινωνικής υποστήριξης ευάλωτων οικογενειών,** ημερήσιας φροντίδας, ή άλλου τύπου κοινοτικές δομές, εφόσον αυτό επιτρέπεται από το νομικό πλαίσιο και είναι εφικτό.
- **Διαχείριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση βήμα προς βήμα της όλης διαδικασίας από διεπιστημονική ομάδα σε υψηλό επίπεδο αποφασιστικής αρμοδιότητας** για την εφαρμογή και τη βελτίωση του εγχειρήματος της μεταφοράς της φροντίδας στην κοινότητα.

3) Σε σχέση, ειδικότερα, με τα παιδιά με αναπηρίες

- **Εφαρμογή εκ μέρους των ΟΤΑ - οι οποίοι φέρουν στο ακέραιο ευθύνη για την εφαρμογή των αυξημένης τυπικής ισχύος ΔΣΔΠ και ΣΔΑΑ - της υποχρέωσης για παροχή εξειδικευμένων και προσαρμοσμένων προγραμμάτων στην κοινότητα για παιδιά με αναπηρίες, αντίστοιχα με τα γενικά που παρέχονται σε όλους,** όπως για παράδειγμα εξατομικευμένα προγράμματα άθλησης από γυμναστές ειδικής αγωγής, μουσικής κλπ. καθώς και υπηρεσίες δια βίου εκπαίδευσης και υποστηριζόμενης διαβίωσης για τα παιδιά εν δυνάμει ενηλίκους με αναπηρίες, ιδίως, νοητικές. Κρίσιμη παράμετρο αποτελεί και η ένταξη παιδιών με αναπηρίες σε δημοτικούς βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, με την υλοποίηση της πρόβλεψης του άρ. 3 παρ.1 της ΚΥΑ 41087/29-11-17 «Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» για ορισμό ή πρόσληψη από τους Δήμους κατάλληλου εξειδικευμένου προσωπικού ή συνοδού για την υποστήριξη της ένταξης παιδιών με αναπηρίες ή σοβαρές παθήσεις.

- **Εξειδίκευση και προσαρμογή των παρεχόμενων στην κοινότητα υπηρεσιών και προγραμμάτων, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, και ότι τα άτομα με αναπηρία αποτελούν μία ετερογενή ομάδα με διαφορετικές ανάγκες, στη βάση διαφορετικών αναπηριών (ότι, δηλαδή, διαφορετική υποστήριξη χρειάζεται ένα πρόσωπο με κινητική αναπηρία, άλλη με αισθητηριακή αναπηρία, άλλη εάν έχει νοητική υστέρηση ή αυτισμό, κλπ., όπως και, αντιστοίχως, οι οικογένειές τους).**
- **Διασφάλιση επαρκούς και εξειδικευμένης υποστήριξης των παιδιών με αναπηρία ως προς τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες στο γενικό σχολείο, και επέκταση των προγραμμάτων συνεκπαίδευσης σε όλα τα ειδικά σχολεία.**
- **Λειτουργία ανοιχτών δομών** (για δημιουργική απασχόληση, εκπαίδευση σε αυτοεξυπηρέτηση και εκμάθηση δεξιοτήτων, και άλλες δραστηριότητες), οι οποίες θα παρέχουν ιδίως σε παιδιά (αλλά και ενηλίκους) με νοητική αναπηρία, διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές ή πολυ-αναπηρίες, τη δυνατότητα να λαμβάνουν υπηρεσίες ανοιχτής φροντίδας, μετά το σχολείο, παραμένοντας στο οικογενειακό πλαίσιο και για πρόληψη απομάκρυνσης.
- **Λειτουργία υπηρεσιών, προγραμμάτων και δομών βραχείας φιλοξενίας παιδιών με αναπηρία σε τακτική βάση, ως υποστηρικτικό μέτρο για τους γονείς-φροντιστές (respite care), για την πρόληψη κρίσεων, καθώς και σε έκτακτες περιπτώσεις.**
- **Στο πλαίσιο σφαιρικής και ολοκληρωμένης υποστήριξης των παιδιών με αναπηρία και των οικογενειών τους, εισαγωγή ρύθμισης, βάσει της οποίας να προωθούνται τα στοιχεία των παιδιών με διαγνωσμένη αναπηρία στη γέννησή τους, από το μαιευτήριο ή από την πρώτη μονάδα υγείας στην οποία διαγνώστηκε η αναπηρία, σε ειδικό μητρώο των αρμόδιων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας στην περιοχή κατοικίας των γονέων, προκειμένου οι υπηρεσίες να λαμβάνουν γνώση και να ενεργοποιούνται ώστε να παρέχουν συνδρομή και δικτύωση στο παιδί και την οικογένεια για τα ιατρικά,**

εκπαιδευτικά, κοινωνικά, ψυχολογικά και άλλα προβλήματα που προκύπτουν καθώς και για την έγκαιρη έναρξη πρώιμης παρέμβασης για την βέλτιστη δυνατή εξέλιξη του παιδιού.

- **Θεσμοθέτηση ειδικών προδιαγραφών για την εναλλακτική φροντίδα παιδιών με σοβαρές αναπηρίες, των οποίων η παραμονή στην οικογένεια δεν είναι εφικτή, με διασφάλιση καταρχάς διερεύνησης της δυνατότητας ανάδοχης φροντίδας (συγγενική αναδοχή, ανάδοχη οικογένεια, επαγγελματική αναδοχή) , και, εφόσον αυτή είναι ανέφικτη, φροντίδα σε μικρές δομές «οικογενειακού τύπου», δημόσιες ή ιδιωτικές, με επαρκή, κατάλληλη και εξειδικευμένη στελέχωση, εξατομικευμένο πλάνο φροντίδας, σταθερά πρόσωπα αναφοράς, διεπιστημονική προσέγγιση, και διασύνδεση με τις γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες και με την κοινωνική ζωή της κοινότητας, σύμφωνα με τα διεθνώς καθιερωμένα πρότυπα.**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ'

**Αλφαβητάρι νομικών εννοιών και συμβουλών
για υποψηφίους αναδόχους γονείς
και αναδόχους γονείς**

Χαρά Γαλανού
Νομικός

**Σύνταξη & επιμέλεια για το Κέντρο Ερευνών Ρίζες
από την: Χαρά Γαλανού,
Νομικός, πιστοποιημένη Διαμεσολαβήτρια Αστικού
και Εμπορικού Δίκαιου από το ΑΚΚΕΔ "Προμηθέας",
ανάδοχη μητέρα.**

Συντομογραφίες:

ΑΚ **Αστικός Κώδικας**

Σ **Σύνταγμα**

ΔΣΔΠ **Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα
του Παιδιού (1989)**

ΕΚΚΑ **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης**

ΚΙΔ **Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας (Ν.
3418/2005)**

ΓΚΠΔ **Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ)
2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του
Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων
έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού
χαρακτήρα**

Πηγές:

Ν. 4538/2018 (ΦΕΚ Α' 16.3.2018) Μέτρα για την προώθηση των θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις

Ν. 4624/2019: Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων

Σύνταγμα της Ελλάδος άρθρα 9, 21

Αστικός Κώδικας άρθρα 1518, 1532, 1543, 1544 και άρθρα 1655 -1665

ΚΥΑ υπ.αριθμ. Δ11 οικ. 31931/1272/ΦΕΚ 3329/Β/8-8-2020 Καθορισμός της διαδικασίας, των αρμόδιων φορέων, της χρονικής διάρκειας καθώς και κάθε άλλου σχετικού θέματος που αφορά στη σύνδεση των ανηλίκων που είναι εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων με τους υποψήφιους αναδόχους και τους υποψήφιους θετούς γονείς που είναι εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων και στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Θετών Γονέων αντιστοίχως

ΥΑ υπ' αριθ. Δ11 οικ. 49075/2067/ΦΕΚ 4489/Β/11-10-2018 Προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης υποψηφίων

ανάδοχων γονέων και προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης των αναδόχων γονέων

A

Άδειες και διευκολύνσεις των αναδόχων γονέων: Ως ανάδοχοι γονείς δικαιούστε τις ίδιες άδειες που αφορούν στην φροντίδα και ανατροφή του παιδιού, με τους φυσικούς γονείς, καθόλη τη διάρκεια της αναδοχής (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Αναδοχή παιδιού: Η αναδοχή παιδιού δεν ταυτίζεται ως όρος και ως περιεχόμενο με τη γονική μέριμνα ή την επιμέλεια ενός παιδιού. Αναδοχή είναι η ανάληψη της πραγματικής φροντίδας ενός παιδιού με περιεχόμενο την καθημερινή του φροντίδα και κάθε μέτρο για την υγεία, στέγαση, διατροφή, ένδυση, ανατροφή, ασφάλεια, επίβλεψη, αποτροπή κινδύνων που απειλούν τη ζωή του παιδιού, διαπαιδαγώγηση και προστασία των προσωπικών συμφερόντων του.

Η αναδοχή δεν τροποποιεί το νομικό καθεστώς του παιδιού ή τους δεσμούς του με τη φυσική του οικογένεια και οι έννομες σχέσεις μεταξύ του ανάδοχου παιδιού και της φυσικής του οικογένειας ή του επιτρόπου του παραμένουν αμετάβλητες (άρθρο 1655 ΑΚ).

Αυτή είναι και η ουσιώδης εννοιολογική και νομική διαφορά με την υιοθεσία κατά την οποία αλλάζει πλήρως η νομική κατάσταση του παιδιού το οποίο αποξενώνεται νομικά από την φυσική του οικογένεια.

Αναδοχή με δικαστική απόφαση: Η αναδοχή ενός παιδιού μπορεί να σας ανατεθεί με δικαστική απόφαση ειδικά σε περιπτώσεις παιδιών που είναι έκθετα ή ορφανά ή εγκαταλελειμμένα και από τους δύο γονείς τους. Επίσης στις περιπτώσεις που οι γονείς τους δεν μπορούν να ασκήσουν επαρκώς τη γονική μέριμνα για πραγματικούς λόγους (πχ λόγους υγείας) ή για νομικούς λόγους (πχ γονείς έγκλειστοι σε κατάσταση κράτησης). Τέλος, στις περιπτώσεις που ένα παιδί παραμελείται σοβαρά ή κακοποιείται από τους γονείς του ή από άλλους συνοικού- ντες ή στις περιπτώσεις παιδιών που η γονική μέριμνα ανήκει μόνο στην μητέρα και εκείνη τα έχει εγκαταλείψει χωρίς να υπάρχει ευρύτερο οικογενειακό πλαίσιο που να μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα τους.

Εάν η αναδοχή γίνεται με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο οφείλει, ανάλογα με την ωριμότητα του παιδιού, πριν αποφασίσει, να ακούει τη δική του γνώμη καθώς και τη γνώμη των αναδόχων και των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου. Στην απόφαση του αυτή το δικαστήριο συνεκτιμά και την έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας (άρθρο 1664 ΑΚ).

Αναδοχή με εισαγγελική διάταξη: Η αναδοχή ενός παιδιού είναι δυνατόν να σας ανατεθεί με εισαγγελική διάταξη δυνάμει της οποίας αναλαμβάνετε την πραγματική φροντίδα του (άρθρο 12 Ν. 4538/2018). Η εισαγγελική διάταξη έχει διάρκεια 30 ημερών εντός των οποίων ο εισαγγελέας που διέταξε πρέπει να

απευθύνεται στο δικαστήριο για την έκδοση δικαστικής απόφασης (άρθρο 1532 ΑΚ).

Αναδοχή με σύμβαση: Η πραγματική φροντίδα ενός παιδιού μπορεί να σας ανατεθεί από τον επίτροπο ή από τους ίδιους τους φυσικούς γονείς με έγγραφη σύμβαση που καταρτίζεται ανάμεσα σε εσάς και τους φυσικούς γονείς ή ανάμεσα σε εσάς και τον επίτροπο. Στη σύμβαση αυτή θα πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στο ότι λάβατε γνώση των διατάξεων του Αστικού Κώδικα των σχετικών με την αναδοχή και ότι αποδέχεστε τις δεσμεύσεις που απορρέουν από αυτές τις διατάξεις. Για να είναι έγκυρη η σύμβαση αναδοχής θα πρέπει α) εσείς ως οι ανάδοχοι γονείς να είστε εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων και β) εσείς ως ανάδοχοι γονείς να κοινοποιήσετε τη σύμβαση εντός δεκαπέντε ημερών από τη σύναψή της στην Περιφερειακή Ενότητα του τόπου κατοικίας σας ώστε η σύμβαση να εγγραφεί στο Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδόχων (άρθρο 1665 ΑΚ, άρθρο 10 Ν.4538/2018). Αν δεν γίνει αυτή η κοινοποίηση ο ανάδοχος γονέας στερείται δικαιωμάτων του όπως πχ η προβλεπόμενη οικονομική ενίσχυση της αναδοχής, η ασφαλιστική κάλυψη του παιδιού από τον φορέα του αναδόχου γονέα, η κατά προτεραιότητα εγγραφή του παιδιού σε βρεφονηπιακούς σταθμούς κλπ (άρθρα 10, 12 Ν. 4538/2020).

Ανάληψη της επιτροπείας του παιδιού: Όταν το ανάδοχο παιδί έχει παραμείνει στην οικογένεια σας για χρονικό διάστημα

που χαρακτηρίζεται από διάρκεια τουλάχιστον διετίας, έχετε δικαίωμα να αιτηθείτε από το δικαστήριο να γίνετε επίτροποι του παιδιού (άρθρα 1660, 1661 ΑΚ).

Άρση ή λήξη της αναδοχής: Αν η αναδοχή σας ανατέθηκε με δικαστική απόφαση, το δικαστήριο μπορεί να θέσει τέρμα σε αυτήν όταν το ζητήσουν οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος εφόσον διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν πια οι λόγοι που την κατέστησαν αναγκαία (άρθρο 1662 ΑΚ). Επίσης το δικαστήριο μπορεί να άρει την ανάθεση της αναδοχής αν κρίνει ότι οι ανάδοχοι δεν είναι κατάλληλοι να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους και να αναθέσει την αναδοχή σε άλλους κατόπιν αιτήσεως των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, άλλων συγγενών, του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως (άρθρο 1663 ΑΚ). Επιπλέον, το δικαστήριο αίρει την αναδοχή με αίτηση των ίδιων των αναδόχων γονέων εάν αυτοί δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις εξειδικευμένες ανάγκες του ανηλίκου (άρθρο 15 Ν. 4538/2018).

B

Βάφτιση: Για την βάφτιση αβάπτιστου παιδιού αρμόδιος είναι ο φορέας που ασκεί τη γονική μέριμνα. Ως ανάδοχοι γονείς δεν θα έχετε το δικαίωμα να βαφτίσετε το παιδί του οποίου έχετε αναλάβει την πραγματική φροντίδα αλλά μπορείτε να αιτηθείτε από τον φορέα να προβεί σε ονοματοδοσία μέχρι να αποσαφηνισθεί το νομικό καθεστώς του παιδιού. Εάν η αναδοχή

καταλήξει σε υιοθεσία τότε είστε οι μόνοι αρμόδιοι να μεριμνήσετε για τη βάφτιση του παιδιού σας.

Βεβαίωση καταλληλότητας: Είναι η βεβαίωση που εκδίδει η Κοινωνική Υπηρεσία του φορέα εποπτείας που εξετάζει την αίτησή σας για να γίνετε ανάδοχοι γονείς. Η βεβαίωση αυτή εκδίδεται μετά την υποβολή της αίτησής σας στον σύνδεσμο www.anynet.gr και την πάροδο τριών μηνών για την διεξαγωγή και ολοκλήρωση της κοινωνικής έρευνας.

Βεβαίωση παρακολούθησης: Μετά την επιτυχή παρακολούθηση του υποχρεωτικού κύκλου εκπαίδευσης στον οποίο θα συμμετάσχετε ως υποψήφιοι ανάδοχοι, ο φορέας εποπτείας εκδίδει βεβαίωση παρακολούθησης, σας εγγράφει στο Ειδικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων που τηρεί και διαβιβάζει τα στοιχεία σας στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης για να γίνει η εγγραφή σας στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων η οποία και αποτελεί προαπαιτούμενο για τη σύνδεσή σας με κάποιο παιδί υποψήφιο να τεθεί σε ανάδοχη φροντίδα.

Γ

Γονική μέριμνα: Η γονική μέριμνα περιλαμβάνει την επιμέλεια του προσώπου, τη διοίκηση της περιουσίας του και την εκπροσώπηση του σε κάθε υπόθεση ή δικαιοπραξία ή δίκη που αφορούν στο πρόσωπο ή στην περιουσία του. Διακρίνεται από την

αναδοχή επειδή η τελευταία δεν αποτελεί ούτε άσκηση της επιμέλειας ενός παιδιού, ούτε διαφοροποιεί τη έννομη σχέση ανάμεσα στο ανάδοχο παιδί και τους φυσικούς γονείς του.

Γνώμη του παιδιού και δικαίωμα ακρόασης: Ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους, τα παιδιά πρέπει να ακούγονται σε όλες τις διαδικασίες που τα αφορούν ιδίως εάν πρόκειται να τεθούν σε ανάδοχη φροντίδα. Το δικαστήριο που αποφασίζει για την ανάθεση της αναδοχής ενός παιδιού καθώς και η αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία που διενεργεί την κοινωνική έρευνα, υποχρεούνται να ακούν τη γνώμη του παιδιού πριν την τοποθέτηση του σε ανάδοχη οικογένεια ή κατά τη διάρκεια της αναδοχής (άρθρο 1664 ΑΚ). Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του παιδιού και της ακρόασης του από τους αρμόδιους επαγγελματίες κατοχυρώνεται στο άρθρο 12 της Διεθνούς Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ, 1989) και αποτυπώνεται ρητά στην εθνική μας νομοθεσία (ενδεικτικά άρθρα 1511, 1664 ΑΚ, άρθρο 3 Δ11/οικ. 31931/1272/ΦΕΚ 3329/8-8-2020). Σύμφωνα με το άρθρο 12 της ΔΣΔΠ θα πρέπει ιδίως να δίνεται στο παιδί η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.

Δ

Διαφωνία με τον επίτροπο ή με τους φυσικούς γονείς: Αν πρόκειται να ληφθεί μια σοβαρή απόφαση που αφορά το παιδί που έχετε αναλάβει, έχετε δικαίωμα να διατυπώνετε την γνώμη σας προς τον επίτροπο ή την αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία ή τους φυσικούς γονείς (εάν η αναδοχή έγινε με σύμβαση) αλλά δεν έχετε το δικαίωμα να ενεργήσετε αντίθετα με τη βούληση των ως άνω εάν αυτή εκφράσθηκε ρητά (άρθρα 1658, 1659 ΑΚ). Σε κάθε περίπτωση, δικαιούσθε να λαμβάνετε τα προσφορότερα, κατά την κρίση σας, μέτρα για την αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών του παιδιού.

Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα παιδιών: Το δικαίωμα κάθε παιδιού στην προστασία των προσωπικών του δεδομένων είναι συναφές με το συνταγματικό του δικαίωμα στην προστασία της ιδιωτικότητας και της οικογενειακής του ζωής. Στο πλαίσιο αυτό, η δημοσιοποίηση στοιχείων του ανάδοχου παιδιού ή η ανάρτηση φωτογραφιών του στα ΜΜΕ, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή εν γένει στο διαδίκτυο δεν μπορεί να είναι θεμιτή. Εξάλλου, οι ανήλικοι μπορούν να δώσουν συγκατάθεση για σύννομη ηλεκτρονική επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων μόνο μετά τη συμπλήρωση του 15ου έτους της ηλικίας τους. Σε κάθε περίπτωση όμως και μετά το ηλικιακό αυτό όριο, η δημοσιοποίηση εικόνων ανηλίκων συνιστά παραβίαση του δικαιώματος της ιδιωτικότητας τους στο βαθμό που οι ανήλικοι

μπορούν να ταυτοποιηθούν από τις εικόνες και να είναι αναγνωρίσιμοι καθώς και να εκτεθούν σε κινδύνους που ελλοχεύουν για αυτούς στο διαδίκτυο χωρίς οι ίδιοι να έχουν επαρκή επίγνωση των ζητημάτων που συνεπάγεται μια τέτοια έκθεση. Αν το ανάδοχο παιδί είναι κάτω των 15 ετών η παροχή συναίνεσης για οποιαδήποτε ενέργεια δημοσιοποίησης στοιχείων του δίνεται από τον νόμιμο εκπρόσωπό του δηλαδή τον ασκούντα την γονική μέριμνα ή τον επίτροπό του (άρθρο 21 Ν. 4624/2019).

Δικαίωμα γνώμης των υποψηφίων αναδόχων γονέων : Για κάθε απόφαση που αφορά τη ζωή του ανάδοχου παιδιού, έχετε το δικαίωμα να διατυπώνετε τη γνώμη σας στον φορέα εποπτείας ή στους φυσικούς γονείς (άρθρο 1659 ΑΚ).

Δικαίωμα ενημέρωσης: Έχετε πλήρες δικαίωμα ενημέρωσης σχετικά με το ιατρικό, κοινωνικό-οικογενειακό και νομικό ιστορικό του παιδιού που πρόκειται να αναλάβετε ως ανάδοχοι γονείς ή του οποίου έχετε ήδη την πραγματική φροντίδα. Η σφαιρική ενημέρωση που θα λάβετε αποσκοπεί στο να σας βοηθήσει να κατανοήσετε ορθότερα με ποιές δυσκολίες θα έρθετε αντιμέτωποι και ποιές από αυτές μπορείτε πράγματι να αντέξετε και να διαχειρισθείτε σωστά για να ανταποκριθείτε στις ανάγκες του παιδιού και να του προσφέρετε μια πραγματικά επανορθωτική εμπειρία. Επιπλέον, όσο καλύτερα ενημερωμένοι είσθε τόσο πιο ουσιαστικά θα διαμορφώσετε μια επιτυχή και ποιοτική σχέση με το ανάδοχο παιδί.

Δικαίωμα στην αλήθεια: Μιλήστε στο ανάδοχο παιδί για τις αλήθειες που το αφορούν με ύφος και γλώσσα που να είναι κατανοητά στο ίδιο ανάλογα με το ηλικιακό και το νοητικό του στάδιο. Αν αναλάβετε ένα πολύ μικρό παιδί σε μακροπρόθεσμη αναδοχή η οποία στη συνέχεια εξελίσσεται σε υιοθεσία, θα είστε οι πρώτοι που θα δομήσετε την προσωπικότητα του και θα το βοηθήσετε να διαμορφώσει μια ταυτότητα που να στηρίζεται στην ειλικρίνεια τόσο ως προς το συμβάν της υιοθεσίας όσο και ως προς τα λοιπά στοιχεία της διαφορετικότητας του εάν υπάρχουν (πχ φυλετική ή εθνική καταγωγή). Με κατάλληλη επαγγελματική καθοδήγηση, μπορείτε να μάθετε τρόπους και προσεγγίσεις που θα εξοικειώσουν το παιδί σας με την ιστορία του (κοινωνικο-οικογενειακή, πολιτισμική, θρησκευτική) κάθε φορά προσαρμοσμένη στο αναπτυξιακό του στάδιο.

Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή: Το αρχικό στάδιο της αναδοχής συχνά αντιμετωπίζεται με πολλές ερωτήσεις και καλοπροαίρετο ενδιαφέρον από το κοινωνικό, φιλικό και συγγενικό περιβάλλον των αναδόχων γονέων. Είναι απολύτως θεμιτό να επιθυμείτε να μοιραστείτε το ενθουσιασμό σας με τους οικείους σας ωστόσο καλό είναι να έχετε υπόψιν σας ότι το παιδί που έχετε αναλάβει είναι φορέας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή αλλά λόγω της μικρής του ηλικίας ή εν γένει της ανηλικότητας του αδυνατεί να το ασκήσει με ρητό και εξωστρεφή τρόπο. Εκτός από το παιδί, είστε και οι ίδιοι φορείς του δικαιώματος στην ιδιωτικότητα και στη

διαφύλαξη της οικογενειακής σας ζωής συνεπώς εάν οι ερωτήσεις από το κοινωνικό σας περιβάλλον σας φέρνουν σε δύσκολη θέση ή αφορούν το κοινωνικό ή το οικογενειακό ιστορικό του παιδιού που έχετε αναλάβει έχετε κάθε δικαίωμα να μην απαντήσετε. Να θυμάστε ότι εσείς είστε οι θεματοφύλακες της ιδιωτικότητας του ανάδοχου παιδιού και του δικαιώματος του στη διαφύλαξη των προσωπικών του δεδομένων (άρθρο 9 Σ, άρθρο 16 ΔΣΔΠ)

Ε

Εγγραφή στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων: Η εγγραφή σας στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων πραγματοποιείται μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος εκπαίδευσης (30 ώρες).

Εγγραφή σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς: Τα παιδιά σε αναδοχή εγγράφονται κατά προτεραιότητα και φοιτούν δωρεάν στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς του Δήμου του τόπου κατοικίας των αναδόχων γονέων (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Επικοινωνία του παιδιού με τους φυσικούς του γονείς: Ως ανάδοχοι γονείς οφείλετε να διευκολύνετε τις προσωπικές σχέσεις και την επικοινωνία των φυσικών γονέων με το παιδί εφόσον αυτό έχει κριθεί από τον αρμόδιο φορέα εποπτείας ότι είναι προς όφελος του συμφέροντος του παιδιού (άρθρο 1656 ΑΚ). Η επικοινωνία αυτή πρέπει να γίνεται με τρόπο προστατευτικό για τα

συμφέροντα όλων, του παιδιού, των φυσικών γονέων και τα δικά σας παρουσία εκπροσώπου του φορέα εποπτείας και στον χώρο του φορέα. Οι φυσικοί γονείς του παιδιού καθώς και άλλα μέλη της βιολογικής οικογένειας του αποτελούν κομμάτι της ταυτότητας του και είναι σαφώς δικαίωμά του η διατήρηση της επικοινωνίας του με εκείνους. Ζητείστε σαφείς πληροφορίες από την Κοινωνική Υπηρεσία του Φορέα Εποπτείας ή/και τον επίτροπο του ανάδοχου παιδιού για τη συχνότητα και τη διάρκεια των συναντήσεων του παιδιού με τη βιολογική του οικογένεια καθώς και τις ειδικότερες συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιούνται αυτές οι συναντήσεις (παρουσία υπεύθυνου επαγγελματία, στον χώρο του αρμόδιου φορέα κλπ). Οι συναντήσεις με τους φυσικούς γονείς ή το ευρύτερο συγγενικό περιβάλλον του παιδιού γίνονται πάντα υπό την επίβλεψη της κοινωνικής υπηρεσίας του Φορέα Εποπτείας. Αυτό δεν θα πρέπει να φαντάζει απειλητικό δεδομένου ότι ως διαδικασία και συνθήκη είναι απαραίτητο για την ομαλή ανάπτυξη και σταθερή εξέλιξη του παιδιού. Αν ωστόσο εντοπίσετε πρακτικές που δεν είναι επωφελείς για το ανάδοχο παιδί θα πρέπει άμεσα να ενημερώσετε τον Φορέα Εποπτείας.

Ενημέρωση από τους αναδόχους γονείς: Ως ανάδοχοι γονείς υποχρεούστε να παρέχετε ενημέρωση στον επίτροπο και την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία εποπτείας σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης, την εξέλιξη και την ανάπτυξη του παιδιού (άρθρο 1657 ΑΚ). Ο επίτροπος με τη σειρά του ή η Κοινωνική Υπηρεσία του

Πλαισίου Παιδικής Προστασίας ενημερώνουν με τη σειρά τους τους φυσικούς γονείς.

Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων:

Καταχωρείστε σε αυτό από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) με ευθύνη του αρμόδιου φορέα εποπτείας μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του κύκλου εκπαίδευσης υποψηφίων αναδόχων γονέων και πριν την τοποθέτηση ενός παιδιού υπό την πραγματική σας φροντίδα (άρθρο 6 Ν. 4538/2018).

Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδοχών Ανηλίκων:

Καταχωρείστε σε αυτό από το ΕΚΚΑ με ευθύνη του αρμόδιου φορέα που εποπτεύει την αναδοχή του παιδιού που έχετε αναλάβει (άρθρο 7 Ν. 4538/2018).

Ειλικρίνεια και σαφήνεια: Κατά την διάρκεια της κοινωνικής έρευνας που αφορά την αξιολόγηση της καταλληλότητάς σας, να είσθε απολύτως σαφείς και ειλικρινείς ως προς τα χαρακτηριστικά του παιδιού που θα θέλατε να αναλάβετε. Δεν πρόκειται να αξιολογηθείτε αρνητικά γι αυτό. Τουναντίον, το να είσθε ξεκάθαροι και συγκεκριμένοι ως προς το προφίλ του παιδιού που θα επιθυμούσατε να αναλάβετε οδηγεί σε μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας της αναδοχής όταν αυτή παράλληλα πλαισιώνεται από σταθερή συμβουλευτική υποστήριξη από τον Φορέα Εποπτείας. Σε όλα τα στάδια της κοινωνικής έρευνας, μιλήστε ανοιχτά για τις

δυνατότητες, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες σας ώστε να προκύψει σύνδεση ανάμεσα σε εσάς και το ανάδοχο παιδί που θα εξυπηρετεί καλύτερα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και θα οδηγήσει σε επιτυχή και ασφαλή οικογενειακή αποκατάσταση του παιδιού με γνώμονα την ευημερία του (άρθρο 1 ΚΥΑ Δ11/οικ. 31931/1272/ΦΕΚ 3329/8-8-2020).

Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας: Το δικαστήριο, όταν αποφασίζει για την ανάθεση της πραγματικής φροντίδας ενός παιδιού σε ανάδοχους γονείς, συνεκτιμά στην κρίση του την έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας η οποία δεν είναι δεσμευτική για αυτό (άρθρο 1664 ΑΚ).

Έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας, αρνητική: Σε περίπτωση που η έκθεση της Κοινωνικής Υπηρεσίας είναι αρνητική για εσάς κατά την αξιολόγησή σας ως υποψηφίων αναδόχων γονέων, έχετε το δικαίωμα να επανυποβάλλετε νέα αίτηση για αναδοχή παιδιού μετά την παρέλευση τριετίας από την υποβολή της προηγούμενης (άρθρο 117 Ν. 4604/2019).

Επιμέλεια: Η Επιμέλεια είναι πτυχή της γονικής μέριμνας και η σημαντικότερη έκφανση της άσκησης της. Σε αυτήν περιλαμβάνεται κάθε μέριμνα και ενέργεια που αφορά την ανατροφή, την επίβλεψη, τη μόρφωση, την εκπαίδευση καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου διαμονής του παιδιού, η συνεργασία

με το σχολείο του ή με άλλες δομές ή οργανισμούς (άρθρο 1518 ΑΚ).

Επιτροπεία: Επίτροπος διορίζεται ένα φυσικό πρόσωπο ή ένας φορέας/ίδρυμα όταν κανένας φυσικός γονέας δεν έχει ή δεν μπορεί να ασκήσει τη γονική μέριμνα. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις που έχουμε θάνατο και των δύο φυσικών γονέων ή ιδίως όταν οι φυσικοί γονείς ενός παιδιού δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο λειτούργημα τους για την επιμέλεια του παιδιού επειδή οι ίδιοι αντιμετωπίζουν ψυχικά ή νομικά προβλήματα (έκπτωση από τη γονική μέριμνα) ή είναι χρήστες ουσιών ή εάν ασκούν το λειτούργημα τους καταχρηστικά. Επίτροπος επίσης διορίζεται όταν υπάρχει μόνο ένας φυσικός γονέας που ασκεί τη γονική μέριμνα και αυτός αδυνατεί να την ασκήσει. Μπορεί τέλος οι ίδιοι οι γονείς να ζητήσουν την αφαίρεση της γονικής μέριμνας για σπουδαίο λόγο (άρθρα 1535,1589 ΑΚ).

Εκπαίδευση υποψηφίων αναδόχων: Εάν ανήκετε σε κάποιο από τα οικογενειακά σχήματα που προβλέπει ο Ν. 4538/2018 ως κατάλληλα να γίνουν ανάδοχοι γονείς, θα ενταχθείτε από τον φορέα εποπτείας σας σε κύκλο εκπαίδευσης ο οποίος είναι υποχρεωτικός ώστε να σας χορηγηθεί η βεβαίωση επιτυχούς παρακολούθησης που αποτελεί προαπαιτούμενο για την εγγραφή σας στο Εθνικό Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονεών (πραγματοποιείται από το ΕΚΚΑ). Ο κύκλος αυτός είναι συνολικής διάρκειας 30 ωρών (5-8 συναντήσεις εντός διμήνου) και

προβλέπεται από το σχετικό νομικό πλαίσιο ότι πρέπει να ολοκληρωθεί εντός διμήνου. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει παιχνίδια ρόλων, διαλέξεις, βιωματικές ασκήσεις, μικρές ομάδες, ανάλυση περιστατικών, αξιοποίηση μορφών τέχνης, προβολή ταινιών συναφούς περιεχομένου. Οι θεματικές ενότητες των προγραμμάτων εκπαίδευσης αφορούν το θεσμικό πλαίσιο προστασίας του παιδιού σε Ελλάδα και ΕΕ, τα συνταγματικά δικαιώματα του παιδιού, τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες του γονεϊκού ρόλου, τις αυξημένες ανάγκες παιδιών (υγεία, αναπηρία, διαπολιτισμικότητα, παραβατικότητα), τις εμπειρίες και συμπεριφορές μετα-τραυματικού άγχους, τους μηχανισμούς προστασίας, ψυχικής ανθεκτικότητας και ανάκαμψης, τους τρόπους έκφρασης των συναισθημάτων, διατήρησης θετικού και ασφαλούς οικογενειακού κλίματος, και τις διαδικασίες συνεργασίας με τους φυσικούς γονείς και τις υπηρεσίες, το δικαίωμα του παιδιού στην ενημέρωσή του για την προέλευσή του και την υιοθεσία (ΥΔ υπ' αριθ. Δ11 οικ. 49075/2067/ΦΕΚ 4489/Β/11-10-2018). Οι εκπαιδευτικές ενότητες έχουν σκοπό να ενδυναμώσουν τον γονεϊκό σας ρόλο και να σας θωρακίσουν με τις απαραίτητες γνώσεις για την επιτυχή πορεία της αναδοχής. Επιπλέον, όπως θα διαπιστώσετε, ο συγκρωτισμός με άλλους υποψηφίους αναδόχους-συμμετέχοντες στην εκπαίδευση βοηθά στο μοίρασμα εμπειριών, επιθυμιών και προσδοκιών, στην δημιουργία ενός υποστηρικτικού δικτύου και στη διατύπωση και αποσαφήνιση πληθώρας ζητημάτων που ανακύπτουν και που

ενδεχομένως να σας απασχολήσουν πριν και κατά τη διάρκεια της αναδοχής.

Εξατομικευμένη μεταχείριση: Κάθε ανάδοχος γονέας έχει την δική του προσωπική και οικογενειακή ιστορία και κάθε ανάδοχο παιδί έχει τις δικές του ανάγκες που μπορεί να σχετίζονται με την υγεία ή την αναπηρία του, με το φύλο ή την φυλή του, με το θρήσκευμα του, με τις εμπειρίες που προηγήθηκαν στη ζωή του. Ζητήστε εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη από τον φορέα που σας εποπτεύει με συναντήσεις που ανταποκρίνονται στις δικές σας ανησυχίες και με επαγγελματίες που διαθέτουν χρόνο για να ακούσουν και να απαντήσουν στα δικά σας προβλήματα.

Η

Ηλικιακές προϋποθέσεις καταλληλότητας: Ο ανάδοχος γονέας πρέπει να έχει συμπληρώσει τα 30 του χρόνια και να μην έχει υπερβεί τα 60. Επίσης, αυτός που υιοθετεί ανήλικο πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον υιοθετούμενο τουλάχιστον κατά δεκαοκτώ, αλλά όχι και περισσότερο από πενήντα χρόνια (άρθρα 1543, 1544 ΑΚ, άρθρο 8 Ν. 4538/2018, εφαρμόζονται αναλογικά οι ηλικιακές προϋποθέσεις για την υιοθεσία). Αυτές οι ηλικιακές απαιτήσεις δεν ισχύουν για τη συγγενική αναδοχή δηλαδή εάν είστε συγγενής ενός παιδιού του οποίου επιθυμείτε να αναλάβετε

την πραγματική φροντίδα, οι ηλικιακές προϋποθέσεις δεν εφαρμόζονται σε εσάς.

Θεραπευτική ή άλλη υποστήριξη: Εάν το ανάδοχο παιδί χρειασθεί παροχές όπως ψυχοθεραπευτική ή άλλης μορφής υποστήριξη (πχ λογοθεραπεία, ψυχοκοινωνική συμβουλευτική, κινησιοθεραπεία) θα χρειασθείτε σχετική ιατρική γνωμάτευση που να βεβαιώνει το αναγκαίο αυτών των παρεμβάσεων. Εάν οι τελευταίες δεν καλύπτονται από τον ασφαλιστικό σας φορέα θα ενημερώσετε τον φορέα εποπτείας ο οποίος και θα καταβάλει τα απαιτούμενα έξοδα (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

I

Ιδιωτικό συμφωνητικό: Στην αναδοχή παιδιού, ανάμεσα σε εσάς και τους φυσικούς γονείς ή τον επίτροπο υπογράφεται ένα ιδιωτικό συμφωνητικό το οποίο αναφέρεται, ενδεικτικά, στη διαμόρφωση των όρων συνεργασίας, στη συχνότητα επισκέψεων των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου, στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, στο περιεχόμενο πραγματικής φροντίδας, στις υποχρεώσεις της οικογένειας φιλοξενίας, στη συνεργασία με ειδικούς επαγγελματίες, στη μέριμνα για τις τρέχουσες και επείγουσες υποθέσεις του παιδιού, στους όρους επικοινωνίας με τον βιολογικό γονέα ή άλλους συγγενείς του

παιδιού, στη διαφύλαξη του απορρήτου, στην τήρηση της εμπιστευτικότητας και στην προστασία της οικογενειακής ζωής (πχ όροι δημοσιοποίησης στοιχείων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης), στη διενέργεια χειρουργικών ή ιατρικών επεμβάσεων, στους όρους λήξης της αναδοχής.

Ιατρικές πράξεις: Ως ανάδοχοι γονείς ασκείτε από τον νόμο όσες αρμοδιότητες σας είναι απαραίτητες για τις τρέχουσες και τις επείγουσες υποθέσεις του παιδιού που έχετε αναλάβει (άρθρο 1659 ΑΚ). Σε αυτές εντάσσονται οι αποφάσεις για τη διενέργεια ιατρικών πράξεων καθημερινής φροντίδας και οι επείγουσες ιατρικές πράξεις. Τι γίνεται όμως στις περιπτώσεις που απαιτείται μια σοβαρή χειρουργική επέμβαση; Οι χειρουργικές επεμβάσεις εντάσσονται, σύμφωνα με τη νομολογία, στον πυρήνα της γονικής μέριμνας συνεπώς ο ανάδοχος γονέας δεν μπορεί να πάρει αποφάσεις τέτοιας φύσεως ή να αποφασίσει ενάντια στη βούληση του φυσικού γονέα ή του επιτρόπου ή να προγραμματίσει χειρουργική επέμβαση για το ανάδοχο παιδί χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του επιτρόπου προκειμένου να εκτιμηθεί η σοβαρότητα και η αναγκαιότητα της επέμβασης και να ληφθούν οι απαραίτητες συναινέσεις. Ωστόσο, εάν προκύπτει ανάγκη κατεπείγουσας ιατρικής ή χειρουργικής επέμβασης προκειμένου να αποτραπεί κίνδυνος για τη ζωή ή την υγεία του παιδιού, ο ιατρός προβαίνει στην απαιτούμενη ιατρική παρέμβαση χωρίς τη συναίνεση του ασθενή ή τρίτων που έχουν την εξουσία συναίνεσης

(γονική μέριμνα, επιτροπεία) για το παιδί (άρθρο 12 Ν. 3418/2005).

Ιατροφαρμακευτική κάλυψη του ανάδοχου παιδιού: Καθόλη τη διάρκεια της αναδοχής, το ανάδοχο παιδί καλύπτεται ιατροφαρμακευτικά από τον ασφαλιστικό φορέα του αναδόχου γονέα. Εάν, ως ανάδοχος γονέας δεν υπάγεσθε σε ασφαλιστικό φορέα, τότε το ανάδοχο παιδί καλύπτεται υγειονομικά σύμφωνα με τις διατάξεις που αφορούν την υγειονομική κάλυψη των ανασφάλιστων και ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Ιατρικό ιστορικό υποψηφίων αναδόχων γονέων: Οι υποψήφιοι ανάδοχοι πρέπει να έχουν καλή ψυχική, διανοητική και σωματική υγεία και κυρίως να μην πάσχουν από χρόνια μεταδοτικά νοσήματα (άρθρο 8 Ν. 4538/2018). Ένα πρόβλημα υγείας το οποίο σας αφορά δεν σας αποκλείει αυτομάτως από την υποψηφιότητα για αναδοχή. Οι αρμόδιοι επαγγελματίες καλούνται να εξειδικεύσουν τους όρους “καλή ψυχική, διανοητική και σωματική υγεία” χωρίς καταχρήσεις. Μια ιδιαιτέρως διασταλτική ερμηνεία μπορεί να μην εξασφαλίζει ένα σταθερό πλαίσιο σε ένα παιδί που έχει ήδη ταλαιπωρηθεί ενώ, αντιθέτως, μια στενή, συσταλτική ερμηνεία των όρων μπορεί να στερεί από ένα παιδί την ευκαιρία για επανόρθωση σε ένα οικογενειακό πλαίσιο που προσφέρει επάρκεια και ασφάλεια παρά το πρόβλημα υγείας που μπορεί να παρουσιάζει. Σε κάθε περίπτωση, το συμφέρον του παιδιού και η καλύτερη εξυπηρέτηση του θα

αποτελέσουν τον γνώμονα για την σωστή επιλογή ενός υποψηφίου.

Λ

Λύση της αναδοχής: Αν η αναδοχή έχει γίνει με σύμβαση, οι φυσικοί γονείς μπορούν οποτεδήποτε να ανακαλέσουν την ανάθεσή της στους αναδόχους γονείς (άρθρο 1662 ΑΚ). Αν οι ανάδοχοι γονείς δεν ανταποκρίνονται στα καθήκοντά τους τότε είτε οι φυσικοί γονείς είτε ο επίτροπος με αίτησή τους προς το δικαστήριο είτε ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως μπορούν να αφαιρέσουν την ανάθεση της αναδοχής και να αναθέσουν την πραγματική φροντίδα του παιδιού σε άλλους (άρθρο 1663 ΑΚ).

Μ

Μεμονωμένα άτομα/μονογονεϊκές οικογένειες: Η πραγματική φροντίδα μπορεί να ανατεθεί σε μεμονωμένα άτομα, άγαμα ή διαζευγμένα ή σε χηρεία με ή χωρίς παιδιά τα οποία σύμφωνα με το ισχύον νομικό καθεστώς (άρθρο 8, Ν. 4538/2018) βρίσκονται σε ισότιμη νομική θέση με ζευγάρια συζύγων ή εχόντων υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης.

Μηνιαίο επίδομα αναδοχής/ οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη των τρεχουσών αναγκών του παιδιού: Επί του παρόντος η οικονομική ενίσχυση προς ανάδοχους γονείς καταβάλλεται μόνο για ανάδοχα παιδιά που τελούν υπό την εποπτεία των μονάδων Κοινωνικής Φροντίδας του Κέντρου

Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Αττικής δηλαδή του Κέντρου Βρεφών “Η Μητέρα”, του Αναρρωτηρίου Πεντέλης, της Παιδόπολης “Άγιος Ανδρέας” Καλαμακίου. Η οικονομική ενίσχυση αναγνωρίζεται και μετά την ενηλικίωση του παιδιού όταν αυτό α) είναι ΑμεΑ β) είναι φοιτητής/φοιτήτρια και μέχρι την ολοκλήρωση των σπουδών τους όχι όμως πέραν των έξι ετών από την εγγραφή τους και όχι πέραν του 26 έτους της ηλικίας τους γ) είναι υπόχρεος στράτευσης καθολη τη διάρκεια της στρατιωτικής θητείας του και πάντως όχι πέραν του 26ου έτους της ηλικίας του. Η οικονομική ενίσχυση που παρέχεται σε ανάδοχους γονείς απαλλάσσεται από κάθε φόρο, τέλος, εισφορά ή κράτηση υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου, δεν συμψηφίζεται με ήδη βεβαιωμένα χρέη προς το Δημόσιο, τα ασφαλιστικά ταμεία ή τα πιστωτικά ιδρύματα (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Μορφές αναδοχής: Οι μορφές αναδοχής περιλαμβάνουν την επείγουσα αναδοχή, την βραχυπρόθεσμη, την μεσοπρόθεσμη και τη μακροπρόθεσμη. Επίσης η αναδοχή μπορεί να είναι συγγενική, επαγγελματική, αναμορφωτική ή θεραπευτική. Η μακροπρόθεσμη αναδοχή χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της μεγάλης διάρκειας και δεν αποκλείεται σε πολλές περιπτώσεις να οδηγήσει στην υιοθεσία. Η βραχυπρόθεσμη αναδοχή είναι διάρκειας οκτώ εβδομάδων και εφαρμόζεται στις περιπτώσεις βρεφών που προορίζονται για υιοθεσία. Σε αρκετές περιπτώσεις, η αναδοχή μπορεί να αρχίσει ως βραχυπρόθεσμη αλλά εξελίσσεται σε μεσοπρόθεσμη ή και μακροπρόθεσμη. Εφαρμόζεται επίσης ως

μορφή φιλοξενίας και παρέχεται τα Σαββατοκύριακα, στις εορταστικές διακοπές (Χριστούγεννα/Πάσχα), για μια εβδομάδα. Η μεσοπρόθεσμη αναδοχή είναι συνήθως διάρκειας δύο ετών. Σκοπός της είναι είτε να δώσει στους φυσικούς γονείς χρόνο να αντιμετωπίσουν τα προσωπικά τους προβλήματα με απώτερο στόχο την επανένταξη του παιδιού στην φυσική του οικογένεια. Αν η τελευταία δεν ανακάμψει τότε και πάλι οδηγούμαστε σε περιπτώσεις μακροπρόθεσμης αναδοχής. Η μακροπρόθεσμη αναδοχή μπορεί να εκτείνεται μέχρι την ενηλικίωση. Τέλος η επείγουσα αναδοχή αφορά περιπτώσεις επείγουσες όπως πχ η περίπτωση ενός παιδιού θύματος κακοποίησης που απαιτεί άμεση αφαίρεση από το οικογενειακό περιβάλλον.

N

Νομική βοήθεια: Πριν την αναδοχή αλλά και κατά την διάρκεια αυτής, ζητήστε συνάντηση/συναντήσεις και με τον/την νομικό σύμβουλο του φορέα ο οποίος θα σας εξηγήσει την πορεία της αναδοχής και τις νομικές εξελίξεις σχετικά με το νομικό καθεστώς του παιδιού που έχετε αναλάβει. Εάν δεν υπάρχει τέτοιος συνεργάτης του φορέα αναζητήστε ανεξάρτητη νομική βοήθεια και νομική συμβουλευτική.

Να κρατάτε πάντα αντίγραφα των εισαγγελικών ή ανακριτικών διατάξεων ή των δικαστικών αποφάσεων που αφορούν τη νομική θέση και κατάσταση του ανάδοχου παιδιού και τον δικό σας νομικό ρόλο.

Ο

Ονοματοδοσία: Η ονοματοδοσία του παιδιού ως ενέργεια και διαδικασία ανήκει στον πυρήνα της γονικής μέριμνας που σημαίνει ότι εάν θέλετε να προβείτε σε αυτήν θα πρέπει να έρθετε σε συνεννόηση με τον φορέα (Ίδρυμα, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, ΜΚΟ) στον οποίο έχει ανατεθεί η γονική μέριμνα του παιδιού για να προβεί ο ίδιος ο φορέας στη διαδικασία. Ως ανάδοχοι γονείς δεν μπορείτε εσείς να προβείτε απευθείας στην πράξη της ονοματοδοσίας.

Οικονομικά στοιχεία των υποψηφίων αναδόχων γονέων: Τα οικονομικά στοιχεία δεν είναι αυτά που καθορίζουν από μόνα τους την καταλληλότητα μιας υποψήφιας ανάδοχης οικογένειας ή ενός υποψηφίου αναδόχου γονέα. Ωστόσο, κατά τη συμπλήρωση της ηλεκτρονικής σας αίτησης (www.anynet.gr), θα σας ζητηθούν τα σχετικά απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία θα επισυνάψετε στην ηλεκτρονική αίτηση σας. Αυτό γίνεται για να υπάρχουν οι σχετικές εγγυήσεις σταθερότητας και ασφάλειας στο περιβάλλον που αναλαμβάνει τη φροντίδα ενός παιδιού το οποίο έχει ενδεχομένως ιστορικό παραμέλησης, κακοποίησης ή ακραίας οικονομικής εξαθλίωσης. Οι οικονομικές προϋποθέσεις τίθενται για να είναι σαφές ότι διατίθενται οι επαρκείς οικονομικοί πόροι για την ευημερία ενός παιδιού και όχι για να αποδυναμώσουν την υποψηφιότητά σας.

Ομόφυλα ζευγάρια: Τα ομόφυλα ζευγάρια που έχουν υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης μπορούν να υποβάλλουν αίτημα για να είναι υποψήφια να γίνουν ανάδοχοι γονείς.

Π

Παιδικές κατασκηνώσεις: Τα παιδιά σε αναδοχή φιλοξενούνται κατά προτεραιότητα στις παιδικές εξοχές και τα κέντρα οικογενειακών διακοπών που λειτουργούν στο πλαίσιο οικογενειακού προγράμματος (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Πληροφοριακό σύστημα: Μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας www.anynet.gr μπορείτε να παρακολουθήσετε την πορεία του αιτήματος σας για αναδοχή ανηλίκου. Βάσει του νέου ηλεκτρονικού συστήματος μπορείτε να αιτηθείτε την ανάληψη της πραγματικής φροντίδας ενός παιδιού που να προέρχεται από οποιοδήποτε μέρος της Ελλάδας ανεξαρτήτως από το πού έχετε υποβάλλει την αίτησή σας. Εάν δεν έχετε πρόσβαση σε υπολογιστή ζητείστε την συνδρομή της περιφερειακής ενότητας στην οποία ανήκετε για να σας βοηθήσουν να συμπληρώσετε ηλεκτρονικά την αίτηση σας.

Σ

Σεβασμός της προσωπικότητας και της αξιοπρέπειας του υποψηφίου γονέα: Έχετε δικαίωμα να αντιμετωπίσετε με

σεβασμό και αξιοπρέπεια από τον Φορέα Εποπτείας και από την αρμόδια Κοινωνική Υπηρεσία του επιτρόπου, καθώς, ως ανάδοχος γονέας ή ανάδοχη οικογένεια, αποτελείτε ένα υποσύστημα μέσα στο ευρύτερο σύνθετο σύστημα φορέων και ανθρώπων που αλληλοδιαπλέκονται και αλληλεπιδρούν σε κάθε αναδοχή παιδιού με στόχο την εξυπηρέτηση του βέλτιστου συμφέροντός του.

Συγγενείς του ανάδοχου παιδιού: Στην δική σας υπόθεση μπορεί την επιμέλεια του παιδιού να ασκεί η γιαγιά ή ο παππούς του ή η θεία ή ο θείος του. Το παιδί έχει δικαίωμα να βλέπει το οικογενειακό περιβάλλον της βιολογικής του οικογένειας και η παρεμπόδιση της επικοινωνίας του με συγγενείς του μπορεί να αιτιολογηθεί μόνο εάν η επικοινωνία του με συγγενείς του κρίνεται επιβλαβής για το ίδιο και δεν εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του.

Συμπλήρωση της αίτησης αναδοχής παιδιού: Για τον ακριβή τρόπο υποβολής της αίτησης συμβουλευθείτε τον σύνδεσμο www.anynet.gr – ενότητα περισσότερα-πληροφορίες- “θέλω να γίνω ανάδοχος γονέας: οκτώ βήματα”. Παράλληλα καλό είναι να επιδιώξετε επικοινωνία και ενημέρωση από την Περιφερειακή ενότητα ή το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας του τόπου κατοικίας σας καθώς αυτοί οι φορείς θα αποτελέσουν τον Φορέα Εποπτείας της αναδοχής.

Σύμφωνο συμβίωσης: Εάν έχετε υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης έχετε κάθε δικαίωμα να υποβάλλετε υποψηφιότητα ως ανάδοχοι γονείς.

Συναίνεση συζύγου/έχοντος υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης: Εάν είσθε έγγαμος/η ή έχετε συνάψει σύμφωνο συμβίωσης απαιτείται η συναίνεση του/της συζύγου σας ή του άλλους μέρους-υπογράφοντος το σύμφωνο συμβίωσης.

Συναντήσεις με τον Φορέα Εποπτείας: Επιδιώξτε σταθερή, συχνή πλαισίωση και υποστήριξη από τον Φορέα Εποπτείας στην κατοικία σας, εκεί που διαβιώνει το ανάδοχο παιδί. Οι σταθερές συνεδρίες θα σας βοηθήσουν να διαμορφώσετε θετική γονεϊκή στάση, ψυχική ανθεκτικότητα για την αντιμετώπιση τυχόν προβλημάτων και κατανόηση όλων των αναπτυξιακών σταδίων από τα οποία διέρχεται κάθε παιδί εμφανίζοντας άλλες ανάγκες και επιθυμίες. Εκτός από τον φορέα εποπτείας, επισκέψεις στην κατοικία σας πραγματοποιεί και η Κοινωνική Υπηρεσία του επιτρόπου του παιδιού. Ωστόσο με καλό συντονισμό και συνεννόηση με τις αρμόδιες Υπηρεσίες οι επισκέψεις εναλλάσσονται χωρίς να παραβιάζουν την ιδιωτικότητα σας.

Συγγενική αναδοχή: Ο νομοθέτης δίνει προβάδισμα στη συγγενική αναδοχή έναντι των άλλων μορφών αναδοχής και την εξαιρεί από τις ηλικιακές προϋποθέσεις που θέτει για τους λοιπούς υποψηφίους αναδόχους (άρθρα 8, 11 Ν. 4538/2018).

Επίσης οι ανάδοχοι γονείς που είναι συγγενείς του παιδιού που αναλαμβάνουν εξαιρούνται από την υποχρέωση να είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Υποψηφίων Αναδόχων Γονέων όταν αναλαμβάνουν την πραγματική φροντίδα του παιδιού μετά από αιφνίδιο θάνατο των γονέων του, μετά από εγκληματική ενέργεια μεταξύ των γονέων του, μετά από αιφνίδια εγκατάλειψη της οικογενειακής εστίας από τους γονείς του (άρθρο 8 Ν. 4538/2018).

Σύγχρονα οικογενειακά σχήματα που κρίνονται εκ του νόμου κατάλληλα να είναι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς:

Σύμφωνα με το άρθρο 8 Ν. 4538/2018 κατάλληλοι να γίνουν ανάδοχοι γονείς κρίνονται οι

- σύζυγοι
- έχοντες υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης με ή χωρίς παιδιά
- ετερόφυλα ζευγάρια που έχουν υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης
- ομόφυλα ζευγάρια που έχουν υπογράψει σύμφωνο συμβίωσης
- μεμονωμένα άτομα, άγαμα ή διαζευγμένα ή σε χηρεία με ή χωρίς παιδιά
- συγγενείς του παιδιού

Συμφέρον του παιδιού: Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) που κυρώθηκε στη χώρα μας με τον Ν. 2101/1992, αποτελεί ένα εμβληματικό νομικό κείμενο που περιλαμβάνει κρίσιμες διατάξεις για την προστασία των παιδιών. Η θεμελιώδης αρχή που διέπει τα άρθρα της ΔΣΔΠ είναι αυτή της

εξυπηρέτησης του βέλτιστου συμφέροντος των παιδιών. Σύμφωνα με αυτήν την αρχή, όπως προβλέπει ρητά το άρθρο 3, όλες τις αποφάσεις που αφορούν παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας, είτε από δικαστήρια, διοικητικές αρχές ή από νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού. Συνεπώς, η εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου είναι η αρχή που διέπει όλα τα νομικά κείμενα και τις διαδικασίες που αφορούν ανήλικους (αστικού, ποινικού, διοικητικού δικαίου).

Συνεργασία με τον φορέα εποπτείας: Ο φορέας εποπτείας θα πραγματοποιεί τουλάχιστον μία φορά το μήνα επισκέψεις στην οικία σας για να σας υποστηρίξει στα καθημερινά ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με τη διαβίωση και την εξέλιξη του παιδιού (άρθρο 13 Ν. 4538/2018). Αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο γιατί θα σας βοηθήσει να νοηματοδοτήσετε όλες τις αλλαγές και τις συμπεριφορές του παιδιού μέσα από τα διάφορα στάδια ανάπτυξής του, τις ιδιαίτερες ανάγκες του, τις τυχόν προσωπικές συνθήκες της διαφορετικότητας του (πχ φυλετικής, εθνοτικής, θρησκευτικής κα) και τα συναφή θέματα που σας απασχολούν και σας προβληματίζουν.

T

Ταξίδια: Τα παιδιά σε αναδοχή μπορούν να ταξιδέψουν εντός της επικράτειας και στο εξωτερικό εφόσον είναι εφοδιασμένα με διαβατήριο. Εάν έχετε αναλάβει ένα παιδί άλλης εθνικότητας που

δεν έχει εκδόσει διαβατήριο δεν θα μπορείτε να ταξιδέψετε στο εξωτερικό μαζί του γιατί η έκδοση διαβατηρίου αποτελεί πράξη που συνυφαίνεται με τη γονική μέριμνα και απαιτεί συναίνεση και των δύο φυσικών γονέων.

Τρέχουσες και επείγουσες υποθέσεις του παιδιού: Έχετε δικαίωμα να προβαίνετε σε ενέργειες για λογαριασμό των φυσικών γονέων ή του επιτρόπου που αφορούν τρέχουσες και επείγουσες υποθέσεις του παιδιού (άρθρο 1659 ΑΚ).

Υ

Υιοθεσία και αναδοχή: Οι δύο θεσμοί είναι απολύτως διακριτοί. Ωστόσο η μακροχρόνια αναδοχή μπορεί να εξελιχθεί σε υιοθεσία όταν έχουν εξαντληθεί όλες οι πιθανότητες επανασύνδεσης ενός παιδιού με τους φυσικούς του γονείς ή δεν υπάρχει άλλο μέλος του ευρύτερου οικογενειακού του περιβάλλοντος που να αξιώσει την ανάληψη της επιμέλειας του ή της ανάδοχης φροντίδας του ή έχει κριθεί από τους αρμόδιους φορείς ότι τυχόν επανένωση του παιδιού με τη βιολογική του οικογένεια δεν εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του.

Υποχρέωση των θετών γονέων: Αν είχατε αναλάβει την αναδοχή παιδιού που εξελίχθηκε νομικά σε υιοθεσία, ως θετοί γονείς θα έχετε την υποχρέωση να διευκολύνετε την αναζήτηση των στοιχείων των φυσικών γονέων του παιδιού μετά τη

συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του εάν το τελευταίο το επιθυμεί (άρθρο 1559 ΑΚ).

Φ

Φοιτητικές εστίες: Τα παιδιά σε αναδοχή, εάν φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εγγράφονται κατά προτεραιότητα σε φοιτητικές εστίες (άρθρο 12 Ν. 4538/2018).

Φορέας Εποπτείας: Είναι η Υπηρεσία που ασκεί την εποπτεία της αναδοχής του παιδιού που έχετε αναλάβει. Συνήθως είναι η Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας ή το Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης της Περιφερειακής ενότητας στην οποία ανήκετε ή το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας της Περιφέρειας του τόπου κατοικίας σας. Μπορεί επίσης να είναι η Κοινωνική Υπηρεσία μιας Εταιρίας Προστασίας Ανηλίκων για τα παιδιά των οποίων έχει την ευθύνη ή η αρμόδια Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων για συγκεκριμένες κατηγορίες παιδιών (άρθρα 13,18 Ν. 4538/2018).

Φορέας δικαιωμάτων: Το σύγχρονο διεθνές και εθνικό νομικό πλαίσιο για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, αντιμετωπίζει τα παιδιά ως φορείς δικαιωμάτων και όχι ως παθητικούς αποδέκτες προστασίας. Το παιδί αυτοκαθορίζει και αυτονομεί το συμφέρον του που μπορεί να διαφοροποιείται από το συμφέρον των λοιπών μελών της οικογένειας και κάθε κράτος είναι υπόχρεο να υπερασπίζεται και να προτάσει το συμφέρον του παιδιού έναντι του συμφέροντος άλλων πχ γονέων ή συγγενών. Το παιδί θεωρείται αυθύπαρκτο μέλος της οικογένειας που μπορεί να

χρειάζεται προστασία από αυτή και εντός αυτής, διατυπώνει τη γνώμη του για τις αποφάσεις που το αφορούν και συμμετέχει στη διαμόρφωση των σχέσεων και των θεμάτων που το αφορούν.

Φυσικοί γονείς: Στην υπόθεση σας μπορεί το παιδί που έχετε αναλάβει να μην έχει φυσικούς γονείς λόγω θανάτου τους ή να έχει μεν και τους δύο φυσικούς γονείς του ή τον έναν από αυτούς οι οποίοι όμως να αδυνατούν να ασκήσουν τη γονική μέριμνα για πραγματικούς ή νομικούς λόγους.

X

Χρόνος διεξαγωγής και ολοκλήρωσης της κοινωνικής έρευνας: Η κοινωνική έρευνα για την διαπίστωση της καταλληλότητας σας και τη χορήγηση της βεβαίωσης καταλληλότητας περατώνεται μέσα σε τρεις (3) μήνες από την υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών (άρθρο 9 Ν. 4538/2018).

Το φυλλάδιο χρηματοδοτήθηκε το έτος 2020 από το “Martin James Foundation” και το Eurochild σε συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών

Ρίζες για το πρόγραμμα:

Tailored technical assistance in field of deinstitutionalisation

‘This booklet was realised with the support of Eurochild and Martin James Foundation. The opinions expressed in this, do not necessarily reflect the official position or opinion of Eurochild or Martin

James Foundation. Martin James Foundation and Eurochild cannot warrant any of the information as accurate or be liable for any reliance on the information contained therein.’

Κέντρο Ερευνών Ρίζες ΑμΚΕ

www.roots-research-center.gr

email: moiraroots@gmail.com

Επιμέλεια Φυλλαδίου: Άννα Καλογιάννη

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

Υιοθεσία και Αναδοχή
σήμερα